

Василь Шуляр,
Валентина Купцова

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ:

*програма для закладів
загальної середньої освіти
(5–11 класи)*

Миколаїв
2020

**Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти**

***Василь ШУЛЯР
Валентина КУПЦОВА***

Література рідного краю:

***програма для закладів
загальної середньої освіти
(5–11 класи)***

**Миколаїв
2020**

- Автори:** *В. І. Шуляр*, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти, директор Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
- В. В. Купцова*, учитель української мови і літератури Миколаївської гімназії № 2 Миколаївської міської ради, заслужений учитель України
- Рецензенти:** *Д. В. Лукьяненко*, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
- Д. П. Діордіца*, методист кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
- Відповідальний за випуск:** *В. І. Шуляр*, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти, директор Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, заслужений учитель України

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, протокол від 24 червня 2020 року № 4.

Література рідного краю – один із розділів навчальної програми з української літератури, покликаний долучити учнів-читачів до літературних надбань регіону.

Авторська композиція програми, її змістове наповнення передбачають забезпечення можливостей для формування літературної і ключових компетентностей та культури читання учнів. Демократична організація програми спрямована на творчу співпрацю, діалог учителя, учня з художнім твором, автором, дає широкий простір для сприйняття літератури як явища мистецтва.

Програму рекомендовано для використання у 5–10 класах закладів загальної середньої освіти.

Шуляр В. І. Література рідного краю : програма для закладів загальної середньої освіти (5–11 класи) / В. І. Шуляр, В. В. Купцова. – Вид. 2-ге, переробл. й доповн. – Миколаїв : ОППО, 2020. – 156 с.

© Лабораторія редакційно-видавничої діяльності

Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
2020

З М І С Т

Пояснювальна записка.....	4
Композиція програми та її змістове напpавлення.....	6
5 клас.....	8
6 клас.....	25
7 клас.....	47
8 клас.....	61
9 клас.....	79
10 клас.....	96
11 клас.....	110
Короткі біографії письменників (за матеріалами Миколаївської обласної організації НСПУ).....	132
Медіаресурс до курсу «Література рідного краю».....	146
Література рідного краю: хрестоматії та медіа-тексти.....	148
Методична скарбниця вчителя.....	150

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Література рідного краю – один із розділів навчальної програми, що вивчається на уроках української літератури.

Об'єктом її вивчення є художні твори письменників певного регіону, що й зумовили зміст курсу літератури рідного краю з урахуванням специфіки предмета української літератури як виду мистецтва.

Мета курсу полягає в тому, щоб долучити учня до кращих надбань літератури рідного краю в контексті як класичної, так і сучасної української, а також інших європейських літератур; пробудити почуття людини-патріота, виплекати вільну, розкріпачену особистість у своєму самовираженні, яка шанує історичне минуле та сучасне регіону.

Концепція програми передбачає розгляд 6 компонентів: методологічного, виховного, дидактичного, технологічного, методичного, науково-літературознавчого.

Методологічний аспект пов'язаний із гуманізацією національної освіти, особистісно зорієнтованим підходом, що забезпечить відтворення духовного світу української людини та сприятимуть активному становленню Я-особистості. Система літературної освіти в курсі регіонального компонента дозволить на особистісному рівні забезпечити сприйняття конкретного художнього твору краян залежно від історичного минулого, сучасного, від життєвого та сенсорного досвіду кожного учня, інтелектуально-вольового рівня, читацьких інтересів, із метою пробудження глибинного відчуття належності до української нації, до свого роду, родини.

Тож усю систему літературної освіти та курс літератури рідного краю слід вибудовувати з урахуванням специфіки літератури як виду мистецтва, яка несе потужний заряд позитивної духовної енергії і здатна зацікавити юного сучасника надбаннями земляків, переконати, що література рідного краю спроможна бути мистецтвом слова, щоб «своїм життям до себе дорівнятись» (Леся Українка).

Особистісна орієнтація освіти зумовлює своєрідність *виховного* аспекту запропонованої концепції курсу літератури рідного краю, яка, окрім того, що дає знання й формує читацькі смаки, одночасно виховує громадянина України, любов до

ближнього, до свого міста, села, до своєї вулиці, односельців, до батьків, до культурно-мистецьких надбань. І той шлях від батьківщини до Батьківщини формуватиме особистість, професіонала-патріота України, здатного зберегти й продовжити українські культурно-літературно-історичні традиції пращурів, щоб достойно увійти до європейської і світової спільноти, бути відкритим до інших культур, здатного до збагачення власної духовності.

Тому добір художніх текстів для вивчення здійснювався в такий спосіб, щоб учень-читач побачив красу життя навіть у буденному, зацікавлено й толерантно поставившись до всіх її проявів. Твір має наснажити школяра настроєм віри й надії, радістю того, що він прийшов у цей світ для повноцінного життя, а воно невичерпне в пізнанні й естетично-художньому освоєнні.

Основою *педагогічної технології* є шлях опанування навчального матеріалу в межах курсу літератури рідного краю, що потребує спеціальної організації навчального змісту, адекватних йому форм і методів навчання. Навчальна технологія може бути реалізована на змістовому та процесуальному рівнях, де перший передбачає мету навчання, управління, зміст навчального матеріалу, а другий – форми, засоби, методи навчання, організацію й управління навчально-пізнавальним і виховним процесом. Але можливий варіант, коли вчитель до форм навчання добирає зміст і методи навчання або до методів – форми і структурні компоненти – педагогічні (едукативні) ситуації.

Педагогічна технологія близька до окремої методики. Підґрунтя *методичного* аспекту – діалог і полілог із твором, автором, із ровесником, із учителем, із минулим – сучасним міста чи села. Тут важливо, окрім дотримання технологічності вивчення курсу, передбачити використання міжтекстуальних зв'язків із творами державної програми, міжпредметних і міжлітературних зв'язків, наочних засобів навчання, які допоможуть увести учнів до естетично-художнього, літературно-мистецького простору регіону. Важливо, щоб відбувся діалог між читачем – твором – автором, щоб школярі осягнули художню реальність, пережили естетичну насолоду і знайшли ті високі ціннісні орієнтації та вчинки, які облагородили б їхні душі.

Реалізація зазначеного можлива за умови обґрунтованого *науково-літературознавчого* аспекту, який тісно пов'язаний із

названими вище. Інтерпретація творів курсу літератури рідного краю повинна відбуватися з використанням сучасного естетико-теоретичного інструментарію, основи якого закладаються на уроках української літератури. Саме під час цих занять учень-читач зможе продемонструвати свої навички в літературній діяльності.

Багаторічна практика засвідчує доцільність поділу всього курсу на дві частини: для 5–8 класів і для 9–11 класів, кожна з яких має свою специфіку та особливості.

КОМПОЗИЦІЯ ПРОГРАМИ ТА ЇЇ ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ

1. Тематичний модуль

Назва теми, орієнтовна кількість годин, змістові та проблемно-тематичні лінії.

Теоретико-літературні поняття зазначаються після анотації до теми. Орієнтовний перелік дає змогу вчителю самостійно продумати, які з теоретико-літературних понять, у якому обсязі, порядку розглядати на уроці, які з них є базовими, а які фоновими.

Міжтекстуальні зв'язки допоможуть учням збагнути місце, роль і значення художнього твору рідного краю в українській та інших європейських літературах, підсилити значущість і гордість за художні тексти, що увійшли до скарбниці українського художнього слова. Для вчителя цей блок стане орієнтиром у побудові уроку з використанням міжтекстуальних зв'язків, розгляду художнього твору митця рідного краю в контексті української, інших європейських літератур.

Культурологічний аспект має реалізуватися через добір відповідних текстів, які ознайомлюватимуть із історією, звичаями та традиціями, архітектурно-мистецькими скарбами, духовною і матеріальною культурою, творчими постатями рідного краю. Це забезпечить особистісне проникнення в культуру рідного краю та формування власного творчого й духовного світу.

Наочні засоби навчання. Запропонований перелік наочних

посібників навчання повинен допомогти вчителю оптимально вибудувати урок і сприяти кращому розумінню художнього тексту учнями за умови доречного та доцільного використання краєзнавчого матеріалу.

Твори для додаткового читання та вивчення напам'ять допоможуть організувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність учнів під керівництвом учителя, розвиваючи любов до книги, літератури рідного краю, зацікавити непересічністю краян, орієнтуватися в «книжковому просторі» земляків-літераторів. Тренування пам'яті забезпечить мінімально доречний перелік віршів, окремих рядків, уривків прозових і поетичних творів.

Назва теми – (НТ); змістові та проблемно-тематичні лінії – (ЗТЛ); теоретико-літературні поняття – (ТЛ); міжтекстуальні зв'язки ЛРК з українською та зарубіжною літературами (у контексті уроку літератури) – (ТЗ); культурологічний аспект, зв'язки ЛРК з іншими видами мистецтва (живопис, музика, кіно) та соціальними інститутами, що їх популяризують (театри, музеї, бібліотеки, філармонії, виставки тощо), філософією, міфологією, психологією та ін. – (КЛ); наочні засоби навчання – (НЗ); для додаткового читання та вивчення напам'ять – (ДЧ – ВН).

2. Процесуальний модуль

Загальнонавчальні вміння та норми передбачають здатність школяра аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, конкретизувати, моделювати, доводити й спростовувати, користуватися різноманітними словниками, енциклопедично-довідковою літературою, складати анотації, бібліографічні огляди, реферати тощо. Зазначений перелік є послідовним продовженням роботи, розпочатої на уроках української літератури, але повинен урахувати специфічну особливість курсу літератури рідного краю, літературно-мистецького простору регіону тощо.

Спеціальні вміння (проєктує вчитель відповідно до зібраного матеріалу).

3. Інформаційний модуль

(Зоровий і слуховий ряди вчитель проєктує відповідно до літературно-мистецького регіону).

Основні вимоги до знань і вмінь учнів

(Відповідно до відібраних текстів для тематичного модуля).

Діяльність кожного вчителя вміщує елементи тої чи іншої системи, технології, бо він перебуває у вічному пошуку. Що ж буде складати основу діяльності, співпраці вчителя – учня під час вивчення творів літератури рідного краю – традиційне чи інноваційне навчання, модель чи технологія – визначати самому вчителеві. Він і тільки він знає, кого навчає, які потенційні можливості й здібності його вихованців; має власні методичні здобутки, витримує традиції, що склалися в колективі колег, вибудовує свою концепцію, модель вивчення художньої літератури. Ми ж хотіли «вивести» колегу, а з ним і учня-читача на «стежинку» літератури рідного краю, «прямуючи якою дитина здобуває громадянську зрілість, осмислює, хто вона, якому народові, якій землі зобов'язана своїм життям і щастям» (за В. О. Сухомлинським).

Запропоноване – не догма, а шлях до самовдосконалення «творчого ремесла».

5 КЛАС

1. Назва теми (НТ). Літературна карта Миколаївщини. Ознайомлення з іменами найвидатніших письменників краю (Дніпрова Чайка, М. Вінграновський, П. Глазовий, Б. Мозолевський, Д. Кремінь, С. Черкасенко), із літературною антологією Миколаївщини «Живлюща сила Ємигії»

Змістові та проблемно-тематичні лінії (ЗТЛ). Художнє слово в історії рідного краю. Видатні письменники Миколаївщини. Цікаві сторінки з життя митців. Літературна антологія Миколаївщини «Живлюща сила Ємигії».

Теоретико-літературні поняття (ТЛ). Види мистецтв. Художнє слово як вид мистецтва. Гімн.

Міжтекстуальні зв'язки (ТЗ). Письменники української та зарубіжної літератури зі світовим ім'ям. Літературні журнали.

Культурологічний аспект (КЛ). Історичні етапи розвитку Миколаївщини. Географічна карта Миколаївської області. Художник А. Антонюк. Гімн міста. Композитор Т. Яворська.

Наочні засоби навчання (НЗ).

1. Літературна карта Миколаївщини.
2. Аудіозапис гімну міста Миколаєва.
3. Літературний краєзнавчий календар. Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна: <http://labinlib.org.ua>.
4. Літературно-географічна медіамандрівка «Письменники Миколаївського краю»: <http://ludasevcova2.wixsite.com/writers>.
5. «Миколаївські письменники – дітям» (Бібліографічний покажчик) <http://labinlib.org.ua/mykolaiv/literature>.
6. «Николаев литературный» – літературно-художній інтернет-журнал: <http://litnik.org/>.

Вивчення напам'ять (ВН). Гімн міста Миколаєва чи населених пунктів Миколаївщини.

Додаткове читання (ДЧ). Історія міста Миколаєва та Миколаївської області за книгами Ю. Крючкова, В. Бойченка.

Література

**Антонюк А. Лампада над Синюхою : альбом-антологія / А. Антонюк, Д. Кремінь. – Миколаїв : Вид-во «Атол», 2007. – 216 с.*

**Дяченко Л. Д. Рідний край. Миколаївщина (підручник для 5 класу) / Л. Д. Дяченко, О. І. Слюсар. – 1998. – 152 с.*

**Живлюща сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини / За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – 412 с.*

**Крючков Ю. С. История Николаева от основания до наших дней / Ю. С. Крючков. – Миколаїв : Возможности Киммерии, 1996. – 299 с.*

**Очерки истории Николаева : в 8 книгах. Кн. 1. / Ю. С. Крючков. – Миколаїв : Степь-инфо, 2003. – 138 с. – (Серія «Библиотека горожанина»).*

** Література рідного краю (Письменники Миколаївщини) : посібник-хрестоматія / Уклад. і заг. редакція Н. М. Огренич. – Миколаїв : ОІППО, 2003. – 212 с.*

** Літературна Миколаївщина в особах : бібліографічний покажчик / За ред. В. Бойченка. – Миколаїв : Ганна Гінкул, 2001. – 96 с.*

**Миколаївщина в історії України (книга для читання з краєзнавства) : Частина 1, 2. / Упорядник В. П. Бойченко. –*

Миколаїв : ОІППО, 2009.

* *Николаевцы : энцикл. словарь. 1789–1999. – Николаев, 1999.*

2. НТ. Легенди та перекази Миколаївщини

«Пугачева скеля», «Макітрина балка», «Легенда про безсмертник»

ЗТЛ. Характерні жанри й ознаки фольклору. Ознайомлення зі збіркою О. Ф. Ковальнової «Легенди та перекази Південного Прибужжя» (Миколаїв, 2007 р.). Виразне читання переказів та легенд. Зміст і тематика переказів.

ТЛ. Легенда, переказ.

ТЗ. Спільні для українського й зарубіжного фольклору сюжети, образи.

КЛ. Місця Миколаївщини, пов'язані з історією козацтва.

Козаччина, гайдамацький рух на Миколаївщині, перебування історика Д. Яворницького в Мигії. Бугогардівська паланка.

НЗ. 1. Проморолик Миколаївської області:
<https://m.ok.ru/video/2050557193>

2. Картини С. Васильківського «Козаки в степу», «Козачий пікет».

3. Козацький марш.

ДЧ. Легенди «Ікона Святого Миколая», «Богоявленський фонтан».

Література

* *Добровольський О. Крізь тисячоліття. Історія Миколаївщини в топонімах / О. Добровольський. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 1998. – 144 с.*

* *Живлюча сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини / За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 16–19.*

* *Ковальова О. Ф. Українська народна творчість (від традицій до сучасності) / О. Ф. Ковальова. – Миколаїв : Іліон, 2007. – 528 с.*

* *Козацькі поселення на Миколаївщині. Історія та легенди. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів культури та мистецтв / Авторський колектив під керівництвом В. Я. Дрізо. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2001. – 56 с.*

* *Легенди та перекази Південного Прибужжя* / Укладач О. Ф. Ковальова. – Миколаїв : Іліон, 2007. – 212 с.

* *Легенди рідного краю: збірка етнографічних матеріалів* / Уклад. Н. В. Іванова. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим. – 2010. – 68 с.

* *Миколаївщина козацька* / О. Ковальова, О. Шарафанов, О. Добровольський. – Миколаїв : Іліон, 2017. – 448 с.

З. НТ. Людмила Чижова. Розповідь про письменницю.

Літературна казка «Цвіркунчик»

ЗТЛ. Розповідь про письменницю як берегиню фольклору Південного Побужжя. Збірки творів для дітей. Зміст літературної казки «Цвіркунчик». Образ Цвіркунчика. Побудова казки. Особливості літературної казки, її відмінність від народної.

ТЛ. Літературна казка.

ТЗ. Казкова історія Г. К. Андерсена «Соловейко». Повчальна мета алегоричних розповідей давньоіндійської книжки казок і розповідей «Панчатантра». Літературні казки М. Коцюбинського.

КЛ. Казкові образи й сюжети в музиці, мультиплікації. Миколаївський художник-ілюстратор Світлана Туз.

НЗ. 1. Інтерв'ю з письменницею. Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна: <http://labinlib.org.ua>.

ДЧ. Цикл поезій «Осіннє диво».

ВН. Одна з поезій Л. Чижової на вибір.

Література

(показчик Миколаївської обласної бібліотеки
для дітей ім. В. О. Лягіна)

* *Береза І. Ю. Зерна добра і любові* / І. Ю. Береза // *Освітня вітрила*. – Миколаїв : Іліон, 2003. – С. 70–73.

* *Береза І. Фольклорна домінанта дитячої книжки Людмили Чижової* / Інна Береза // *Іноземна філологія. Український науковий збірник*. – 2007. – Вип. 119 (2). – С. 152–157.

* *Живлюща сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини* / За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 392–402.

* *Література рідного краю (Письменники Миколаївщини)* :

посібник-хрестоматія / Уклад. і заг. редакція Н. М. Огренич. – Миколаїв: ОППО, 2003. – С. 137–145.

* Нарис вивчення творчості Л. Я. Чижової (методичне забезпечення програми «Література рідного краю» / Укладачі : Д. П. Діордіца, О. Д. Пучкова. – Миколаїв, 2000.

* Старовойт Л. В. Легенди і перекази Південного Прибужжя в поезії Людмили Чижової / Л. В. Старовойт // Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2014. – С. 181–187.

* Старовойт Л. В. Легенди і перекази Прибужжя в поезії Людмили Чижової / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – С. 127–130.

* Чижова Л. Я. Із глибини народної криниці : Легенди, казки та перекази рідного краю / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : ПП Гудим І. О., 2003 – 124 с.

* Чижова Л. Ємгея : книжка поезій / Л. Чижова. – Миколаїв, 1999. – 56 с.

* Чижова Л. Окраса життя : вірші, поетична казка, поема (за народними переказами, повір'ями та легендами про села Південної України). – Миколаїв, 1996. – 40 с.

* Чижова Л. Я. Віддзеркалення долі / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2009. – 72 с.

* Чижова Л. Я. Світе, мій світе (поезії) / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2006. – 88 с.

* Чижова Л. Я. Скриня казок / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2009. – 124 с.

* Чижова Л. Я. Світле свято Миколая / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2007. – 33 с.

* Чижова Л. Я. Води живої джерело / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 1994. – 44 с.

* Чижова Л. Я. Ода Матері / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : «Вечірній Миколаїв», 1997. – 37 с.

* Чижова Л. Я. Степова птаха. Оповідання та новели різних років / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Друкарня «Вечірній Миколаїв», 2001. – 69 с.

* Чижова Л. Я. Із глибини народної криниці : казкові історії. / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2012. – 40 с.

** Чижова Людмила Яковлевна // Николаевский литератор – 2010 : справочник. – 4-е изд., испр. и доп. – Николаев, 2010. – С. 37.*

4. НТ. Дніпрова Чайка. Дитячі комічні оперки «Пан Коцький», «Коза-дереза»

ЗТЛ. Творчість Дніпрової Чайки як дитячої поетеси, збирача українського фольклору. Мотиви народних казок у творах «Пан Коцький», «Коза-дереза». Робота зі змістом. Втілення ідеї добра і зла в образах героїв. Життєствердні настрої творів. Інсценізація уривків із оперок. Удосконалення вміння виразно читати діалоги.

ТЛ. Лібрето. Драматичний твір.

ТЗ. Перші в історії мистецтва дитячі опери. Теми літературних казок Івана Франка про тварин. Індійська народна казка «Фарбований шакал». Казка Шарля Перро «Кіт у чоботях». Мотиви сербських казок у творах письменниці.

КЛ. Казкові мотиви й образи у фольклорі різних народів. Творчий зв'язок Дніпрової Чайки з основоположником української музичної культури Миколою Лисенком. Опери М. Лисенка на лібрето Дніпрової Чайки. Твори письменниці на сцені Національної опери України ім. Т. Г. Шевченка, Київського театру опери та балету.

Малюнки французького художника Гюстава Доре до казки Шарля Перро «Кіт у чоботях».

НЗ. 1. Відеоролик. Тарас Кремінь про Дніпрову Чайку : <https://www.youtube.com/watch?v=7Nklcz7j654>.

2. Дніпрова Чайка : відома і невідома [електронний ресурс] // Видання ЧДУ імені Петра Могили : посібники : [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/index.php?m=2&b=141>.

3. Дніпрова Чайка : [поезії, легенди, оповідання, твори для дітей, переклади, народні пісні з голосу Дніпрової Чайки та в її записах] [електронний ресурс] // Мислене древо : література : [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit.html>.

ДЧ. «Проводи Сніговика-Снігуровича».

Література

** Більчук Б. Дніпрова Чайка : [біограф. довідка] / Б. Більчук // Українські та зарубіжні письменники : розповіді про життя і*

- творчість. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – С. 46–47.
- * Бойченко В. Днірова Чайка з Прибузького степу / В. Бойченко // Щотижня. – 1999. – 18 листоп. – С. 4.
- * Голобородько Я. Твори і герої Днірової Чайки / Я. Голобородько // Дивослово. – 2004. – № 11. – С. 72–76.
- * Днірова Чайка : [біограф. довідка] // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія / Ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв : ОІППО, 2003. – С. 26–28.
- * Днірова Чайка з Прибузького степу // Миколаївщина в історії України : (книга для читання з краєзнавства). Ч. 2 / Ред. Н. М. Огренич ; упор. В. П. Бойченко. – Миколаїв : ОІППО, 2009. – С. 56–58.
- * Днірова Чайка : [біограф. довідка] // Письменники Радянської України, 1917–1987 : бібліографічний довідник. – К., 1988. – С. 190.
- * Днірова Чайка : [біограф. довідка] / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова // 120 розповідей про письменників. – К. : Наш час, 2006. – С. 38–40.
- * Днірова Чайка : [біограф. довідка] / Б. Більчук // Українські та зарубіжні письменники : розповіді про життя і творчість. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – С. 46–47.
- * Днірова Чайка : художні пошуки в поезії та прозі / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навч. посіб. – Миколаїв : Іліон, 2007. – С. 15–22.
- * Днірова Чайка. Проводи Сніговика-Снігуровича : вірші, поезії в прозі, оповідання, казки, п'єси. – К.: Веселка, 1993. – 271 с.
- * Днірова Чайка // Література рідного краю : посібник-хрестоматія (Письменники Миколаївщини). – Миколаїв, 1994. – С. 71–96.
- * Днірова Чайка : відома і невідома (передм. Л. Ржепецького). – Миколаїв, 2001. – 64 с.
- * Живлюча сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини / За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 189–201.
- * Зажерило А. Днірова Чайка : життя і творчість. Людмила Олексіївна Березіна-Василевська / А. Зажерило // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 12. – С. 37–39.

**Камінчук О. Поетеса у прозі, прозаїк у поезії (Художня специфіка творчості Дніпрової Чайки) // Укр. мова й літ. в серед. школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 3. – С. 150–154.*

** Література рідного краю (Письменники Миколаївщини) : посібник-хрестоматія / Уклад. і заг. редакція Н. М. Огренич. – Миколаїв : ОППО, 2003. – С. 26–33.*

** Пінчук В. Днірова Чайка / В. Пінчук // Укр. літ. енциклопедія. – К., 1990. – Т. 2. – С. 74–75.*

5. НТ. Микола Вінграновський. Поезії «Іде кіт через лід...», «Вві сні наш засєць знову задрімав...», «Почапали каченята...».

ЗТЛ. Розповідь про талановитого українського поета, лауреата Шевченківської премії. Дитинство письменника на Первомайщині. Збірка для дітей «У Неквапи білі лапи». Свобода самовираження, особливе ставлення до життя в поезіях «Іде кіт через лід...», «Вві сні наш засєць знову задрімав...», «Почапали каченята...». Незвичайні образи віршів, природність оповіді, художня реальність, створена уявою митця. Сумірність віршів із поетичністю дитячої душі.

ТЛ. Художні описи природи. Персоніфікація.

ТЗ. Поезії П. Тичини, В. Симоненка для дітей. Тема вірша Гейне «Задзвени з глибини».

КЛ. Художники-ілюстратори збірок М. Вінграновського Петро Гулин та Надія Кирилова. Пісні на слова Миколи Вінграновського.

НЗ. 1. Фільм «Микола Вінграновський. «У синьому небі»:
<https://www.youtube.com/watch?v=C1ge87GZEsw>.

2. Ніна Матвієнко читає вірш Миколи Вінграновського:
<https://www.youtube.com/watch?v=b4bcERjIHmM>.

3. Миколаївці – лауреати Шевченківської премії:
www.kinder.mkSAT.net/.

ДЧ. Вірші зі збірок «У Неквапи білі лапи», «Іде кіт через лід».

ВН. Один із віршів за бажанням учнів.

Література

* Анна Олєйнікова. Парасольки : пісні для дітей / Анна Олєйнікова. – Миколаїв, 2012.

* Артюх Н. Почути весняний грім (система уроків за творчістю М. Вінграновського, 5 клас) / Н. Артюх // Укр. мова й літ. в серед. школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2006. – № 3. – С.6–10.

* Боднарчук Г. А. Річка мого дитинства : за поезією М. Вінграновського «Сама собі річка ця тече...» / Г. А. Боднарчук // Все для вчителя. – 2010. – № 34/35. – С. 15–16.

*Вінграновський М. С. Вибрані твори : у 3 т. – Т. 1: поезії / М. С. Вінграновський // Вступна стаття Т. Салиги. – Тернопіль : Богдан, 2004. – 400 с.

* Вінграновський Микола Степанович : поет, прозаїк // Літературна Миколаївщина в особах : бібліогр. покажчик. – Миколаїв. – 2001. – С. 22–24.

* Вінграновський Микола Степанович : [Біогр. довідка] // Мистецтво України : біогр. довідник. – К., 1997. – С. 118.

* Вінграновський Микола // Письменники Радянської України. 1917–1987 : біобібліогр. довідник. – К., 1988. – Т.1. – С. 325.

* Вінграновський Микола Степанович // УРЕ. – 2-е вид. – К., 1978. – Т. 2. – С. 298–299.

* Живлюща сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини. / За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 91–138.

* Лазарук М. Я. Микола Вінграновський. Степовий Сварог : есе про незабутні мандри Україною з Миколою Вінграновським / М. Я. Лазарук. – Харків : ПЕТ, 2013. – 192 с.

*Микола Вінграновський : [Біогр. довідка] // Живиця : хрестоматія укр. літератури ХХ ст. : у 2 кн. Кн.2. – К., 1998. – С. 423–425.

* Талалай Л. Талант щирості / Талалай Леонід // Дивослово. – 1998. – № 10. – С. 58–60.

* Старовойт Л. В. Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2014. – С. 113–124.

6. НТ. А. Харланович. Вірш «А може, і Земля комусь, як зірка, світить?»

ТЗЛ. Короткі відомості про митця. Тема поезії. Проблема відповідальності людини за долю Землі, її екологічний стан. Єдність усього живого на планеті, зв'язок між людиною та довкіллям. Образ ліричного героя.

ТЛ. Риторичне питання.

ТЗ. Природа у поезіях П. Тичини, М. Рильського. Вірш Ліни Костенко «Пісенька про космічного гостя». Поезія землі у вірші Джона Кітса «Про коника та цвіркуна».

КЛ. Природа рідного краю у творчості миколаївських художників. Заповідні місця Миколаївщини. Особиста дружба А. Харлановича з поетом-археологом Борисом Мозолевським.

НЗ. 1. Документальні фільми: «Миколаївська Асканія-Нова», «Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса».

2. Пейзажні картини художників Миколаївщини:
https://www.google.com.ua/search?q=пейзажні+картини+художників+Миколаївщини&hl=ru&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=E49UfCGwDshpWM%253A%252CGBBX5kkK-gv99M%252C_&usg=__q1Dc2wDtb

ДЧ. Вірші зі збірок поезій.

Література

**Анатолій Харланович // Письменники України : довідник. – Дніпропетровськ, 1996. – С. 314.*

**Анатолій Харланович // Миколаївський оберег : поетична антологія. – Миколаїв, 2004. – С. 288–302.*

**Анатолій Харланович // Лауреати обласної премії ім. М. Аркаса. – Миколаїв, 2006. – С. 85–86.*

** Бойченко В. Сповідь поета / В. Бойченко // Рідне Прибужжя. – 2007. – 6 лют. – С. 3.*

** Кремінь Д. Анатолієві Харлановичу – 60 / Д. Кремінь // Літ. Україна. – 1996. – 21 листоп.*

**Попова Г. Про взаємини та особисту дружбу з Б. М. Мозолевським у споминах А. В. Харлановича / Г. Попова // Краєзнавчий альманах. – 2006. – № 1. – С. 35–39.*

** Сповідь : збірник поезії / А. В. Харланович ; передм. Д. Креміня. – Миколаїв : Іліон, 2008. – 104 с. ; 20 см. – (Південна бібліотека).*

* Харланович А. Таврійський полин : вірші / А. Харланович. – [Вознесенськ], 1994. – 53 с.

* Харланович А. Рарсодія степену : книга поезій / А. Харланович. – Миколаїв : Атол, 2002. – 82 с.

* Харланович А. Золоте відлуння пекторалі : (Спогади про Бориса Мозолевського, археолога, поета, друга) / А. Харланович // Краєзнавчий альманах. – 2006. – № 1. – С. 39–43.

* Харланович А. Вірші / А. Харланович // Бузький Гард. – 1996. – № 1. – С. 42–43.

* Харланович А. Вірші : вірші / А. Харланович // Бузький Гард. – 2002. – № 2. – С. 69–70.

* Харланович А. Повість осінніх заграєв : вірші / А. Харланович // Вітчизна. – 1998. – № 7–8. – С. 23–25.

Web-ресурси:

- Харланович Анатолій Васильович [Електронний ресурс] // Літературна Николаєвщина: [веб-сайт]. – Режим доступу : http://www.kinder.mkstat.net/prepodavatellyam/mini_spravochnik/pis_harlanovich/index.html, вільний. – Дата останнього доступу : 20.03.2016. – Загол. з екрана.
- Харланович Анатолій Васильович [Електронний ресурс] // Літературна карта Миколаївщини : [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://www.niklib.com/resource/karta.ua?id=148>, вільний.
- Харланович Анатолій Васильович [Електронний ресурс] // Туристический Информационный Центр Николаева : [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://tic.mk.ua/istorija-nikolaeva-stati/312-kharlanovich-anatolijj-vasilevich.html>, вільний.

7. НТ. А. Качан. Вірші «Листи із саду», «Перепілчине поле», «Чекання», «Насуваються холоди», «Через річку їхав грек»

ТЗЛ. М. Вінграновський про А. Качана. Цікаві сторінки з життя письменника. Самобутність таланту спілкування з дітьми, щира зачудованість навколишнім світом. Поєднання тонкої дорослої іронії та щирого дитячого погляду на світ у віршах «Листи із саду», «Перепілчине поле», «Через річку їхав грек». Яскравість образного мислення поета (несподіваність епітетів,

сміливість метафор), дотепність, теплий гумор. Багатство жанрів етнопоезії у творчості митця.

ТЛ. Епітет. Гумористична поезія.

ТЗ. Поезії Л. Глібова про красу рідного краю. Віршовані загадки поета. Природа у вірші Й. В. Гете «Нічна пісня подорожнього». Зображення різних сфер взаємозв'язку природи й людини.

КЛ. Дружба поета з М. Вінграновським, упорядкування книг вибраних творів М. Вінграновського (К.: Дніпро, 2004), Б. Нечерди (Одеса : Маяк, 2004), що вийшли в серії «Бібліотека Шевченківського комітету». Ініціатор проведення в місті корабелів Першого в Україні (2002) та Другого (2011) турнірів шахопоезії пам'яті М. Вінграновського. Картина Євгенії Бондаренко «Лебідь над хатою».

НЗ. 1. Презентація на тему «Сторінки життя Анатолія Качана»: svitppt.com.ua/.../storinki-z-zhittya-anatoliya-kachana.htm.

2. Анімовані вірші А. Качана : [https:// www.youtube.com/watch?v=z4w73nOvJ-s](https://www.youtube.com/watch?v=z4w73nOvJ-s).

ДЧ. Вірші зі збірки «Журавель щипав щавель: фразеологізми у віршах».

ВН. Вірші на вибір.

Література

- * *Берегові вогні : вірші. – К. : Веселка, 1979. – 24 с. : ілюстр.*
- * *Ворота міста : вірші. – К. : Веселка, 1977. – 16 с. : ілюстр.*
- * *Джерельце : вірші. – К. : Веселка, 1975. – 20 с. : ілюстр.*
- * *До синього моря хмарина пливе : вірші. – Одеса : Маяк, 2001. – 128 с. : ілюстр.*
- * *До синього моря ; Насуваються холоди ; Лінивi вареники ; Походеньки лиса ; За двома зайцями // Література рідного краю : посібник-хрестоматія / Уклад. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2003. – С. 168–171. – (Письменники Миколаївщини).*
- * *Живу я біля моря : вірші. – Одеса : Маяк, 1992. – 32 с. : ілюстр.*
- * *Журавель щипав щавель : фразеологізми у віршах. – К., 2002. – 16 с. : ілюстр. – (Веселка).*
- * *Зелений промінь : вірші. – К. : Веселка, 1983. – 32 с. : ілюстр.*
- * *Листи з осіннього саду : лірика, ігрова поезія : для дітей*

дошк. та мол. шк. віку / А. Л. Качан ; худож. К. Лавро ; передм. автора. – К. : Веселка, 2012. – 64 с. : ілюстр. – (Українській дитині).

* *Ліниві вареники : вірші-безконечники.* – К., 2002. – 16 с. : ілюстр. – (Веселка).

* *По дорозі їхав віз : гра зі словами-двійниками.* – К., 2002. – 16 с. : ілюстр. – (Веселка).

* *Прощання з літом : вірші.* – К. : Веселка, 1991. – 54 с. : ілюстр.

* *Світанок року : вірші.* – К. : Веселка, 1986. – 32 с. : ілюстр.
Чари ворожбита : [збірка поезій]. – К. : Початкова школа, 2005. – 192 с. : ілюстр.

* *Чарівний сад : [вірш] / А. Качан // Веселочка.* – 2003. – № 6. – С. 3.

Література про життя і творчість

(за покажчиком Миколаївської обласної бібліотеки
для дітей ім. В. Лягіна)

* *Анатолій Качан : [Біогр. довідка] // Література рідного краю : посібник-хрестоматія.* – Миколаїв, 2003. – С. 167. – (Письменники Миколаївщини).

* *Анатолій Качан // Письменники Радянської України, 1917–1987 : бібліогр. словник.* – К., 1988. – С. 262.

* *Анатолій Качан : «Я ще не виписався як поет незабутніх дитячих вражень» : біобібліогр. нарис / М-во культури України, Нац. б-ка України для дітей ; авт.-уклад. Н. В. Загайна.* – К., 2012. – 64 с. – (Дитячі письменники України ; вип. 3).

* *Качан Анатолій Леонтійович, поет // Літературна Миколаївщина в особах : бібліогр. покажчик.* – Миколаїв, 2001. – С. 44–45.

* *Качан Анатолій Леонтійович // Укр. літ. енциклопедія.* – К., 1990. – Т. 2. – С. 433.

* *Вітаємо! : [Указом Президента України Л. Кучми письменника А. Качана удостоєно звання «Заслужений працівник культури України»] // Літ. Україна.* – 2002. – 18 квіт. – С. 6.

* *Лауреати премії імені Лесі Українки : [А. Качан – за книгу віршів «До синього моря хмаринка пливе»] // Літ. Україна.* – 2002. – 28 лют. – С. 6.

* *Гавриленко О. М. Знайомство з життєвим і творчим*

шляхом сучасного дитячого письменника А. Качана : [Урок позакласного читання. 3 кл] // Розкажіть онуку. – 2000. – № 9. – С. 44–47.

* Ганич В. Мовні дива від Анатолія Качана / В. Ганич // Укр. культура. – 2003. – № 8. – С. 40.

* З візитної картки письменника : [біогр. дані] // Початкова школа. – 2002. – № 1. – С. 61–62.

* Кавуненко О. Іще трапляються дива!...: [Якщо хто скаже, що – ні, не трапляються, – нехай розкриє книжки Анатолія Качана] / О. Кавуненко // Поч. школа. – 2002. – № 1. – С. 60–61.

* Карпенко В. Дружба – поняття цілодобове : [есеї із книги «Уроки пройдених доріг» про Анатолія Качана, якому 16 січня виповнилося 70 років] / В. Карпенко // Рідне Прибужжя. – 2012. – № 3(19 січ.). – С. 14 : фот.

* Карпенко Е. Анатолій Качан в Николаеве / Е. Карпенко // Южная правда. – 2013. – № 53 (18 мая). – С. 3 : фот.

* Карпенко Е. К. Подарок николаевским ребятам : [презентація книг А. Качана та Г. Філіпповського в обл. дитячій бібліотеці ім. В. Лягіна] / Е. К. Карпенко // Вестник Прибужья. – 2003. – 9 окт. – С. 3.

* Креминь Д. Дорога к морю длиною в жизнь... : замечательному детскому поэту Анатолию Качану – 70 / Д. Креминь // Южная правда. – 2012. – № 3 (14 янв.). – 3 : портр.

* Креминь Д. Соловей над синім морем : [Класику укр. дитячої поезії А. Качану – 60 !] / Д. Креминь // Рідне Прибужжя. – 2003. – 15 січ. – С. 3.

* Лабінський М. Всі дороги ведуть до моря / М. Лабінський // Українська культура. – 2008. – № 12. – С. 18.

* Марущак В. На берегах реки детства : [Анатолій Качан на Николаевщині] / В. Марущак // Рідне Прибужжя. – 2009. – 26 груд. – С. 4.

8. НТ. Постать Миколи Аркаса – історика, музиканта, етнографа, просвітителя, письменника.

ТЗЛ. Розповідь про видатного миколаївця. Короткі біографічні відомості. М. М. Аркас – автор першої виданої українською мовою узагальненої праці з історії України. Опера

«Катерина» – твір, що започаткував оперну шевченкіану і став першою українською ліричною народно-побутовою оперою. Засновник і голова товариства «Просвіта» у Миколаєві, який на власні кошти відкрив народну школу з українською мовою навчання.

ТЛ. Біографія митця.

ТЗ. Інтерес Аркаса до творчості Т. Г. Шевченка. Постать Аркаса в українській художній літературі та публіцистиці. Гете в німецькій літературі.

КЛ. Микола Аркас – учень українського композитора Петра Ніщинського. Дружба Аркаса з Миколою Лисенком. Листування з видатними письменниками, діячами української культури, творчі зв'язки з Театром Корифеїв. Діяльність товариства «Просвіта» у Миколаєві. Зв'язок митця з українським кобзарством. Аркасівські місця на Миколаївщині: вулиця Адміральська, яхт-клуб (Миколаїв), с. Христофорівка (Баштанський район), с. Богданівка (Миколаївський район).

НЗ. 1. Микола Аркас – пісні, біографія – /Українські пісні/ www.pisni.org.ua/persons/.

2. Т. Березовська. Аркасівські місця на Миколаївщині. Матеріали Миколаївського обласного краєзнавчого музею.

ДЧ. Уривки з книги М. Аркаса «Історія України-Русі».

Література

Бібліографічний покажчик Центральної бібліотеки
ім. М. Л. Кропивницького

* Аркас Микола Миколайович // *Хто є хто на Миколаївщині : видатні земляки : довідник* / Склад. В. В. Болгов. – К., 2005. – С. 16.

* Аркас Микола. *Історія України-Русі* / Микола Аркас. – Вінніпег : З. С. Кондратюк, 1976.

* Березовська Т. В. Аркасівські місця на Миколаївщині / Т. В. Березовська. – Миколаїв : Атол, 2002. – 12 с.

* Бойченко В. Діяльність Миколи Аркаса, його сина й онука / В. Бойченко // *Три зошити : вибрані статті та поезії*. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2011. – С. 164–168.

* Жадько В. Благословенне святим Миколаєм / В. Жадько. – К. : Департамент, 2000. – 564 с.

* Жадько В. Грек із душою українця : роман-пошук / В. Жадько. – К. : СПД Жадько В. О., 2003. – 348 с.

* Жадько В. О. Микола Аркас : Катерина. Опера : текст і клавір. Рецензії. Листування / В. О. Жадько ; за ред. В. П. Андрущенка. – К. : СПД Жадько В.О., 2008. – 854 с. : іл. – Бібліогр. : С. 832–854.

* Жадько В. О. Микола Аркас : роман-пошук / В. О. Жадько ; за ред. Віктора Петровича Андрущенка. – К. : СПД Жадько В. О., 2008. – 622 с. : іл.

* Ковалева О. Ф. Аркас Николай Николаевич / О. Ф. Ковалева // Очерки истории культуры Южного Прибужья (от истоков до начала XX века) : в 3-х т. – Николаев : ТЕТРА, 2002. – Т. 3. – С. 40–48.

* Краєзнавчий альманах : Історія. Археологія. Культура. Нові дослідження. До 150-річчя з дня народження М. М. Аркаса / Н. А. Ткаченко, Л. М. Плужникова. – Миколаїв : Атол, 2003. – 110 с. : іл.

* Старовойт Л. В. Микола Аркас / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навчальний посібник. – Миколаїв, 2007. – С. 30–37.

* Шкварець В. П. Микола Миколайович Аркас : Життя. Творчість. Діяльність / В. П. Шкварець. – Миколаїв; Одеса, 2002. – 254 с.

9. НТ. «Скарбничка казок» Віри Марущак. Знайомство з одним із сценаріїв.

ТЗЛ. В.І. Марущак – відома миколаївська письменниця, авторка багатьох книг для дітей і про дітей. Добро і зло в казках на сучасні теми. Працьовитість, чесність, взаємодопомога, ставлення до технічних новинок, любов до природи – основні мотиви казок письменниці. Фантастичне і реальне в казках. Притаманне мисткині вміння зацікавити читача, сучасність, актуальність моральних проблем сьогодення в сценаріях В. І. Марущак.

ТЛ. Народна казка, літературна казка.

ТЗ. Види народних казок. Використання казкових образів у творах І.Франка «Лис Микита», Сашка Дерманського «Володар Макуци, або Пригоди Вужа Ониська», Ігоря Калинця «Про що розповіли незабудки». Теми й образи літературних притч і казок

Василя Сухомлинського.

КЛ. Ганс Крістіан А́ндерсен – данський письменник, казкар, автор відомих у всьому світі казок «Стійкий олов'яний солдатик», «Гидке качення», «Снігова королева», «Дюймовочка».

Шарль Перро́ – французький письменник, основоположник жанру літературної казки. Є автором дуже популярних і всесвітньо відомих казок – «Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Синя Борода». Відображення сюжетів казок в операх, балетах, фільмах та театральних виставах. Миколаївський ляльковий театр.

НЗ.

1. «В'язочка казок» Віри Марущак - YouTube

2. 07.10.2019. Новий день. Рубрика “Миколаївська книга”: Віра Марущак «Веселятко».

3. Світ добра й краси Віри Марущак.
<https://litgazeta.com.ua/interviews>

ДЧ. Казки «Вибрики Діда Яги».

Книги Віри Марущак

«Вікнами до сонця» «Атол». – 2002.

«Батько з Португалії» «Атол». – 2005.

«Цезар, Галка і Новий рік» – видавництво «Шамрай» – 2008 р.

«Пригоди Нюмочки» – видавництво «Шамрай» – 2009 р.

«Джмелик-мандрівник» – видавництво «Шамрай» – 2011 р.

«Зайчєня» – видавництво «Шамрай» – 2011 р.

«Гомін білого інею» - видавництво «Шамрай» – 2013 р.

«Ярмарок сміху» – видавництво «Шамрай» – 2014 р.

«Як збуваються мрії» «Іліон», 2015 р.

«Скарбничка казок» – видавництво «Нова книга» – 2016 р

«В'язочка казок» – видавництво «В. Швець» – 2018 р

«Веселятко» – видавництво «В.Швець» – 2019 р.

Література

* *Тупайло С. Віра Марущак: зліт і нагорода / С. Тупайло // Родной причал. – 2006. – 14–20 июня.*

* *Лауреати обласної премії ім. М. Аркаса // Альманах. – 2006. – 12 грудня.*

* *Ментель О. Неопалима купина любові / О. Ментель // Рідне Прибужжя. – 2007. – 22 листопада.*

* *Коновальчук Т. У долі людини – доля України /*

Т.Коновальчук // Рідне Прибужжя. – 2007. – 15 квітня.

** Колосович Т. Крок назустріч студентам / Т. Колосович // ntl.hmarka.ne. – 2010 – 26 березня.*

** Козирко Г. Зустріч з письменницею / Г.Козирко // Відкритий урок. – 2010. – 2 квітня.*

** Віра Марущак в режимі онлайн // Відкритий урок. – 2011. – № 8–9. – С. 3.*

** Фальов В. Чарівна професія казкар / В. Фальов // Відкритий урок. – 2011. – № 12–13. (5 квітня).*

** Водяна П. Дитячий світ у творах Віри Марущак. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Науковий вісник. – 2012. – Випуск 1.39. – С.60–63.*

** Четвертак К. Цікава зустріч / К. Четвертак // Відкритий урок. – 2013. – 16 квітня.*

** Старовойт Л. Література Миколаївщини / Л. Старовойт // Навчальний посібник по курсу «Літературне краєзнавство». – 2014. – Іліон.*

** Тунайло С. Золота осінь Віри Марущак / С. Тунайло // Родной причал 2014. – 19–25 листопада. – № 47.*

** Старовойт Л. Гуманістичний потенціал дитячої прози Віри Марущак / Л. Старовойт // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип. 228. – Т. 240. Філологія. Літературознавство. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. – 2014. – С. 79.*

6 КЛАС

1. НТ. Календарно-обрядові та родинно-побутові пісні Південного Побужжя. О. Ковальова – відома дослідниця фольклору Миколаївщини. Народні пісні «Пане господарю, що на твоїм дворі?», «Ой на Івана та на Купала», «Прийди до нас, весно, раненько», «А в полі калина, а в полі червона».

ТЗЛ. Знайомство з 1-ою частиною книги О. Ф. Ковальової «Українська народна творчість» – «Українські народні пісні Південного Прибужжя». Відомості про жанровий діапазон 1200 пісень, записаних у Південному Прибужжі. Мотиви колядок,

щедрівок, весняних та купальських пісень «Пане господарю, що на твоїм дворі?», «Ой на Івана та на Купала», «Прийди, до нас, весно, раненько». Потрійне символічне значення роду в пісні «А в полі калина, а в полі червона».

ТЛ. Календарно-обрядові та родинно-побутові народні пісні.

ТЗ. Роль і місце пісні в житті українців. Головні календарні обряди. Народна обрядова пісня, її різновиди. Пісні зимового, весняного та літнього циклів: «У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору», «Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!» «Маяло житечко, маяло», «Там у полі криниченька».

КЛ. Космогонічні поняття та вірування людини прадавніх часів. Українське народознавство. Християнські свята. Основні біблійні образи колядок та щедрівок. Мелодії щедрівок та купальських пісень, популярні у світі.

НЗ. 1. Аудіозапис щедрівки в обробці М. Леонтовича.

2. Аудіозаписи календарно-обрядових пісень.

ДЧ. Колядки, щедрівки, веснянки.

ВН. Улюблена народна пісня моєї сім'ї.

Література

**Іваницький А. Українська народна музична творчість: посібник для вищих та середніх учбових закладів / А. Іваницький. – К.: Муз. Україна, 1990.*

** Кобальчинська Р. Р. Золоті ключі : нар. календар / Р. Р. Кобальчинська. – К.: Україна, 1993. – 191 с.*

** Ковальова О. Ф. Українська народна творчість (від традицій до сучасності) / О. Ф. Ковальова. – Миколаїв : Іліон, 2007. – 528 с.*

**Ковальова О. Ф. Залишки міфологічних уявлень в обрядових піснях Південного Побужжя / О. Ф. Ковальова // Матеріали IV Миколаївської обласної краєзнавчої конференції. – Миколаїв, 2002.*

**Старовойт Л. В. Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей / Л. В. Старовойт. – Миколаїв : Іліон, 2014. – 248 с.*

**Українська народна обрядова поезія : збірник. – К. : Школа, 2006. – 272 с.*

* *Українські народні пісні з нотами. Чом ти не прийшов... – Харків : Фоліо, 2002. – 286 с.*

* *Скуратівський В. Т. Український рік : розповіді / В. Т. Скуратівський. – К.: Веселка, 1996. – 238 с.*

2. НТ. Людмила Чижова. Поема-переспів «Легенда про безсмертник», вірші «Ємигея», переспів легенди «Гетьманова балка»

ТЗЛ. Мотиви незнищенної любові до Вітчизни та зради і яничарства в поемі. Звеличення вірності й самовідданості матері й дружини, осуд зрадництва. Квітка безсмертник як символ вічності України та людської незрадливості. Збірка «Ємигея» (1999). Тема любові до рідного краю, ушавлення Ємигії як найдорожчого куточка планети у вірші «Ємигія». Роль протиставлення й риторичних звертань у творі. Поетична розповідь про перебування гетьмана Мазепи на Миколаївщині в нелегкі для нього часи (переспів легенди «Гетьманова балка»).

ТЛ. Твори-переспіви, символ.

ТЗ. Змістові паралелі народної «Легенди про безсмертник» та поеми-переспіву Людмили Чижової. Перегук з патріотичними мотивами поеми Миколи Вороного «Євшан-зілля». Спільне й відмінне в переспівах українських фольклорних творів та давньогрецьких міфів.

КЛ. Гранітно-степове Побужжя – одна із заповідних зон Миколаївщини. Історичні місця, пов'язані з козащиною. Урочище Протіч, Стогін-камінь. Рослинний світ нашого краю. Картини С. Васильківського («Козаки в степу», 1890–1900, «Похід козаків», 1917), О. Мурашка («Похорон кошового», 1900).

Музика Л. Кравченка, О. Максимця, С. Чепеленко до віршів Л. Чижової.

НЗ. 1. Фільм «Гранітно-степове Побужжя».

2. Пісні Тетяни Ярової з авторського аудіоальбому EXPRESS.

ДЧ. Вірші з книг «Окраса життя», «Ода матері».

Література

(за бібліографічним покажчиком Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. О. Лягіна, укладач Сергєєва О. В.)

ТВОРИ Л. Я. ЧИЖОВОЇ

- Чижова Л. Я. Барви літа / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 1994. – 42 с.
- Чижова Л. Я. Води живої джерело / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 1994. – 42 с.
- Чижова Л. Я. День пророка Наума : (за народними традиціями) / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 1995. – 8 с.
- Чижова Л. Я. Окраса життя : вірші, поетична казка, поема : (за народними переказами, повір'ями та легендами про села Півдня України) / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 1996. – 40 с.
- Чижова Л. Я. Ода матері : вірш, легенди, казка / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 1997. – 36 с.
- Чижова Л. Я. Емигея : книжка поезій / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 1999. – 56 с.
- Чижова Л. Звідки осінь починається / Л. Чижова. – Миколаїв : Гудим, 2000. – 15 с.
- Чижова Л. Я. Казка на канікулах : поетична сучасна казочка для дітей / Л. Я. Чижова. – Миколаїв, 2001. – 23 с.
- Чижова Л. Я. Степова птаха : оповідання та новели різних років / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Вечерний Николаев, 2001. – 67 с.
- Чижова Л. Я. Новорічна казка : для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 2002. – 23 с. : іл.
- Чижова Л. Я. Із глибини народної криниці : (легенди, казки та перекази рідного краю) / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : ПП «Гудим», 2003. – 122 с.
- Чижова Л. Я. Казка дідуся Гната : для дітей молодшого шкільного віку / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : ПП «Гудим», 2003. – 15 с.
- Чижова Л. Я. Вірші / Л. Я. Чижова // Література рідного краю : Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 140–145.
- Чижова Л. Я. А у нас такі новини / Л. Чижова. – Миколаїв : Гудим, 2004. – 15 с.: іл.

- Чижова Л. Я. *А вже весна : поетичні сучасні казки, вірші* / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : ЧП «Гудим», 2005. – 48 с.
- Чижова Л. Я. *Світе, мій світе : поезії* / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Гудим, 2006. – 104 с. :іл.
- Чижова Л. Я. *Світле свято Миколая : (для дітей молодшого та середнього шкільного віку)* / Чижова Л. Я. – Миколаїв : Гудим, 2007. – 32 с.
- Чижова Л. Я. *Гороскопи, зодіаки – року кожного ознаки : для дітей молодшого та середнього шкільного віку* / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2008. – 20 с.: іл.
- Чижова Л. Я. *Перейшовши поле всіх тривог...* / Л. Я. Чижова. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – 21 с. : іл.
- Чижова Л. Я. *Віддзеркалення долі : повість* / Л. Чижова. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – 72 с.: мал.
- Чижова Л. Я. *Тайна Степової Еллади : хрестоматія з історичного краєзнавства : у 2-х кн. Кн. 2* / Упор. : О. В. Волос, Т. І. Длінна. – Миколаїв : ОІППО, 2009. – 152 с.

ПРО ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ Л. Я. ЧИЖОВОЇ

- Агеев Ю. *Новая книга Людмилы Чижовой* / Ю. Агеев // Южная правда. – 2003. – 13 сент. – С. 2.
- Агеев Ю. *Строки Людмилы Чижовой* / Ю. Агеев // Южная правда. – 1996. – 20 июня.
- Агеев Ю. *Хороший подарок детям* / Ю. Агеев // Южная правда. – 2001. – 23 июня. – С. 2.
- Береза І. *Осіння казка Людмили Чижової* / І. Береза // Радянське Прибужжя. – 1996. – 20 лют.
- Бойченко В. *Емигея – моя земля...* / В. Бойченко // Радянське Прибужжя. – 1999. – 18 верес.
- Бойченко В. *Переднє слово* / В. Бойченко // Води живої джерело / Л. Чижова. – Миколаїв, 1994. – С. 3.
- Даниленко Т. *«І розів'ються, і розквітнуть зело і мова на землі»* / Т. Даниленко // Радянське Прибужжя. – 1996. – 25 трав. – С. 4.
- Даниленко Т. *Ода матери* / Т. Даниленко // Рад. Прибужжя. – 1997. – 15 квіт.
- Діордіца Д. *Творчість Людмили Чижової* / Д. Діордіца // Краєзнавчий альманах. – 2001. – Вип. 1. – С. 80–86.
- Даниленко Т. *Повість довжиною в людське життя* /

- Т. Даниленко // Рідне Прибужжя. – 2010. – 16 лют. – С. 4.
- Жайворонок Т. Сказочная страна Людмилы Чижовой / Т. Жайворонок // Южная правда. – 2010. – 6 февр. – С. 3.
 - Жусев І. Митець свій власний творить світ / І. Жусев // Родной причал. – 2006. – 27 сент. – 3 окт. – С. 2.
 - З творчої когорти // Рідне Прибужжя. – 2009. – 22 серп. – С. 3.
 - Иванов С. Полный сундук сказок / С. Иванов // Наш город. – 2010. – 10–16 февр. – С. 9.
 - Йде пророк на урок // Родной причал. – 1995. – 14–20 сент. – С. 4.
 - Костюк Л. Дорога ложка к обеду, а сказка – к лету / Л. Костюк // Южная правда. – 2001. – 26 мая.
 - Костюк Л. Пахнут детством чабрец и мята // Вечерний Николаев. – 1996. – 13 июня.
 - Кремінь Д. Зоряний колодязь / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2003. – 23 груд. – С. 4.
 - Кузнецов А. Из глубины народной криницы / А. Кузнецов // Вечерний Николаев. – 2003. – 11 нояб. – С. 1.
 - Людмила Чижова : [біогр. довідка] // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 137–139.
 - Людмила Чижова : [біогр. довідка] / Л. Чижова // Ода матері. – Миколаїв, 1997. – 3 с. обкл.
 - Людмила Чижова : біограф. довідка / Л. Чижова // Миколаївський оберіг. – 2004. – С. 316–317.
 - Миронов Ю. [Предисловие к книге] / Ю. Миронов // Барви літа / Л. Чижова. – Миколаїв, 1994. – С. 1.
 - Неиссякаемый источник вдохновения // Южная правда. – 2009. – 22 авг. – С. 4.
 - Нежно о женщине // Родной причал. – 1997. – 27 марта – 2 апр. – С. 4.
 - Нові члени Спільноти письменників України // Літературна Україна. – 1997. – 12 черв.
 - Просто женские стихи // Вечерний Николаев. – 2009. – 22 авг. – С. 3.
 - Скуратівський В. [Вступне слово] / В. Скуратівський // Окреса життя / Л. Чижова. – Миколаїв, 1996. – С. 2.
 - Степаненко Н. Новая книга Людмилы Чижовой / Н. Степаненко // Южная правда. – 2008. – 29 мая. – С. 5.

- *Христова Н. «В мене серце зіткане з пісні» / Н. Христова // Вечерний Николаев. – 2004. – 28 авг. – С. 3.*
- *Январев Э. Цветы Людмилы на рушниках / Э. Январев // Досуг. – 1995. – 2 марта.*

Додатково:

* *Берега І. Старожитності козацтва у доробку миколаївських поетес / І. Ю. Берега // Освітнянські вітрила. – Миколаїв : Іліон, 2004. – С. 6–9.*

* *Література рідного краю : посібник-хрестоматія (письменники Миколаївщини). – Миколаїв, 1994. – С. 4–13.*

* *Міжнародний публіцистичний часопис українських письменників «Соборність» : СПУ держави Ізраїль. – 2013. – № 3–4.*

3. НТ. Павло Глазовий. Гуморески «Допитливий син», «Турок», «Залізний характер», «Наші предки»

ТЗЛ. Казанківщина – рідний край прославленого гумориста.

Популярність творчості Павла Глазового. Участь у роботі журналу «Перець». Найвідоміші збірки поета. Висміювання неуцтва, зневажливого ставлення до історії, мови й культури свого народу в сатиричних і гумористичних творах нашого земляка. Основні ідеї, художні особливості гуморесок «Допитливий син», «Турок», «Залізний характер», «Наші предки».

ТЛ. Поняття про гумор, іронію, сатиру.

ТЗ. Вияв кмітливості, дотепності, почуття гумору в українських прислів'ях і приказках. Зв'язок гумористичної поезії П. Глазового з тематичними центрами творчості С. Руданського. Поєднання тонкої дорослої іронії та щирого дитячого погляду на світ у творах А. Качана та П. Глазового. Байки Езопа, Л. Глібова.

КЛ. Зв'язок історичних фактів життя українського народу з їх гумористичним відображенням у поетичних творах письменника. Роль гумору як ознаки духовного здоров'я людини. Багаторічна творча співдружність П. П. Глазового з народними артистами України Андрієм Согою, Анатолієм Паламаренком, Анатолієм Литвиновим, Неонілою Крюковою. Фестиваль гумору в Казанці.

НЗ. 1. Аудіокнига «Павло Глазовий. Гумористика».

2. Документальний фільм «Сміхотворець Павло Глазовий» (2012 р.).

3. Фільм «Хто такий Павло Глазовий» (1996 р.).

ВН. Одна з гуморесок на вибір учнів.

ДЧ. Сміхологія : вибране / П. П. Глазовий. – К. : Діокор, 2003.

Web-ресурси:

Павло Глазовий: біографія та твори. www.gymor.com.ua/

Павло Глазовий, гуморески, байки та біографія. www.glazovoj.ru/

Павло Глазовий. Біографія. www.ukrlit.vn.ua/biography/

Павло ГЛАЗОВИЙ – Пилип Юрик. www.pilipyurik.com/

Література **Основні твори**

(за джерелами Миколаївської обласної бібліотеки
для дітей ім. В. О. Лягіна)

* *Архетипи : [гумор, сатира] / П. П. Глазовий. – К. : МАУП, 2003. – 234 с.*

* *Баєчка з веселого світу : [гуморески] // Літ. Україна. – 2001. – 25 жовт. – С.12.*

* *Байки та усмішки. – К. : Рад. письменник, 1975. – 111 с.*

* *Байкографія. – К., 1997. – 220 с.*

* *Вибране : Байки. Гуморески. Усмішки (Біогр.довідка : С.138). – К. : Дніпро, 1974.– 142 с.*

* *Вибрані усмішки. – К. : Вид-во УСГА, 1992. – 141 с.*

* *Весела розмова : гумор та сатира. – К. : Молодь, 1979. – 111 с.*

* *Веселий світ : Чорна книга : Гумор, лірика, проза. – К. : Укр. письменник, 993. – 366 с.*

* *Веселі казки : Для дошк. та мол. шк. віку / Худож. А. Василенко. – К. : Веселка, 1990. – 58 с. : іл.*

* *Гуморески : старі й нові / П. П. Глазовий; іл. К. Лавро. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2007. – 336 с. : іл.*

* *Гуморески : старі й нові / П. П. Глазовий; іл. К. Лавро; ред.-упоряд. І. Малкович. – Вид. шосте. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 336 с. : іл.*

* *Іванець-бігунець. – К.: Дитвидав УРСР, 1963. – 25 с.: іл.*

* *Ласкава Варшава та інші гуморески й фейлетони // Літ. Україна. – 2003. – 9 жовт. – С. 8.*

- * *Нові усмішки // Зірка.* – 1996. – 23 лют. – С. 4.
- * *Про відважного Барвінка і коника Дзвоника : [поетична казка : для дошк. та мол. шк. віку] / Б. Й. Чалий, П. П. Глазовий; худож. Т. Л. Кудиненко.* – К. : Школа, 2007. – 80 с. : іл.
- * *Приблудна культура; Руськомовний депутат; Родичі; У новій крамниці.* – Миколаїв, 2003. – С. 77–80.
- * *Свіжі усмішки // Літ. Україна.* – 1996. – 22 серп. – С. 8.
- * *Серед темної ночі; Кто шумел?; Заморські гості; Мова величава; Красотул.* – Донецьк, 1999. – С. 225–228.
- * *Сміхологія : вибране / П. П. Глазовий.* – К. : Діокор, 2003. – 526 с.
- * *Сміхологія : книга для всіх, кому любий сміх.* – К. : Дніпро, 1989. – 573 с.
- * *Українське сало; Змагайтеся, чорноброві!; Поп-культура до: [Гуморески] // Рідне Прибужжя.* – 2001. – 12 лип.
- * *Чом бандури не дзвенять; Про мистецтво шароварне...: [Із нової збірки «Архетипи»]// Укр. культура.* – 2003. – № 9. – С. 30.
- * *Чудний школяр : [вірш] / П. П. Глазовий // Диво-Дерево.* – 2014. – № 8/9. – С. 23 : іл. кольор.

Література про життя і творчість

- * *Глазовий П. П. // Укр. літ. енциклопедія / П. П. Глазовий.* – К., 1988. – Т. 1. – С. 428.
- * *Глазовий Павло Прокопович // Мистецтво України : біогр. довідник.* – К., 1997. – С. 152.
- * *Глазовий Павло Прокопович, поет–гуморист // Літературна Миколаївщина в особах : Бібліогр. покажчик.* – Миколаїв, 2001. – С.30–31.
- * *Глазовий Павло Прокопович // Хто є хто на Миколаївщині : видатні земляки : довідник.* – К., 2005. – С. 23.
- * *Павло Глазовий : [Біогр. довідка] // Література рідного краю: Посібник-хрестоматія.* – Миколаїв, 2003. – С. 75–76.
- * *Павло Глазовий // Письменники Радянської України. 1917–1987 : Біобібліогр. довідник.* – К., 1988. – С. 136.
- * *Павло Глазовий : [Біогр. довідка] // Шингоф І. Л. Українська література. Хрестоматія. 6 кл.– Донецьк, 1999. – С. 223–225.*
- * *Білятинський О. І. Вивчаємо гуморески Павла Глазового : 6 клас / О. І. Білятинський // Вивчаємо українську мову та*

літературу. – 2014. – № 30. – С. 7–10.

* *Гостре слово Павла Глазового // Культура і життя. – 2012. – 7 вересня. – С. 13.*

* *Дудар Е. «Тече вода, тече бистра»...: Роздуми, навіяні 80-річчям Павла Глазового // Літ. Україна. – 2002. – 19 верес. – С. 6.*

* *Зубко Л. Сміхотворець / Л. Зубко // Шкільна бібліотека. – 2013. – № 13/14. – С. 39–41.*

* *Кореневич Л. Казка про 80-ліття Сміхослова // Уряд. кур'єр. – 2002. – 21 верес. – С. 8.*

* *Кривенко Г. «З любов'ю – Павло Глазовий» // Рідне Прибужжя. – 2001. – 12 лип. – С. 6.*

* *Мирошниченко А. Будет музей Павла Глазового : [прошёл четвёртый Всеукраинский фестиваль-конкурс «Усмешки Глазового»] / А. Мирошниченко // Южная правда. – 2011. – № 109 (6 окт.). – С. 2.*

К п'ятому, юбилейному фестивалю предложили создать музей творчества знаменитого земляка.

* *Наш Павло Прокопович // Рад. Прибужжя. – 1997. – 16 серп.*

* *Павлів І. Життєствердний сміх Павла Глазового : урок позакласного читання у 6 класі / І. Павлів // Дивослово. – 2012. – № 4. – С. 25–27.*

* *Перший лауреат літературної премії ім. Петра Сагайдачного // Літ. Україна. – 1996. – 24 жовт. – С. 2.*

* *Парфьонов Л. Усмешки Глазового: [про конкурс виконавців гумору та сатири, присвячений відомому гумористові] / Л. Парфьонов // Українська культура. – 2008. – № 12. – С. 37.*

* *Ржепецький Л. Поетів звать солов'ями // Рідне Прибужжя. – 2002. – 31 серп.*

* *Сом М. Хто не любить Глазового? : до 90-річчя від дня народження письменника / М. Сом // Літературна Україна. – 2012. – 6 вересня. – С. 1, 11.*

* *Старовойт Л. В. Розмаїття жанрово-стильової палітри гумористики Павла Глазового // Л. В. Старовойт. Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» / Л. В. Старовойт : навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – С. 93–98.*

* *Хіль Ю. Щоб людям весело було : 30 серп. 2007*

виповнюється 85 років від дня народження патріарха української сатири й гумору П. П. Глазового / Ю. Хіль // *Рідне Прибужжя*. – 2007. – 28 серп. – С. 4.

* Чиженко А. Гумористичний феномен Павла Глазового / А. Чиженко // *Рідне Прибужжя*. – 2008. – 4 листоп. – С. 3.

4. НТ. Валерій Бойченко. Поезії «Стежки дитинства», «Рідне», «Над колискою», «Перші цукерки»

ЗТЛ. Розповідь про поета, краєзнавця, перекладача, громадського діяча, лауреата літературних премій імені Павла Тичини, Олександра Олеся. Образи родини й рідного краю у віршах «Стежки дитинства», «Рідне», «Над колискою». Невгасима любов ліричного героя до рідної землі, збереження історичної пам'яті народу, оберегів рідного краю – основні мотиви поезій. Диптих «Перші цукерки» – лірична сповідь хлопчика про щемливі миті дитинства, пов'язані з військовим лихоліттям. Сюжет вірша, роль заключних рядків. Піднесення батьківської любові як найвищої моральної цінності. Образ батька у творі. Значення художньої деталі в поезії.

ТЛ. Художня деталь.

ТЗ. Спорідненість мотивів поезії В. П. Бойченка з віршами Костянтини Малицької «Чом? Чом? Чом?», Павла Тичини «Не бував ти у наших краях!», Роберта Бернса «Моє серце в верховині». Проникливий ліризм, природність, щирість почуттів – риси, що об'єднують митців.

КЛ. Снігурівщина, річка Інгулець – мала батьківщина Валерія Бойченка. Діяльність Миколаївської письменницької організації, товариства «Просвіта» за участі письменника. Хрестоматія «Миколаївщина в історії України», обласна газета «Аркасівська вулиця» – значущі здобутки в культурному просторі краю.

НЗ. Галерея світлин про В. Бойченка:
<http://litnik.org/index.php/poeziya/valerij-bojchenko123456>

Література

Твори В. Бойченка

* З роду ще такого я не бачив : вірші-небилиці / з англ. пер. В. Бойченко. – К. : Веселка, 1973. – 16 с.

* *У мене курочка була : англ. народні дитячі пісеньки / пер. В. Бойченко. – К. : Веселка, 1973. – 16 с.*

* *Бойченко В. П. Сонячні кола : поезії / В. П. Бойченко. – Симферополь : Таврія, 1975. – 88 с.*

* *Бойченко В. П. Багряні колони : поезії / В. П. Бойченко. – Одеса : Маяк, 1978. – 78 с.*

* *Бойченко В. П. Широти : поезії / В. П. Бойченко. – Одеса : Маяк, 1981. – 52 с.*

* *Бойченко В. П. Світлі ріки : лірика / В. П. Бойченко. – К. : Рад. письменник, 1984. – 134 с.*

* *Бойченко В. П. Доброта : поезії / В. П. Бойченко. – Одеса : Маяк, 1987. – 127 с.*

* *Бойченко В. П. Птахи над полум'ям : поезії / В. П. Бойченко. – К. : Рад. письменник, 1989. – 108 с.*

* *Бойченко В. П. Який широкий світ! : вірші / В. П. Бойченко. – Одеса : Маяк, 1989. – 40 с.*

* *Бойченко В. П. Правий берег : лірика / В. П. Бойченко. – К. : Дніпро, 1991. – 256 с.*

* *Бойченко В. П. 3 історії словесності Південного Прибужжя : навч. посібник для вузів / В. П. Бойченко; ред. В. П. Шкварець. – Миколаїв : ВіД, 2005. – 72 с.*

* *Бойченко В. П. Книга Леля : лірична драма / В. П. Бойченко. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 144 с.*

* *Миколаївщина в історії України : (книга для читання з краєзнавства). Ч. 1 / Ред. Н. М. Огренич; упор. В. П. Бойченко. – Миколаїв : МОІППО, 2009. – 256 с.*

* *Миколаївщина в історії України : (книга для читання з краєзнавства). Ч. 2 / Ред. Н. М. Огренич; упор. В. П. Бойченко. – Миколаїв : ОІППО, 2009. – 270 с.*

* *Бойченко В. П. Хай вам засяє любов : поезії та переклади / В. П. Бойченко; авт. вступ. слова М. Братан. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2010. – 388 с.*

Про письменника

* *Бойченко В. П. // Письменники Радянської України. – Київ, 1981. – С. 25.*

* *Бойченко В. П. // Українська літературна енциклопедія : в 5 т. – Т.1. – Київ, 1988. – С. 207.*

* *Бойченко В. П. // Письменники Радянської України : 1917–*

1987. – Київ, 1988. – С. 83.

* Бойченко В. П. // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 1994. – С. 174–175.

* Бойченко В. П. // Письменники України : довідник. – Дніпропетровськ, 1996. – С. 25. МОУНБ ім. О. Гмирьова.

* Бойченко В. П. // Николаевцы : энцикл. словарь /ред. В. А. Карнаух. – Николаев, 1999. – С. 66–67.

* Бойченко В. П. // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія / Ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2003. – С. 155–156.

* Бойченко В. П. // Миколаївський оберіг. – Миколаїв, 2004. – С. 128.

* Бойченко В. П. // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса. – Миколаїв, 2006. – С. 17.

* Бойченко В. П. // Николаевский литератор – 2010 : справочник Нац. Союза писателей Украины, Союз писателей России. – Николаев, 2010. – С. 8.

* Бойченко В. П. // Живлюща сила Ємигії : літ. антологія Миколаївщини. – Миколаїв, 2014. – С. 83.

* Кремінь Тарас. Концептуальна своєрідність сучасної української дитячої літератури (на матеріалі творчості Валерія Бойченка) / Тарас Кремінь // Іноземна філологія. Український науковий збірник. – 2007. – Вип. 119 (2). – С. 146–151.

* Про автора // Бойченко В. П. Не повториться мить : поезії та переклади / В. Бойченко. – Миколаїв, 2001. – С. 199.

* Про автора // Бойченко В. П. З історії словесності Південного Прибужжя / В. Бойченко. – Миколаїв, 2005. – С. 96.

* Про автора // Бойченко В. П. Книга Леля : лірична драма / В. Бойченко. – Миколаїв, 2006. – С. 141–142.

* Про автора // Бойченко В. П. Три зошити : вибрані статті та поезії / В. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 420–421.

5. НТ. Спиридон Черкасенко. Оповідання «Як вродилася пісня»

ЗТЛ. Короткий життєпис письменника. Знайомство зі змістом оповідання «Як вродилася пісня» (збірка «Діткам»). Змалювання весняного ранку в степу. Майстерне відтворення

краси природи. Зображення процесу творення пісні рибалкою, вівчарем, лісником. Композиція твору. Художнє відтворення потягу людини до прекрасного, одвічного прагнення поєднатися з природою у творенні пісні. Удосконалення навичок виразного читання малої прози.

ТЛ. Оповідання як жанр епосу.

ТЗ. Природа України в поезіях Тараса Шевченка «За сонцем хмаронька пливе...», Павла Тичини «Не бував ти у наших краях!», «Гаї шумлять...», «Блакить мою душу обвіяла...».

КЛ. Новобужжя – рідний край письменника. Новобузька учительська семінарія. Миколаївська земля – поєднання стихії моря і степу. Краса рідного краю у творчості миколаївських художників Руфіна Судковського, Івана Булавицького та інших. Третій ліцензійний авторський аудіоальбом композитора Тетяни Ярової «EXPRESS».

НЗ. 1. Аудіозаписи пісень про рідний край Тетяни Ярової.

2. Картини миколаївських художників.

ДЧ. Оповідання «Соловейко».

Література

Література про життя і діяльність

* Бойченко В. П. Материк Спиридона Черкасенка / В. Бойченко // *Миколаївщина в історії України.* / Ред. Н. М. Огренич ; упор. В. П. Бойченко. – Ч. 2. – Миколаїв, 2009. – С. 179–186.

* Водяна П. М. Поетика лірики С. Ф. Черкасенка / П. М. Водяна // *Проблеми історії та сучасного стану науки української держави.* – Т. 1. Історичні дисципліни та українознавство. – Миколаїв, Одеса, 2002. – С. 307–314.

* Гусейнов Г. Автобіографія та апологія Спиридона Черкасенка 1929 року / Г. Гусейнов // Гусейнов Г. Господні зерна. *Post scriptum* / Г. Гусейнов. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 568–601.

* Іванисенко В. «Його огневий сильний рух» : [про творчість Спиридона Черкасенка] / В. Іванисенко // *Поезія* – 91 / Упоряд. Л. В. Голота, О. В. Лупій, В. І. Міщенко. – Київ, 1991. – С. 180–196.

* Ковалів Ю. Спиридон Черкасенко / Ю. Ковалів // Ковалів Ю. *Історія української літератури : кінець XIX – поч. XXI ст.* – Т. 1.

У пошуках іманентного сенсу / Ю. Ковалів. – Київ : Академія, 2013. – С. 363–368. – (Альма-матер).

* *Ковальова О. Черкасенко Спиридон Феодосійович (1876–1940) / О. Ковальова, В. Чистов // Очерки истории культуры Южного Прибужья. – Кн. 2. Литература и театр. – Николаев, 2001. – С. 117–119.*

* *Котяш І. Автобіографічні елементи художніх творів Спиридона Черкасенка / І. Котяш // Література. Діти. Час. – Вип. 4. – Рівне : ПП Дятлик М. С., 2013. – С. 75–80.*

* *Мишанич О. «Його огневий сильний рух» : [творчість Спиридона Черкасенка] / О. Мишанич // Поезія – 91. – Київ, 1991. – С. 180–189.*

* *Мосіяшенко В. А. С. Ф. Черкасенко // Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах ; ред. А. А. Бойко. – Суми, 2005. – С. 185–192.*

* *Оришака Ю. «О. Сльози рідної землі! Вас не забути до сконання!» : творча доля Спиридона Черкасенка / Ю. Оришака // Бузький гард. – 1966. – С. 77–80.*

* *Пасічник Є. А. Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Пасічник Є. А. Українська література : підручник для 6 класу. – Київ : Освіта, 2002. – С. 103–104.*

* *Ржепецький Л. А. Спиридон Черкасенко: постать у вирі історії : навч. посібник / Л. А. Ржепецький. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 2000. – 60 с.*

* *Русова С. Спиридон Черкасенко, поет-педагог : з нагоди 25-ліття письменницької діяльності / С. Русова // Софія Русова і Галичина : зб. статей і матеріалів. – Івано-Франківськ : Вік, 1996. – С. 66–69.*

* *Серединський О. Життєвий і творчий шлях С. Ф. Черкасенка (до 130-річчя з дня народження) / О. Серединський // Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження. VI Миколаївська обласна краєзнавча конференція. – Миколаїв, 2006. – С. 259.*

* *Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Історія української літератури ХХ століття : навч. посібник : у 2 кн. – Кн.1 (1910–1930-ті роки). – Київ : Либідь, 1993. – С. 701–705.*

* *Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Історія української літератури ХХ століття : підручник : у 2 кн. – Кн.1. Перша половина ХХ століття. – Київ : Либідь, 1998. – С. 391–394.*

* Спиридон Феодосійович Черкасенко (1876–1940) // Література рідного краю : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 1994. – С. 55–60.

* Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Література рідного краю. Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 34–37.

* Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Письменники української діаспори : донбаський вимір / [упоряд. В. А. Просалова]. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2010. – С. 14.

* Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Рідне слово. Українська дитяча література : хрестоматія : у 2 кн. – Кн. 2. – Київ, 1999. – С. 458–460.

* Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Усі твори за шкільною програмою : українська література. 6 клас / упоряд. І. А. Череп. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2010. – С. 240–241.

* Черкасенко Спиридон // Живлюча сила Ємгії / гол. ред. В. І. Шуляр ; уклад. І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. – Миколаїв : Іліон, 2014. – С. 376–377.

* Черкасенко Спиридон : (1876–1940) // Листок з вирію : поезія української діаспори. – Кн. 2. – Київ, 2002. – С. 538–539.

* Черкасенко Спиридон Феодосійович : (1876–1940) : [особливості творчості. Оповідання «Маленький горбань»] // Усі письменники і народна творчість : довід. – Київ : Майстер-клас, 2007–2008. – С. 372–373.

* Черкасенко Спиридон Феодосійович (1876–1940) // Українська діаспора : літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упоряд. В. А. Просалової. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – С. 450–451.

* Шевельов Ю. Спиридон Черкасенко / Ю. Шевельов // Дорогою відрядяння : публіцистичні та наукові тексти 1941–1943 рр. (харківський період) / Ю. Шевельов. – Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2014. – С. 82–84.

* Шитюк М. М. Черкасенко Спиридон Феодосійович / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров // Шитюк М. М. Слава і гордість Миколаївщини : навчальний посібник / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. – Миколаїв : Видавець Шамрай П. М., 2012. – С. 256–257.

* Шитюк М. М. Черкасенко Спиридон Феодосійович / М. М. Шитюк // Повне зібрання наукових праць. – Т. 31. – Миколаїв

: Видавництво Ірини Гудим, 2013. – С. 482–483.

* «Як фенікс, встане рідний край – країна вільних господарів!» (Формування української ментальності в процесі вивчення творчості Спиридона Черкасенка) // Ми є. Були. І будемо Ми! : виховання національної самосвідомості учнів засобами художньої літератури / Ред. Н. Й. Волошина. – Київ : Ленвіт, 2003. – С.170.

Методика вивчення творчості

* Пальчинська Л. М. Конії топонімів у романі С. Ф. Черкасенка «Пригоди молодого лицаря» / Л. М. Пальчинська, В. В. Желязкова // Наука. Студентство. Сучасність : збірник тез V Всеукраїнської наукової студентської конференції молодих вчених. – Миколаїв, 2014. – С. 105–106.

* Проблема гуманізму та людяності в оповіданні С. Черкасенка «Маленький горбань» : урок-бесіда // Нетрадиційні уроки : українська література. 5–12 класи / уклад. Л. І. Нечволод. – Харків, 2008. – С. 56–62.

* Старовойт Л. В. Майстерність психологізму в оповіданнях С. Черкасенка про дітей / Л. В. Старовойт // Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей. – Миколаїв : Іліон, 2014. – С. 43–51.

* Старовойт Л. В. Спиридон Черкасенко : доля і творчість / Л. В. Старовойт // Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей. – Миколаїв : Іліон, 2014. – С. 36–43.

* Старовойт Л. В. Спиридон Черкасенко : доля і творчість / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – С. 23–29.

* Чим запам'ятався мені Павлик із оповідання Спиридона Черкасенка «Маленький горбань» // Усі твори : 5–9 класи / авт.-упоряд. С. Ш. Відмінник. – Київ : Майстер-клас, 2008. – С. 350–351.

* Чупринін О. О. С. Черкасенко «Маленький горбань». Образ Павлика – душевно красивого і щедрого хлопчика / О. О. Чупринін // Усі уроки української літератури в 6 класі. – Харків : Основа, 2008. – С. 162–167. – (12-річна школа).

6. НТ. М. Вінграновський. Поезії «До нас прийшов лелека...», «На рябому коні прилетіла весна...», «Сон»

ЗТЛ. Цікаві сторінки з життя письменника. Збірка віршів для дітей «У Неквапи білі лапи». Персоніфікований образ весни у вірші «На рябому коні прилетіла весна...»: відтворення народних уявлень про сподівання, пов'язані з приходом весни в Україні. Найцікавіші образи поезії. Майстерність поета в малюванні словом. Світле й ніжне зображення природи у вірші «Сон». Яскравість епітетів. Метафоричний зміст вірша «До нас прийшов лелека...», поетичний малюнок у творі.

ТЛ. Епітет. Художній малюнок. Олюднення художніх образів у віршах.

ТЗ. Зіставлення дитячого світосприйняття у віршах Миколи Вінграновського та віршах Ірини Жиленко «Жар-Птиця», «Гном у буфеті».

КЛ. Ілюстрації Петра Гулина та Надії Кирилової до книг для дітей Миколи Вінграновського. Співзвучність творчості М. Вінграновського та Ф. Тютчева.

НЗ. 1. Презентація «М. Вінграновський»: svitppt.com.ua/biografiya/mikola-vingranovski2.html.

2. Відеопоезії Вінграновського (учитель А. М. Павлюк, директор Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ст. № 64 Миколаївської міської ради).

ДЧ. Вірші з книги «Андрійко-говорійко».

Література

* *Артюх Н. Почути весняний грім (система уроків за творчістю М. Вінграновського, 5 клас) / Н. Артюх // Укр. мова й літ. в серед. школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2006. – № 3. – С. 6–10.*

* *Вінграновський М. С. Вибрані твори : у 3 т. – Т. 1: поезії / Вступна стаття Т. Салиги. – Тернопіль : Богдан, 2004. – 400 с.*

* *Доступно про поетику // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2010. – № 2. – С. 37–39.*

* *Живлюча сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини / За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 91–138.*

* *Кім Д. Дитинство великого поета [Текст] / Д. Кім // Дзвін. – 2006. – № 11–12. – С. 164–165.*

* *Колискова для Світлани. Юнацькі листи та ранні вірші Миколи Вінграновського // Київ. – 2008. – № 5–6. – С. 144–167.*

* *Погрібна В. Поетичні мініатюри Мацуо Басьо і Миколи Вінграновського : урок-знайомство із жанром хоку в 5 класі.*

В. Погрібна // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2001. – № 11. – С. 11–12.

* *Прядка Н. Вивчаємо поезію Миколи Вінграновського «Бабунин дощ» / Н. Прядка // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 6. – С. 27–29.*

* *Сівицька Г. Микола Вінграновський. Любов до дитини, батьківський заповіт у вірші «Перша колискова». Вияв патріотичних почуттів автора через художні описи природи у творах «Ходімте в сад...», «Сама собою річка ця тече...» : урок української літератури у 5 класі / Г. Сівицька // Українська мова і література в школі. – 2009. – № 1. – С. 36–39.*

* *Творчість Миколи Вінграновського в літературному контексті ХХ століття. Матеріали міжвузівської студентської наукової конференції. – Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2007. – 122 с.*

7. НТ. М. Вінграновський. Оповідання «Гусенятко».

ЗТЛ. Розповідь про любов і жорстокість двох світів – природного й людського. Робота над змістом твору. Герої оповідання «Гусенятко». Людське в образах птахів. Людина й природа, милосердя й жорстокість, утручання людини в закони природи – проблематика твору. Реалістичне й фантастичне в оповіданні. Збагачення соціального понятійного словника учнів.

ТЛ. Сюжет прозового твору.

ТЗ. Мотиви творів Ігоря Калинця «Стежечка», «Веселка», «Криничка».

Образ найдорожчої людини – мами. Українська народна казка Гуцульщини «Гуси і лис». Народна пісня «Два веселих гуся».

КЛ. Природа рідного краю за фільмом «Гранітно-степове Побужжя». Творчий зв'язок поета з художником Андрієм Антонюком. Картини Антонюка, присвячені М. Вінграновському.

НЗ. 1. Буктрейлер до оповідання «Гусенятко»: <https://www.youtube.com/watch?v=9RQvjm1Zq4o>.

2. Фільм «Гранітно-степове Побужжя»:
<https://www.youtube.com/watch?v=5PZ-F6JpnWM>
ДЧ. Оповідання «Бинь-бинь-бинь».

Література

* *Василішина О. Краса родинних стосунків в оповіданні Миколи Вінграновського «Гусенятко» / О. Василішина // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 37–39.*

* *Вінграновський М. С. П'ять повістей : повісті / М. С. Вінграновський. – К. : Дніпро, 1987. – 168 с.*

* *Вінграновський М. Я поет однієї ноти / М. Вінграновський // Сучасність. – 2009. – № 5. – С. 3–9.*

* *Гужва В. Незасклене вікно народу : до 70-ліття Миколи Вінграновського // Дивослово. – 2006. – № 11. – С. 50–54.*

* *Картини Андрія Антонюка, присвячені Миколі Вінграновському [Текст] // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 49.*

* *Науковий вісник МДУ. Випуск 14. Філологічні науки. Збірник наукових праць. – Миколаїв : МДУ, 2007. – 143 с.*

* *Салига Т. Микола Вінграновський / Т. Салига. – К. : Рад. письменник, 1989. – 167 с.*

* *Собчук Л. Особливості художньої манери Миколи Вінграновського-прозаїка (на матеріалі новел «Гусенятко» і «Скриня») / Л. Собчук // Мандрівець. – № 3. – С. 79–82.*

* *Терещенко А. Метафоричність мови твору [Текст] / А. Терещенко // Відкритий урок : розробки, технології, досвід. – 2007. – № 11. – С. 27–30.*

* *Шуляр В. Урок вивчення життєпису письменника (за матеріалами біографії Миколи Вінграновського) [Текст] / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 30–35.*

8. НТ. А. Качан. Поезії «Крихти хліба», «Польова дорога»

ЗТЛ. **Анатолій Качан** – автор 17 книжок для дітей та юнацтва (понад 700 тисяч примірників), один із найпопулярніших дитячих письменників, лауреат літературної премії імені Лесі Українки, премій «Звук павутинки» імені Віктора Близнеця,

«Київ» імені Євгена Плужника, премій імені Миколи Трублаїні, Бориса Нечерди. Вплив на виховання майбутнього поета Анастасії Іванівни Радутної, бабусі по матері. Теплий і рідний образ-персоніфікація дороги степового краю у вірші «Польова дорога». Поєднання різних видів образів у вірші, оригінальність порівнянь і метафор. Мотив цінності хліба як джерела життя в поезії «Крихти хліба». Поетичні скоромовки, дражнилки, мирилки, забавлянки А. Качана.

ТЛ. Піднімання до дитячого світобачення. Жанри дитячої поезії: віршовані скоромовки, дражнилки, загадки, забавлянки, смішинки.

ТЗ. Співзвучність образів А. Качана з поезією М. Вінграновського. Художнє осягнення степу в українській літературі.

КЛ. Багатство рідної природи, рідний край у картинах миколаївських художників.

НЗ.1. Ліниві вареники [Звукозапис] / сл. А. Качана, музика Ю. Шутенко // Еники-беники / викон. гурт «Кроки». – [К.] : [б.в.], 2010. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). 2.Фільм «Україна читає дітям: Анатолій Качан». (You Tube).

ДЧ. Вірші з книг «До синього моря хмаринка пливе», «За нашим садом грає море».

Література

* *Анатолій Качан : «Я ще не виписався як поет незабутніх дитячих вражень» : біобібліогр. нарис / держ. закл. «Нац. б-ка України для дітей» ; авт.-уклад. Н. В. Загайна. – К., 2012. – 64 с. – (Серія «Дитячі письменники України ; вип. 3).*

* *Анатолію Качану – 75! <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/449>.*

* *Розсип добрих слів про творчість Анатолія Качана. <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/449>.*

Відео

1. Літературне читання. Анатолій Качан. <https://www.youtube.com/watch?v=yu-ecUvYvik>.

2. Анатолій Качан. Поезія (зимові віршики) – You Tube <https://www.youtube.com/watch?v=tnv3vrv-lhM>.

3. Анатолій Качан «Осінні віршики» – You Tube <https://www.youtube.com/watch?v=F8QM6SSnjXQ>.

9. НТ. Віра Марущак. Пригоди Діда Яга. Урок-вистава.

ЗТЛ. В. Марущак – лауреат обласної премії імені М. М. Аркаса. Відзначена дипломами «Золоте перо» у 2013, 2014, 2016 роках, нагороджена обласною відзнакою до 200-річчя Т. Г. Шевченка, медаллю «Почесна відзнака» Національної спілки письменників України (2014 р.), орденом княгині Ольги III ступеня (2014 р.), Грамотою Верховної Ради України (2015р.).

Міні-спектакль на 6 дій: «Подарунок дружині», «Мобіла для Баби Яги», «Моторні коники», «Отруйний гостинець», «Віщий сон kota Парамона», «Зачароване дзеркальце», «Лікувальна природа». Правила сценічного втілення, декорації. Виховне значення творів.

ТЛ. Драма-казка, антракт, дії, акти, яви.

ТЗ. Віршовані казки-п'єси для дітей Галини Римар, казка-п'єса Марійки Підгірянки «В чужому пір'ю». «Як подружитися з Чакалкою» – мізансцена з п'єси для дитячого театру за мотивами повісті Івана Андрусяка «Стефа і її Чакалка». Дитячі п'єси-казки Марка Кропивницького «Івасик-Телесик» та «По щучому велінню».

КЛ. Музика Миколи Лисенка до дитячих опереток Дніпрові Чайки. Миколаївський академічний український театр драми та музичної комедії.

Література

Про життя та творчість В. І. Марущак

* *Віра Марущак в режимі онлайн // Відкритий урок. – 2011. – 4 берез. – С. 3.*

* *Козирко Г. Зустріч з письменницею / Г. Козирко // Відкритий урок. – 2010. – 15 квіт. – С. 7.*

* *Марущак (Рожкова) Віра Іванівна : [корот. біограф. довідка] // Лауреати обласної премії ім. М. Аркаса. – Миколаїв, 2006. – С. 53*

* *Петров М. Автор книжки – наша землячка / М. Петров // Нове життя. – 2003. – 8 берез.*

* *Поздравляем // Родной причал. – 1999. – 17–23 нояб. – С. 1.*

* *Старовойт Л. В. Жанрово-стильова палітра прози Віри Марущак / Л. В. Старовойт // Література Миколаївщини : навч. посібник / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2014. – С. 216–221.*

* *Розробка уроку «Мова – душа народу» за творами Віри Марущак: ukrainka.org.ua > node*

Посилання:

* https://mala.storinka.org/2/by_date/ua/tag/189.html

* *Віра Марущак: Ніколи сидіти на одному місці, бо під лежачий камінь вода не тече* <http://bukvoid.com.ua/events/interview/2018/03/27/075359.html>

* *Віра Марущак: «Я вірю у творчі сили нашого письменства»* <https://vn.mk.ua/vira-marushhak-ya-viryu-u-tvorchi-sili-nashogo-pismenstva/>

7 КЛАС

1. НТ. Історичні пісні «Ой ішли наші славні запорожці», «Літа сокіл понад лиманом», «Ой стояли на Тавані проти Яниколя». Чумацька пісня «Чумаче, чумаче, чого зажурився?»

ЗТЛ. Історія запису історичних пісень на Миколаївщині. Роль фольклориста О. Ф. Ковальової та її родини у збиранні, обробці та вивченні фольклору Миколаївщини. Мотив зруйнування Запорозької Січі московською владою в піснях «Ой ішли наші славні запорожці», «Літа сокіл понад лиманом». Штурм та взяття турецької фортеці на острові Березань козаками Кушівського куреня під проводом Антона Головатого – історична основа пісні «Ой стояли на Тавані проти Яниколя». Розповідь про чумацьке життя в пісні «Чумаче, чумаче, чого зажурився?» Символіка історичних та козацьких пісень.

ТЛ. Особливості історичних та чумацьких пісень як жанрів фольклорної лірики.

ТЗ. Козацькі пісні «Ой на горі та женці жнуть», «Стоїть явір над водою», чумацька пісня «Ой у степу криниченька».

КЛ. Історична й географічна своєрідність регіону в історичних та чумацьких піснях Миколаївщини. Штурм та взяття турецької фортеці на острові Березань козаками Кушівського куреня під проводом Антона Головатого. Історичні відомості про чумацтво на Миколаївщині в книзі О. Ковальової «Та йде чумак дорогою / Чумацтво на Миколаївщині». М. Лисенко. «Запорозький марш».

НЗ. 1. Записи історичних та чумацьких пісень.

2. Нотна збірка пісень про Миколаїв, ілюстрована роботами миколаївських художників.

Література

* *Живлюча сила Ємигії* : літературна антологія Миколаївщини /За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С.7–16.

* Ковальова О. Ф. *Та йде чумак дорогою. Чумацтво на Миколаївщині : історико-етнографічний нарис* / О. Ф. Ковальова. – Миколаїв: Іліон, 2016. – 95 с.

* *Козацькі поселення на Миколаївщині. Історія та легенди : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів культури та мистецтв. /Авторський колектив під керівництвом В. Я. Дрізо.* – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2001. – 56 с.

* Марцінковський І. Б. *Чумакування* /І. Б. Марцінковський // *Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини.* – Миколаїв: НУК, 2014. – С. 519–521.

* *Місто моє сонячне [Ноти]* : [нотна збірка пісень про Миколаїв, ілюстрована роботами миколаївських художників] / ред. : В. Д. Чайка, Р. П. Вдовиченко, С. Н. Гладун. – Видання, присвячене 220-й річниці міста Миколаєва. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – 96 с. : іл., ноти.

2. НТ. Людмила Чижова. Збірка поезій «Сонце на столі»

ЗТЛ. Вірші поетеси про величну долю хлібороба, хліб як народну святиню. Зв'язок народних світоглядних позицій із вихованням духовно багатой людини.

ТЛ. Поняття про оду як жанр лірики.

ТЗ. Українські прислів'я та приказки про хліб. Жниварські пісні. Актуальність мотивів казки Богдана Лепкого «Мишка (Казка для дітей, для малих і великих)».

КЛ. Картини А. Антонюка «Золоті Колоски 47 року», К. Білокур «Натюрморт з хлібом. 1960 р.».

НЗ. 1. Фільм «Андрей Антонюк» (You Tube).

2. Пісні Тетяни Ярової з авторського аудіоальбому EXPRESS.

ДЧ. Вірші з книг «Води живої джерело», «Пісня тополина».

ВН. Вірш «Пересторога».

Література (за бібліографічним покажчиком Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. О. Лягіна).

3. НТ. В. Марущак. Оповідання «Шоколад», «Батько з Португалії»

ЗТЛ. Розповідь про письменницю, журналіста, громадського діяча, лауреата премії ім. М. Аркаса, автора шести книг прозових творів. Книги «Вікнами до сонця», «Батько з Португалії», казки та оповідання для дітей. Улюблені жанри мисткині. Розповідь про доросле сприймання життя маленькою героїнею оповідання «Шоколад». Висвітлення проблеми добра й байдужості, батьківського обов'язку в оповіданні «Батько з Португалії». Образність твору.

ТЛ. Сюжет епічного твору. Виразність художніх засобів. Роль деталі.

ТЗ. Гуманістичне спрямування новели О'Генрі «Останній листок», оповідання М. Вінграновського «Гусенятко», вірш-новела В. Симоненка «Кривда», тема сирітського дитинства у творах Г. Тютюнника.

КЛ. Пісня-гімн українських емігрантів Б. Лепкого. Історичні факти про хвилі еміграції з України.

НЗ. Фільм «Дитяча письменниця Віра Марущак» (You Tube).

ДЧ. Оповідання «Учителька».

Література

Книги

- * *«Вікнами до сонця»* : Атол. – 2002.
- * *«Батько з Португалії»* : Атол. – 2005.
- * *«Цезар, Галка і Новий рік»* : Шамрай. – 2008.
- * *«Пригоди Нюмочки»* : Шамрай. – 2009.
- * *«Джмелик-мандрівник»* : Шамрай. – 2011.
- * *«Зайчєня»* : Шамрай. – 2011.
- * *«Гомін білого інею»* : Шамрай. – 2013.
- * *«Армарок сміху»* : Шамрай. – 2014.
- * *«Як збуваються мрії* : Іліон. – 2015.
- * *«Скарбничка казок»* : «Нова Книга» (Вінниця). – 2016.

Основні твори

* *Абітурієнт : оповідання* / В. Марущак // Дніпро. – 2009. – № 9. – С. 54.

* *Але сонце світило : оповідання* / В. Марущак // Дніпро. – 2011. – № 11. – С. 98.

* *Батько з Португалії : оповідання, повість* / В. Марущак ; передм. Д. Кременя. – Миколаїв : Атол, 2005. – 140 с.: іл.

* *Вікнами до сонця : оповідання* / В. Марущак ; передм. А. Малярова. – Миколаїв : Атол, 2002. – 144 с.: іл.

* *Гомін білого інею : новели та оповідання* / В. І. Марущак ; [худож. Л. А. Матвійчук]. – Миколаїв : «Шамрай», 2013. – 96 с. : іл.

* *Джмелик-мандрівник : казка : для дітей дошк. та мол. шк. віку* / В. І. Марущак ; передм. Д. Д. Кременя ; мал. виконані дітьми гуртка «Мальви» ; ред. Н. В. Ткаченко. – Миколаїв : Видавець Шамрай П. М., 2012. – 12 с. : іл. – (Південна бібліотека).

* *Жора : [оповідання]* / В. Марущак // Рідне Прибужжя. – 2010. – № 142 (21 груд.). – С. 4.

* *Зайченя : казка : для дітей дошк. та мол. шк. віку* / В. І. Марущак ; худож. А. Маринюк. – Миколаїв : «Шамрай», 2011. – 8 с. : іл.

* *Нова сім'я : новела* / В. Марущак // Рідне Прибужжя. – 2008. – 5 січ. – С. 4.

* *Пригоди Нюмочки : казки : для дітей дошк. та мол. шк. віку* / В. І. Марущак ; худож. О. О. Лисянська. – Миколаїв : «Шамрай», 2009. – 74 с. : іл. – (Південна бібліотека).

* *Райське місце : притча* / В. Марущак // Рідне Прибужжя. – 2008. – 9 лют. – С. 4.

* *Цезар Галка і Новий рік : оповідання та повість : [для мол. та серед. шк. віку]* / В. Марущак ; передм. В. Бойченка ; худож. В. З. Сергієва. – Миколаїв : «Шамрай», 2008. – 160 с.: іл.

* *Школа журналіста : навчальний посібник : [для учнів загальноосвіт. навч. закладів, учителів-словесників]* / В. І. Марущак. – Тернопіль : «Мандрівець», 2009. – 136 с. – (Допрофільне та профільне навчання).

* *Ярмарок сміху : [збірка гумористичних оповідань]* / В. І. Марущак ; [передм. М. Прудника ; худож. Л. Ніколаєва]. – Миколаїв : «Шамрай», 2014. – 64 с. : іл. – (Миколаївське перехрестя).

Література про життя і творчість

* *Марущак Вера Ивановна // Николаевский литератор – 2008 : справочник. – Николаев, 2008. – С. 20–21.*

* *Марущак (Рожкова) Віра Іванівна // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса: альманах. – Миколаїв, 2006. – С. 53.*

* *Україна. Президент. Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня Незалежності України : указ від 23 серпня 2014 № 676/2014 року / Україна. Президент // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 168. – С. 21–22.*

Посилання

<http://ukrainka.org.ua/node/461>

<http://laginlib.org.ua/mykolaiv/literatura/marustchak.php>

<http://shamray.com.ua/publish/authors/43-marushak>

4. НТ. О. Різниченко. Поезії «Слово про мову», «Олексю, грішнику святий...»

ЗТЛ. Розповідь про нелегку долю Олексія Різниківіва – в'язня совісті – на основі його інтерв'ю Василеві Овсієнку. Поет – автор словника омонімів «Одноримки», що містить до 4 000 віршиків з омонімічною римою, «Складівниці української мови», яка увібрала 9 620 складів нашої мови. У 2004–2005 – ведучий авторської програми на УТ-1 «Наша мова». Вірш «Олексю, грішнику святий...». Мотив високої жертвності заради Вітчизни у творі. Поезія «Слово про мову» як палке звернення до співвітчизників із закликом берегти рідну мову і бути дієвими. Образ мови у творі.

ТЛ. Авторські неологізми. Досконалість поетичної форми, афористичність висловів, значення риторичних звертань.

ТЗ. Переклик громадянської позиції Олексі Різниченка та Олексі Бердника. Поезія Лесі Українки «Слово, моя ти єдина зброє», вислови Т. Шевченка, І. Франка, Л. Костенко про слово.

КЛ. Постать Олексі Гірника в хронології боротьби за незалежність України. Система замкнення до концентраційних таборів із примусовою працею, ізоляцією від вільного життя, жорстоким і брутальним знущанням над сумлінням, релігійними переконаннями і людяністю в Радянському Союзі. Діяльність

товариства «Просвіта» у Миколаєві.

НЗ. 1. Відеофільм «Олекса Різників – письменник, мовознавець, громадський діяч» (https://www.youtube.com/watch?v=3B9k_X-9HUE).

2. Відеофрагмент «Олекса Різниченко про сонети» (<https://www.youtube.com/watch?v=gjaexxHyKro>)

ДЧ. Словник омонімів «Одноримки», стаття «Що ж таке морфологічні багатства».

ВН. Уривок із вірша «Слово про мову» (за бажанням).

Література

* *Живлюча сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини / за ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 328–333.*

* *Олекса Різниченко : [коротка біогр. довідка до 70-річчя від дня народження] // Дум. площа. – 2007. – 23 лют. – С. 2.*

* *Сакін-Тарусина І. До друга : [про О. Різниченка, до 70-річчя від дня народження] // Дум. площа. – 2007. – 23 лют. – С. 2.*

* *Олекса Різниченко [Текст] : [біогр. довідка] // Варена сокира. Антологія сатири і гумору поетів Одещини. – Одеса : Астропринт, 2008. – С. 141–145. – фот.*

* *Президент нагородив орденом «За заслуги» одеського письменника : [О. Різниченку нагородили орденом «За заслуги» II степ.] // Придунайск. вестн. – 2009. – 1 дек. – С. 2.*

* *Різників (Різниченко) Олекса Сергійович – письменник, мовознавець, просвітянин, громадський діяч [Текст] // Випускники Одеського (Новоросійського) університету. – Вип. 2. – Одеса : Астропринт, 2010. – С. 173. – фот.*

* *«З Різниківки мій рід і лик» : [О. Різниченку – 75 років] // Чорномор. новини. – 2012. – 25 лют. – С. 3. – фот.*

* *Різників О. На самоспалення Олекси Гірника 22 січня 1978 року : [вірш] // Дум. площа. – 1998. – 18 берез. – С. 6.*

* *Різників О. Слово про мову : [вірш] // Дум. площа. – 1998. – 22 лип. – С. 7. – фот.*

Посилання

museum.khpg.org/index.php?id=1135181667

biblioteka.od.ua/80-richchya-vid-dnya-narodzhennya-oleks..

5. НТ. Миколаївщина в художній літературі.

Урок-огляд (твори на вибір учителя)

ЗТЛ. Миколаївщина в поезії ХХ–ХХІ століть:

українськомовні поети: В. Сосюра «Здрастуй, Миколаїв», Дмитро Надіїн «Миколаїв», Любомир Дмитерко «Ольвія», Олесь Гончар «Над Бугом», Юрій Зінковський «Іван Сірко під Очаковом», Дмитро Кремінь «Леви Миколи Аркаса», «Сльози Сухого Фонтану», «Та скрипка з того берега ріки...», Ірина Реулець «Миколаєву»; Анатолій Качан «Польова дорога», Борис Мозолевський «Земля Парфена Гречаного», Олекса Різниченко «Сонет», Валерій Бойченко «Крик трави», «В Очакові», Анатолій Ластовецький «Наша хата скраю...», «Освідчення», Наталя Білецька «Місто», Анатолій Харланович «В білопінних садах Кременівка...», «І знову я, Борисе, в Миколаївці...», «Як дуже я хотів, щоб почули...»;

російськомовні поети: Марк Лисянський «Город над Ингулом и над Бугом», «Корабелы», «Мой город», Леонід Вишеславський «Мой Николаев», «Дыхание веры», «Колыбель», Михайло Божаткін «Песня о корабельном крае», Катерина Голубкова «Возвращение», Лариса Матвеева «Я люблю этот город», В'ячеслав Качурін «Мой город», Еміль Январьов «Потомку, живущему в Лесках», Валентина Зирянова «Дорога к дому», Олександр Іванов «Песня о Николаеве», Аркадий Суров «Здесь всё моё», Володимир Пучков «Пахнут ночи дымом и черешней».

Художня проза та драматургія про наш край:

О. Сизоненко «Корабелы», Ю. Яновський «Дума про Британку», О. Глушко «Кінбурн», В. Чемерис «Ольвія», Олесь Гончар «Бригантина», І. Микитенко «Диктатура», «Кадри», М. Божаткін «Десант принимает бой», В. Карпенко «Десант у безсмертя», О. Пайкін «Незручні замальовки гібридної війни». Книга «Миттєвості війни» (авторський колектив під керівництвом Сергія Макарчука).

ТЛ. Жанри поезії. Види метафор.

ТЗ. Творчі зв'язки письменників Миколаївщини з представниками літератур інших народів.

КЛ. Значення художньої літератури в культурному розвитку Миколаївщини. Пам'ятні місця, пов'язані з життям і творчістю митців рідного краю. Вплив місцевої культури, природи, історії на

становлення і розвиток таланту письменника. Миколаївські поети-піснярі.

НЗ. 1. Фільм «Крапки над і. Поезія і поети Миколаївщини». (You Tube).

2. «Україна вражає» : Ольвія – античне місто на Миколаївщині. inter.ua/uk/video/episode/faces_utro/2015/09/14/amazing.

3.Проморолик Миколаївської області.
<https://www.youtube.com/watch?v=kZfOYMo3yH8>.

Література

* *Біобібліографічний посібник «Літературна ємигія в особах».*

Літературна ємигія в особах : біобібліографічний покажчик / Упоряд. Г. М. Гуч [та ін.] – Миколаїв : ОППО, 2016. – 406 с.

<https://sites.google.com/a/moippo.mk.ua/literatori-kraani1/videozapis-konferenciie/materiali-dla-vcitela>

* *Бойченко В. З історії словесності Південного Прибужжя : навч. посібник для вузів / В. Бойченко ; ред. В. П. Шкварець. – Миколаїв : ВіД, 2005. – 72 с.*

* *Бойченко В. Словесність Прибужжя крізь століття / В. Бойченко // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 10–17.*

**Живлюща сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини / За ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – 412 с.*

Пісні

* *Вальс корабелов [Ноти] : [песня] / муз. В. Скорикова ; сл. А. Петраша // Пісні про рідний край. – Миколаїв, 1967. – С. 24–25.*

* *Возвращение [Ноти] : [песня] / муз. Е. Долгова ; сл. Е. Голубковой // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 16–17.*

* *Волны Буга [Ноти] : [песня] / муз. В. Горбенко ; сл. В. Качурина // Місто моє сонячне. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 22–24.*

* *Героям ольшанцам! [Ноти] : [песня] / муз. А. Сычёва; сл. Т. Лецинской // Город, сердцу родной. – Николаев : Атолл, 2009. – С. 18–19.*

* Гимн городу [Ноти] : [пісня] / муз. Г. Алёхина ; сл. С. Розумяка // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 83–87.

* Гімн міста Миколаїв [Ноти] : [пісня] / створений авторським колективом у складі : А. А. Сирота (керівник), Т. С. Сидоренко-Малюкова, Ю. Б. Лачинова, М. І. Николайчук, Д. Д. Кремінь, В. Ю. Пучков, О. В. Болдусева // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 4–5.

* Город корабелов [Ноти] : [пісня] / муз. Б. Райкова; сл. Л. Воронина // Пісні про рідний край. – Миколаїв, 1967. – С. 19–20.

6. НТ. Тетяна Свірська. «Подорож у Дивне, або Нова Казка»

ЗТЛ. Ознайомлення з творчістю Тетяни Свірської. Оцінка перших творів письменниці Дмитром Кременем. Збірка поезій для дітей «Сонячний зайчик». Літературна казка «Подорож у Дивне, або Нова Казка». Композиція твору: 10 казкових історій про чарівні подорожі дівчинки Надійки з села Дивне у світ казкових героїв. Фантастичні перетворення Бабусі Яги, Змія, Вовка, Людожера, Колобка та інших героїв найвідоміших казок у Глибоких печерах та у Світлій горі. Образи Страху, Сумніву, Любові й Віри в казці. Нова казка про Різдвяну історію. Гуманістичні ідеї твору: добро і зло в казкових образах.

ТЛ. Літературна казка.

ТЗ. Українські народні казки. Казки Г.-Х. Андерсена.

КЛ. Переможець Першого поетичного конкурсу-фестивалю Якова Бузинного «Жива вода на рани України» (ІІІ місце в номінації «Християнська поезія»).

НЗ. 1. Сонячна поетеса»: <https://chibis6.wordpress.com/2018/03/28/10190/>.

2. Подорож у Дивне, або Нова Казка: <http://loginlib.org.ua/blog/?p=20777>.

3. Ранкова гостя: <https://kinderlibrary.wordpress.com/2018/03/20/ранкова-гостя-поетеса-тетяна-свірськ/>.

Література

* Свірська Тетяна Дмитрівна. <http://shamray.com.ua/publish/authors/167-svirska>.

* Тетяна Свірська <http://www.shpu.com.ua/index.php/media-info/biblioteka/poeziya/219-tetyana-svirska>

7. НТ. Образ України в поезії С. Черкасенка. Вірш «О рідна мово, скарбе мій!»

ЗТЛ. Спиридон Черкасенко – поет, прозаїк, драматург, літературний критик, журналіст, педагог. Особливості життєвого шляху письменника, його понаддвадцятирічна еміграція. Участь у роботі театру М. Садовського, в укладанні читанок і букварів для нової української школи періоду УНР. Твори про дітей, життя шахтарів.

Зображення світлого майбутнього Батьківщини у віршах «Україні», «За Рідний Край», «Народ». Змалювання українського народу як Антея, рідної землі як красуні, що засяє на весь світ. Висока художність образів. Образ рідної мови як неподоланної твердині, як джерела насаги в поезії «О рідна мово, скарбе мій!». Легкість поетичних форм, віртуозність у володінні версифікаторською технікою.

ТЛ. Поглиблення поняття про відповідність форми змістові.

ТЗ. Образ України в поезії Євгена Маланюка, Юрія Клена, Олега Ольжича. Вірші про рідне слово Олександра Олеся. Поезія Д. Байрона.

КЛ. Творчі зв'язки Спиридона Черкасенка з педагогом Софією Русовою. Українська літературна діаспора в Чехословаччині на початку і в середині ХХ століття. Театр Корифеїв.

НЗ. Пісні на слова С. Черкасенка.

Література

* *Бездітко Л. М. Спиридон Феодосійович Черкасенко (1876–1940) / Л. М. Бездітко, І. В. Ткаченко // Українська література : хрестоматія для шкіл з українською мовою навчання. 6 клас / авт.-упоряд. Л. М. Бездітко, І. В. Ткаченко. – Харків : Веста : Ранок, 2006. – С. 82.*

* Бойченко В. П. Материк Спиридона Черкасенка / В. П. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2011. – С. 195–202.

* Вишневський В. А. Постать Спиридона Черкасенка в контексті розвитку української національної початкової школи : монографія / В. А. Вишневський. – Новий Буг : Вперед, 2011. – 251 с.

* Водяна П. М. Поетика лірики С. Ф. Черкасенка / П. М. Водяна // Проблеми історії та сучасного стану науки української держави. – Т. 1. Історичні дисципліни та українознавство. – Миколаїв, Одеса, 2002. – С. 307–314.

* Гусейнов Г. Автобіографія та апологія Спиридона Черкасенка 1929 року / Г. Гусейнов // Господні зерна. *Post scriptum*. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 568–601.

* Ковалів Ю. Спиридон Черкасенко / Ю. Ковалів // Історія української літератури : кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. – Т. 1. У пошуках іманентного сенсу / Ю. Ковалів. – Київ : Академія, 2013. – С. 363–368.

* Котяш І. Автобіографічні елементи художніх творів Спиридона Черкасенка / І. Котяш // Література. Діти. Час. – Вип. 4. – Рівне : ПП Дятлик М. С., 2013. – С. 75–80.

* Мишанич О. «Його огневий сильний рух» : [творчість Спиридона Черкасенка] / О. Мишанич // Поезія – 91. – Київ, 1991. – С. 180–189.

* Мосіяшенко В. А. С. Ф. Черкасенко / В. А. Мосіяшенко // Історія педагогіки України в особах ; ред. А. А. Бойко. – Суми, 2005. – С. 185–192.

* Ржепецький Л. А. Спиридон Черкасенко : постать у вирі історії : навч. посібник / Л. А. Ржепецький. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 2000. – 60 с.

* Русова С. Спиридон Черкасенко, поет-педагог : з нагоди 25-ліття письменницької діяльності / С. Русова // Софія Русова і Галичина : зб. статей і матеріалів. – Івано-Франківськ : Вік, 1996. – С. 66–69.

* Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Історія української літератури ХХ століття : навч. посібник : у 2 кн. – Кн.1 (1910–1930-ті роки). – Київ : Либідь, 1993. – С. 701–705.

* Спиридон Феодосійович Черкасенко (1876–1940) // Література рідного краю : посібник-хрестоматія. – Миколаїв,

1994. – С. 55–60.

* Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Література рідного краю. Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 34–37.

* Спиридон Черкасенко (1876–1940) // Рідне слово. Українська дитяча література : хрестоматія : у 2 кн. – Кн. 2. – Київ, 1999. – С. 458–460.

* Укладав книги та підручники : [Спиридон Черкасенко] // Узбереги Божої ріки : історичний календар Миколаївщини. – Київ : СПД Жадько В. О., 2003. – С. 721–722.

* Черкасенко Спиридон // Живлюча сила ємигії / гол. ред. В. І. Шуляр ; уклад. І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. – Миколаїв: Іліон, 2014. – С. 376–377.

Публікації в періодичних виданнях

* Антонець А. Спиридон Черкасенко : штрихи до літературно-педагогічного портрету / А. Антонець // Українська мова і література в школі. – 2003. – № 2. – С. 51–53.

* Барабан Л. Спиридон Черкасенко : сторінки драматургічної творчості / Л. Барабан // Український театр. – 2001. – № 1–2. – С. 18–21.

* Басенко А. Новобужане помнят своего выдающегося земляка : [Спиридона Черкасенка] / А. Басенко // Южная правда. – 2000. – 28 дек.

* Береза І. Черкасенко дітям про поетів / І. Береза // Наукові праці. – 2014. – Вип. 228. – Т. 240. – С. 43–46. – (Філологія. Літературознавство).

* Бойченко В. Літературна творчість Спиридона Черкасенка / В. Бойченко // Краєзнавчий альманах. – 2002. – Вип. 2. – С. 12–17.

* Бойченко В. Материк Спиридона Черкасенка / В. Бойченко // Щотижня. – 2000. – 8 черв. – С. 4 ; закінч. 15 черв. – С. 4.

* Галущенко В. Вшанували поета-земляка : до 130-річчя з дня народження С. Ф. Черкасенка / В. Галущенко // Вперед. – 2007. – 30 січ.

* Могила Спиридона Черкасенка в Празі // Книжник. – 1992. – № 9. – С. 29 : фот.

* Момотенко А. На честь земляка : у пошанівок відомого українського поета Спиридона Черкасенка встановлено

меморіальну дошку у Новому Бузі на хаті, де проживала його родина / А. Момотенко // Рад. Прибужжя. – 2001. – 20 січ.

* Чижова Л. Співець рідного краю / Л. Чижова // Краєзнавчий альманах. – 2002. – Вип. 2. – С. 37–38.

* Шевельов Ю. Спиридон Черкасенко / Ю. Шевельов // Нова Україна. – 1942. – № 247 (1 листоп.). – С. 3.

Методика вивчення творчості

* Проблема гуманізму та людяності в оповіданні С. Черкасенка «Маленький горбань» : урок-бесіда // Нетрадиційні уроки : українська література. 5–12 класи / уклад. Л. І. Нечволод. – Харків, 2008. – С. 56–62.

* Старовойт Л. В. Майстерність психологізму в оповіданнях С. Черкасенка про дітей / Л. В. Старовойт // Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей. – Миколаїв : Іліон, 2014. – С. 43–51.

* Старовойт Л. В. Спиридон Черкасенко : доля і творчість / Л. В. Старовойт // Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей. – Миколаїв : Іліон, 2014. – С. 36–43.

Посилання:

* [С. Ф. Черкасенко на сайті «Николаев литературный».](#)

* [Новобузький районний благодійний фонд імені С. Ф. Черкасенка.](#)

* [Довідка на сайті Миколаївської обласної дитячої бібліотеки.](#)

* [Cherkasenko Spyrydon – книги С. Черкасенка в інтернет-архіві.](#)

* [Spyrydon Cherkasenko. The Little Hunchback \(англ.\)](#)

8. НТ. О. Авраменко. Повість «Гінці з неволі»

ЗТЛ. Розповідь про письменника. Життєва основа твору. «Гінці з неволі» – твір про мужніх, нескорених підлітків із Миколаєва, які вистояли в нерівному поєдинку з фашистами. Героїчні будні Шури Кобера і Віті Хоменка. Незламність

характерів, патріотизм, уміння долати труднощі. Документальність зображення подій у роки II Світової війни.

ТЛ. Документально-художні твори.

ТЗ. Розповідь про Івася Панасенка в художньо-документальній героїчній повісті В. Лиса «Облава». Віталій Проценко – п'ятнадцятирічний герой повісті А. Поліщука «Клятви не зрадив».

Твір В. Лиса про війну «Погоня». Оповідання М. Шолохова «Доля Людини». Документальна повість М. Божаткіна «Десант приймає бой».

КЛ. Діяльність Миколаївського підпілля в роки II Світової війни.

НЗ. 1. Художній фільм «Любой ценой» (1959 р.)

2. Фільм-пісня «Шуре Коберу и Вите Хоменко посвящается» : <https://www.youtube.com/watch?v=xVIQMbZsAIs>.

3. Пісня про Шуру і Вітю. Слова М. Вадімова, музика С. Голікова.

4. Музейний урок «Шлях до перемоги» : (визволення Миколаївщини від німецько-фашистських загарбників) : науково-методична розробка музейного уроку / М. Ф. Димитров, Л. Б. Ташлай, Л. В. Редька ; фото : М. Л. Степанова, О. О. Кремко, Д. В. Ласкін. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2008. – 8 с. : фот. – У надзаг. : Управління культури Миколаїв. облдержадміністрації, Миколаїв. обл. краєзнавчий музей.

ДЧ. І. Герасименко «Партизанська іскра».

Література

* *В роки війни вони були дітьми : (про дітей України в роки Німецько-радянської війни) : рек. бібліогр. покажч. для учнів 7–9 кл. / Нац. б-ка України для дітей ; авт.-уклад. Н. В. Загайна. – Київ, 2014. – 56 с.*

* *Шитюк М. М. Партизанський і підпільний рух на території Миколаївщини (1941–1944 рр.) / М. М. Шитюк. – Миколаїв, 1996.*

* *Друмов В. І. Українське підпілля в 1941–1944 рр. на Миколаївщині / В. І. Друмов // Історія України. Маловідомі імена, події, факти : зб. статей. Вип. 7. – К., 1999.*

* *Горбуров Є. Г. Рух опору на Півдні України в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1944 рр.) / Є. Г. Горбуров. – К., 2002.*

* *Горбуров Є. Г., Котляр Ю. В., Шитюк М. М. Повстансько-*

партизанський рух на Півдні України 1917–1944 рр. – Херсон, 2003.

** Жароид-Колмогорова Т. А. Шура Кобер и Витя Хоменко [Текст] : наук-попул. видання / Т. А. Жароид-Колмогорова, А. Г. Тарновская. – Николаев : Изд-во Ирины Гудым, 2010. – 50 с. : ил. – (Легендарные имена).*

** Організація «Миколаївського підпільного центру (1941–1943)» / Історія України. – К., 2001.*

8 КЛАС

1.НТ. Народні думи Південного Побужжя

ЗТЛ. Історична основа дум «Ой ти, брате, Мертвовод», «Смерть козака на долині Кодими». Тематика, образи, героїчний зміст дум. Звеличення подвигу козака Слінченка в думі «Ой ти, брате, Мертвовод», тема героїчного визволення бранців із татарської неволі. Мотив смерті пораненого в бою козака, ушанування його бойовими побратимами в думі «Смерть козака на долині Кодими». Художні особливості творів. Топоніми Миколаївщини в названих думах.

ТЛ. Дума як жанр ліро-епосу. Особливості побудови й виконання дум. Рефрен, тавтологія, прийом паралелізму.

ТЗ. Героїчний епос українського народу. Волхви – прототипи кобзарів. Кобзарі та лірники – виконавці народних дум. Образ Мамає як козака-бандуриста у фольклорних творах. Проблематика думи «Маруся Богуславка». Творчі зв'язки Тараса Шевченка з Остапом Вересаєм. Козацтво в повісті М. Гоголя «Тарас Бульба». Творчість провансальських трубадурів.

КЛ. Зв'язок Миколи Аркаса з народними співцями-кобзарями. Виконавська діяльність сучасних кобзарів та лірників. Кобзарські школи в Україні. Творчість Миколи Лисенка. Картина І. Айвазовського «В гавані» (Миколаївський художній музей). Козацькі поселення на Миколаївщині. Оповідання «Пісня про правду» Райнера Марії Рільке.

НЗ. 1. Презентація «Кобзарі та лірники – виконавці народних дум» : <http://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/kobzari-ta-lirniki.html>.

2. Художній фільм «Поводир», 2014 р., режисер О. Санін.

ДЧ. Народні думи з книги О. Ковальнової «Українська народна творчість (від традицій до сучасності)», 2007 р.

Література

* «Кобзарська Трійця – 2017» : замість підсумків – спостереження ...snip.net.ua/.../kobzarska-trijtsya-2017-zamist-pidsumkiv/ .

* Конспект уроку на тему : «І прадіди в струнах бандури живуть ...» <https://academia.in.ua/>.

* Ковальова О. Ф. Українська народна творчість (від традицій до сучасності) / О. Ф. Ковальова. – Миколаїв : Іліон, 2007. – 528 с.

* Козацькі поселення на Миколаївщині. Історія та легенди. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів культури та мистецтв /Авторський колектив під керівництвом В. Я. Дрізо. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2001. – 56 с.

* Добровольський О. Крізь тисячоліття. Історія Миколаївщини в топонімах / О. Добровольський. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 1998. – 144 с.

* Яценко Н. Робочий зошит з літератури рідного краю. 8 клас / Н. Яценко // Українська мова та література. – 2008. – № 10–11. – С. 23–33.

2. НТ. Валерій Бойченко. «Краєзнавчий зошит» (нариси на вибір учителя)

ЗТЛ. В. П. Бойченко – упорядник та один із авторів хрестоматії в 2-х частинах «Миколаївщина в історії України», засновник просвітнянської газети «Аркасівська вулиця», автор та ведучий телепрограми «Основи», лауреат Миколаївської обласної премії імені Миколи Аркаса. Громадська діяльність поета: Миколаївська письменницька організація, товариство «Просвіта», літоб'єднання «Стапель», газета «Аркасівська вулиця».

«Краєзнавчий зошит» – перша частина книги Валерія Бойченка «Три зошита» (2011 р.). Історія Миколаївського краю з часів Київської Русі до епохи Козаччини й колонізації України Російською імперією в нарисах книги. Нариси про видатних діячів

Театру Корифеїв, Лесю Українку, І. Нечуя-Левицького, Спиридона Черкасенка, Бориса Мозолевського, Миколу Вінграновського, їх зв'язок із Миколаївщиною.

ТЛ. Нарис.

ТЗ. Стаття І. Нечуя-Левицького «Од Києва до Миколаєва». Зв'язок Прибузького краю з долею Тараса Шевченка та його поемою «Гайдамаки». Південне Побужжя в поезії Тараса Шевченка.

КЛ. Іван Мазепа на Миколаївщині. Діяльність Миколи Аркаса, його сина й онука. Леся Українка в Миколаєві. Театр Корифеїв (діяльність Софії Тобілевич – першого історіографа театру. Микола Садовський, Панас Саксаганський у Миколаєві). Античний театр. Фільми Миколи Томенка про історичні місця України.

НЗ.1. Фотоархів В. П. Бойченка. «Николаев литературный» = літературно-художественный интернет-журнал. <http://litnik.org/>.

2. Валерій Бойченко. Письменники-миколаївці в Україні і діаспорі. Просвіта Херсонщини. <http://prosvilib.ipsys.net/>

3. Буктрейлери на теми поезій В. Бойченка. <https://www.youtube.com/watch?v=5RsBAuk1Igg>

ДЧ. Навчальний посібник В. Бойченка «З історії словесності Південного Прибужжя».

Література

* Бойченко В. П. *З історії словесності Південного Прибужжя : навч. посібник для вузів* / В. П. Бойченко ; ред. В. П. Шкварець. – Миколаїв : ВіД, 2005. – 72 с.

* Бойченко В. П. *Три зошита* // В. П. Бойченко. – Миколаїв : Можливості Кіммерії. – 2011. – 424 с.

* Ковальова О. *Миколаївщина козацька* / О. Ковальова, О. Шарафанов, О. Добровольський. – Миколаїв : Іліон, 2017. – 448 с.

* *Миколаївщина в історії України : (книга для читання з краєзнавства). Ч. 1* / Ред. Н. М. Огренич ; упор. В. П. Бойченко. – Миколаїв : ОПППО, 2009. – 256 с.

* *Миколаївщина в історії України : (книга для читання з краєзнавства). Ч. 2* / Ред. Н. М. Огренич ; упор. В. П. Бойченко. – Миколаїв : ОПППО, 2009. – 270 с.

Про письменника

* Бойченко Валерій Петрович : біограф. справка // *Николаевцы 1789–1999 : энциклопедический словарь. – Николаев : «Возможности Киммерии», 1999. – С. 374.*

* Бойченко Валерій Петрович // *Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2006. – С. 17.*

* Бойченко Валерій : біограф. довідка // *Література рідного краю : посібник-хрестоматія : (Письменники Миколаївщини). – Миколаїв, 1994. – С. 174–175.*

* Бойченко Валерій : біограф. довідка // *Письменники Радянської України : 1917–1987. – К. : Рад. письменники, 1988. – С. 83.*

* Бойченко Валерій : біограф. довідка // *Література рідного краю: Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 155–156.*

* Бойченко Валерій : біограф. довідка // *Миколаївський оберіг. – Миколаїв, 2004. – С. 128.*

* Валерій Бойченко – лауреат літературної премії імені Павла Тичини // *Южная правда. – 2003. – 20 февр. – С. 5.*

* Водяна П. [та ін.] *Не обійду чужої муки : (штрих до портрета В. Бойченка) / П. Водяна, Л. Водяна // Актуальні проблеми історії та культури України. – Миколаїв ; Одеса, 2000. – Ч. 1. – С. 158–164.*

* Жадько В. *Усе поезія, все диво : Валерієві Бойченку – 65 / В. Жадько // Рідне Прибужжя. – 2006. – 29 квіт. – С. 2.*

* Креминь Д. *Повторение пройденного / Д. Креминь // Вечерний Николаев. – 2001. – 28 апр. – С. 2–3.*

* Креминь Д. *Валерію Бойченку – 50 / Д. Креминь // Літературна Україна. – 1991. – 20 черв.*

* Малицький О. *Бойченку – 60! / О. Малицький // Український Південь. – 2001. – № 18–19.*

* Нагорода – гідним // *Літературна Україна. – 2009. – 15 жовт. – С. 2.*

* Олейников Ю. *«Дарую батьковим онукам» / Ю. Олейников // Український Південь. – 2010. – 22–28 квіт. – С. 3.*

* Премія імені Олександра Олеся // *Літературна Україна. – 2009. – 28 трав. – С. 2.*

* Присуждены премии имени Н. Аркаса // *Южная правда. – 1997. – 20 дек.*

З. НТ. М. Вінграновський. «Ходімте в сад. Я покажу вам сад...», «Літній ранок», «Ластівко біля вікна...»

ЗТЛ. Микола Вінграновський – один із найяскравіших представників гуманістичної поезії. Провідна риса поета – яскраво виражене національне світосприйняття. Природа як невід’ємна частинка людського життя, джерело людяності й добра у віршах «Ходімте в сад. Я покажу вам сад...», «Літній ранок». Персоніфіковані образи літнього саду. Роль художньої деталі. Образ-символ ластівки в поезії «Ластівко біля вікна...», закорінення в українську народну поетику, віртуозна майстерність звукової організації тексту.

ТЛ. Персоніфікація як вид метафори. Алітерація.

ТЗ. Вірші В. Сосюри «Зима», «Люблю весну», «Осінь», В. Голобородька «З дитинства: дощ». Поезія Гафіза (Шамседдіна Мухаммада Гафіза Шіразі).

КЛ. Цикл «Чотири пори року А. Вівальді», картини В. Орловського «Літній день», К. Трутовського «Дівчина зі снопами». Картини народного художника України А. Антонюка: «На чистій воді», «Лампада над Синюхою».

НЗ. 1. Фільм «Український Орфей» (документальний фільм із циклу «Сімдесятники»).

2. «50 незабутніх пейзажів українського літа, що минає. Фото» <http://ridna.ua/2015/08/50-nezabutnih-pejzazhiv-ukrajinskoho-lita-scho-mynaje-foto/>.

3. Відеофрагмент «Микола Вінграновський»: https://www.youtube.com/watch?v=GSSoom_5Y4Y

4. Микола Вінграновський – пісні, біографія – Українські пісні : www.pisni.org.ua/persons/685.htm

ДЧ. Поезії з книги «На срібнім березі».

Література

*Вінграновський М. С. *Вибрані твори* / М. С. Вінграновський ; передм. Л. М. Талалай. – К. : Дніпро, 2004. – 830 с. – (Бібліотека Шевченківського комітету).

* Вінграновський М. С. *На срібнім березі : поезії* / М. С. Вінграновський. – К. : Молодь, 1978. – 96 с.

* Вінграновський М. С. «В ясновельможному тумані» ; «Гайавата» ; «День Перемоги» ; «Кім, зима і весна» ; «Маленьке зайченятко» ; «Я дві пори в тобі люблю» [Електронний ресурс] /

* *Вінграновський, М. С. // Живі голоси. Класика української літератури [Електронний ресурс] / ред. Т. Лісничка ; продюс. М. Аммосов ; керівник проєкту В. Набруско. – Електрон. текстові дані. – К. : НРКУ : Фонд «Справедлива Україна», 2008. – 1 ел. опт. диск (CD-DA) : зв., диск : моно, цифр., цифр. – (Класики зарубіжної літератури. Живі голоси).*

* *Дзюба І. М. Творити світ для згоди і любові : духовна міра таланту / І. М. Дзюба // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 11. – С. 16–21.*

* *Яценко Н. Робочий зошит з літератури рідного краю. 8-й клас (за програмою для середньої загальноосвітньої школи «Література рідного краю». 5–10 класи. Автор В. В. Купцова) : [урок за творчістю М. Вінграновського] / Н. Яценко // Українська мова та література. – № 10/11. – С. 23–33.*

4. НТ. С. Черкасенко. Оповідання «Маленький горбань», «Воронько» (на вибір учителя)

ЗТЛ. Цікаві сторінки з життя митця. Дитяча проза письменника. Книга «Маленький горбань та інші оповідання» (1912 р.). Зображення життя шахтарських дітей у збірці «На шахті». Проблема людяності, милосердя й жорстокості в оповіданнях «Безпритульні», «Воронько», «Весною». Майстерність психологізму письменника під час створення дитячого характеру в оповіданні «Маленький горбань». Розвинена уява головного героя оповідання Павлика, його спостережливий розум, добре й чуле серце. Розкриття характеру хлопчика в ключових епізодах твору.

Старий конюх Антип, кінь Воронько – головні герої оповідання «Воронько». Проблематика твору. Пластичність і м'якість тону зображуваних подій.

ТЛ. Роль пейзажу в епічному творі.

ТЗ. Автобіографічні вірші Т. Шевченка про дитинство. Оповідання І. Франка про дітей. Оповідання А. Чехова «Каштанка», Е. Сетон-Томпсон «Розповіді про тварин».

КЛ. Історичні обставини заселення шахтарського регіону України. Письменники донбаського краю. Картини Віктора Зарецького про життя шахтарів Донеччини.

ДЧ. Оповідання С. Черкасенка «Безпритульні».

НЗ. Презентація <http://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/spiridon-cherkasenko-malenkiy-gorban.html>.

Література

* *Живлюща сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини / за ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – 412 с.*

* *Конспект уроку. Спиридон Черкасенко. Короткий життєпис письменника. Проблема людяності, милосердя й жорстокості в оповіданні «Воронько». [https://kopilkaurokov.ru/literatura/uroki/spiridon chierkasienko korotkii zhittiepi pismiennika problema liudianosti mi](https://kopilkaurokov.ru/literatura/uroki/spiridon-chierkasienko-korotkii-zhittiepi-pismiennika-problema-liudianosti-mi).*

* *Оповідання С. Черкасенка «Воронько» http://ukrainianlit.blogspot.com/2015/10/blog-post_18.html.*

* *Проблема гуманізму та людяності в оповіданні С. Черкасенка «Маленький горбань» : урок-бесіда // Нетрадиційні уроки : українська література. 5–12 класи / уклад. Л. І. Нечволод. – Харків, 2008. – С. 56–62.*

* *Старовойт Л. В. Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2014. – С.43–50.*

* *Черкасенко Спиридон : (1876–1940) – поет, прозаїк, драматург, педагог // Універсальний літературний словник-довідник. – Донецьк, 2007. – С. 388.*

* *Чупринін О. О. С. Черкасенко «Маленький горбань». Образ Павлика – душевно красивого і щедрого хлопчика / О. О. Чупринін // Чупринін О. О. Усі уроки української літератури в 6 класі / О. О. Чупринін. – Харків : Основа, 2008. – С. 162–167. – (12-річна школа).*

5. НТ. Дніпрова Чайка. Поезія в прозі «Дівчина-чайка»

ЗТЛ. Тернистий життєвий і творчий шлях талановитої українки. Схвальний відгук Івана Франка на дебют молоді письменниці. Трагічна доля героїні твору «Дівчина-чайка». Розкриття символів. Відбиття в концентрованій формі світовідчуття письменниці, схильність до романтичних алегорій. Патетика твору.

ТЛ. Техніка написання поезій у прозі. Ритмізована мова,

ритмомелодика.

ТЗ. Близькість поезій у прозі до народних дум та пісень. Маркіян Шашкевич «Віра серця мого, як Бескид», К. Климович «Знайдений скарб», С. Воробкевич «Спомин», «Із сна ся здригнув». Поезія у прозі Ш. Бодлера.

КЛ. Доманівський край. Художник Р. Судковський. Картини художників Судковського «Біля берегів Очакова», Захарова «Море». Музей Р. Судковського в Очакові. Картина Євгенії Бондаренко. «Колись ми всі були птахами».

НЗ. 1. Фільм «Дніпрова Чайка» : <https://www.youtube.com/watch?v=Ex0rL55qGHA>

2. Конспект уроку. <https://kopilkaurokov.ru/prochee/uroki/dniprova-chaika-poiezii-v-prozi-mors-kie-siertsie-divchina-chaika>.

3. Урок «Перлина Миколаївщини. Дніпрова Чайка (Людмила Олексіївна Березіна). Поезії в прозі «Морське серце» : <https://naurok.com.ua/urok-perlina-mikola-vschini-dniprova-chayka-lyudmila-oleksi-vna-berezina-poezi-v-prozi-morske-serce-11950.html>.

4. Фото письменниці : <http://kotsubinsky.rg/news/poetesa-u-prozi-rozajik-u-poeziji-do-155-richchja-dniprovoji-chajki/2016-11-01-794>.

ДЧ. «Морське серце».

Література

* Бодлер Ш. Поезії / Ш. Бодлер ; ред. упоряд. М. Максимець ; авт. післям. Д. Наливайко. – К., 1999.

* Бойченко В. Дніпрова Чайка з Прибузького степу / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії. – Миколаїв, 2009. – С. 56–57.

* Дніпрова Чайка. Краплі-мандрівниці / Дніпрова Чайка // Лелія : казки та оповідання для дітей / упоряд., авт. передм., комент., приміт. Л. В. Ушкалов ; худож. В. Є. Христенко. – Київ, 2005.

* Дніпрова Чайка : листи до С. Єфремова і М. Лисенка / Чайка Дніпрова // Слово і час. – 1997. – № 2. – С. 17–22.

* Дніпрова Чайка : (про неї), стаття // Генік С. М. 150 видатних українок. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 69–70.

* Дніпрова Чайка : стаття // Живлюча сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини / Ред. В. І. Шуляр ; упор. : І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак. – Миколаїв : Іліон, 2014.

– С. 189.

* *Днірова Чайка : стаття // Українська літературна енциклопедія (Д-К). – Т. 2 – К., 1990. – С. 74–75.*

* *Старовойт Л. В. Днірова Чайка : художні пошуки в поезії та прозі / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство». – Миколаїв, 2014. – С. 28–36.*

6. НТ. Павло Глазовий. Гуморески «Наші предки», «Чого жінці шкода», «Виряджала мати сина», «Руськомовний депутат»

ЗТЛ. Павло Глазовий – відомий поет-сатирик, гуморист, найулюбленіший український «сміхотерапевт». Світоглядні позиції письменника. «Феномен П. Глазового – це дійсно постійний успіх серед читачів та глядачів, майстерне використання ним народних джерел, уміння і в лаконічній мініатюрі, і в об'ємній гуморесці передати смак отої народної душі, яка завжди прагнула дотепного й смішного» (А. Кульчицький). 13 книжок сатири та гумору, 8 книжок для дітей. Перша збірка поета «Великі цяці». Морально-етичні теми в гумористичних віршах «Наші предки», «Чого жінці шкода», «Виряджала мати сина», «Руськомовний депутат». Постать автора у творах. Риси народного анекдоту, побутових казок у гуморесках письменника. Відзначення творчості Глазового літературними преміями імені Остапа Вишні, І. Нечуя-Левицького, Петра Сагайдачного.

ТЛ. Різноманітність гумористичних жанрів: співомовки, байки, жартівливі поеми, віршовані казки.

ТЗ. Патріархи гумористичного цеху Остап Вишня та Павло Глазовий. Тематичні паралелі у творчості П. Глазового та А. Качана, В. Чечвянського, Д. Білоуса, М. Годованця, С. Олійника та інших українських гумористів. Марк Твен про гумор у житті людини.

КЛ. Народні артисти України – найкращі виконавці гуморесок Павла Глазового. Фестивалі гумору на малій батьківщині поета. Всеукраїнський фестиваль-конкурс гумору та сатири «Усмішки Глазового» в Очакові.

НЗ. 1. Презентація «Гумористичні твори»

<http://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/gumorestichni-tvori.html>.

2. Презентація «Чарівники сміху» <http://ru.calameo>.

3. Відеофрагмент «Як лякати вовка».
<https://www.youtube.com/watch?v=HfYzcfGUAV8com/read/002054526e5d4a678aa2c>.

3. Відео «Павло Глазовий «Кухлик»
<https://www.google.com.ua/search?hl=ru&q=павло+глазовий+презентація&sa=X&ved=0ahUKEwiR7qr-9cfZAhWDyaQKNZeMB1kQ1QIIogEoAQ&biw=1366&bih=640>

4. Аудіокнига «Павло Глазовий. Гумористика».

5. Документальний фільм «Сміхотворець Павло Глазовий» (2012 р.).

ВН. Одна з гуморесок на вибір учнів.

ДЧ. Гуморески Павла Глазового. (Сміхологія : вибране / П. П. Глазовий. – К. : Діокор, 2003).

Література

Поетичні збірки сатири та гумору

* «Печериця» (2013), «Великі цяці» (1956).

* «Карикатури з натури» (1963).

* «Коротко і ясно» (1965).

* «Щоб вам весело було» (1967).

* «Усмішки» (1971).

* «Смійтесь, друзі, на здоров'я» (1973).

* «Байки та усмішки» (1975).

* «Весела розмова» (1979).

* «Хай вам буде весело» (1981).

* «Сміхологія» (1982).

* «Вибрані усмішки» (1992).

* «Веселий світ і Чорна книга» (1996).

* збірка «Сміхослов» (1997).

* «Сміхологія, вибране» (2003).

Книжки для дітей

* «Пушок і Дружок» (1957) у співавторстві з Ф. Маківчуком.

* «Старі друзі» (1959), у співавторстві з Ф. Маківчуком.

* «Про відважного Барвінка та Коника-Дзвоника» (1958), – у співавторстві з Б. Чалим.

* «Іванець-Бігунець» (1963).

- * «Як сторінка, то й картинка» (1964).
- * «Про Сергійка-Нежалійка та клоуна Бобу» (1965).
- * «Перчення» (1966).
- * «Школярикам. Гуморески. Баєчки» (2011).
- * «Про Пончика, Батончика та Білого Слоника». «Славний воїн».

Вивчення творчості

* Білятинська О. І. Вивчаємо гуморески Павла Глазового [Текст] : [урок української літератури] : 6 клас / О. І. Білятинська // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2014. – № 30. – С. 7–10.

* Борисова А. М. Яскраві сторінки життя і творчості Павла Глазового [Текст] : [урок позакласного читання] / А. М. Борисова // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2011. – № 7. – С. 23–28.

* Кузь Т. Лебедина душа великого таланту Павла Глазового [Текст] : пізнавально-розважальна конкурсна програма / Т. Кузь // Профтехосвіта. – 2016. – № 7. – С. 22–29.

* Матвійчук Л. Павло Глазовий. Гумористичні твори [Текст] : цикл уроків : [6 клас] / Л. Матвійчук // Українська мова та література. – 2015. – № 7/8. – С. 18–24. – Бібліогр. в кінці ст.

* Ніколайчук С. М. Сторінками творчості П. П. Глазового [Текст] : літературна мандрівка для учнів 8–11 класів / С. М. Ніколайчук // Шкільний бібліотекар. – 2013. – № 5. – С. 31–34.

* Павлів І. «Заморські гості», «Похвала». Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів [Текст] : [урок української літератури за творчістю П. Глазового : 6 клас] / І. Павлів // Бібліотечка «Дивослова». – 2014. – № 10. – С. 34–35.

* Павлів Ірина. Життєствердний сміх Павла Глазового [Текст] : урок позакласного читання у 6 класі / Ірина Павлів // Дивослово. – 2012. – № 4. – С. 25–27. – Бібліогр. в кінці ст.

* Павлів І. Павло Глазовий. «Еволюція», «Найважча роль». Основні ідеї творів, художні особливості гуморесок [Текст] : [урок української літератури : 6 клас] / І. Павлів // Бібліотечка «Дивослова». – 2014. – № 10. – С. 32–34.

* Попова Т. Ю. Рольова гра на уроках словесності [Текст]

7. НТ. Олесь Бердник. Уривки з роману-феєрії «Зоряний Корсар»

ЗТЛ. Дитинство Олександра Бердника на Снігурівщині, участь у німецько-радянській війні. Один із засновників Української Гельсінської групи. 1-е і 2-е ув'язнення за звинуваченням у проведенні «антирадянської агітації й пропаганди». Історія покайної статті 1984 року. Український письменник-фантаст, філософ, громадський діяч. Автор понад 20 романів і повістей.

«Зоряний Корсар» – одна з найпопулярніших книг письменника, перекладена на 26 мов світу; знищення 60-тисячного тиражу роману як твору, ідеологічно ворожого радянській владі. Тематично-змістові лінії роману, гострота космічного сюжету. Поєднання поезії і прози – характерна риса стилю Бердника.

ТЗ. Фантастичні твори І. Єфремова і Р. Баха. Творчі й особисті зв'язки Р. Баха з О. Бердником. Зразки міжзоряної фантастики: «Втеча Землі» Франсіса Карсака, «Без зупинки» Браєна Олдіса, «Туманність Андромеди» Івана Єфремова, «Пасинки всесвіту», «Боги зорельоту» Марка Джестона.

ТЛ. Жанри фантастичної художньої літератури. Роман-феєрія.

КЛ. Видання у Ватикані (1980 р.) книги «Олесь Бердник. Утопіст чи харизматик на обрії другого тисячоліття християнства в Україні». 1997 рік – офіційне запрошення Олесю Берднику від Папи Римського Іоанна Павла II зустрітися для особистої бесіди. Подорожі Тибетом. Зустрічі зі Святославом Реріхом. Пісні на слова О. Бердника. Художній фільм за сценарієм О. Бердника «Мечте навстречу».

НЗ. Фільми-презентації:

1. «Олесь Бердник» <https://www.youtube.com/watch?v=KqopyUOmpVo>

2. Миті з життя О. П. Бердника <https://www.youtube.com/watch?v=45AvGHQmi8Q>

3. Олесь Бердник <https://www.youtube.com/watch?v=>

2LeIZRAmjRk

4. Олесь Бердник – ФАЕТОН-УКРАИНА (Послание Олесь Бердника) <https://www.youtube.com/watch?v=diJctX3XNdM>

5. Олесь Бердник: Х – читати заборонено <https://www.youtube.com/watch?v=PNVABvi5y6k>

6. Легенди Запоріжжя: Духовні пошуки Олесь Бердника <https://www.youtube.com/watch?v=wFqMmeYqvjs>

7. Виступ Олесь Бердника (Oles Berdnyk), Оберіг 1990 <https://www.youtube.com/watch?v=tGpWJJJaMhjs>

8. Запис пісні на слова О. Бердника, музика С. Сольоного «Ой, мій вогнику горить...»

ДЧ. «Покривало Ізиди».

Література

Твори письменника

- * *«Шляхи титанів»* (1958).
- * *«Сини Світовида»* (1960).
- * *«Хто ти?»* (1961).
- * *«Стріла часу»* (1962).
- * *«Діти безмежжя»* (1963).
- * *«Радістю перейдемо безодні»*.
- * *«Чаша Амріти»* (1968).
- * *«Покривало Ізиди»* (1969).
- * *«Зоряний корсар»* (1971).
- * *«Золоті ворота: Смолоскип»* (1975).
- * *«Блакитний коваль: Смолоскип»* (1975).
- * *«Альтернативная еволюция. Самвидав»*.
- * *«Україна січі вогняної: Смолоскип»* (1975).
- * *«Свята Україна: Смолоскип»* (1980).
- * *«Вертаючись додому»* // Літературна Україна. – 1984. – 17 травня.
- * *«Вогнесміх»* (1987).
- * *«Падіння Люцифера»* // журнал «Всесвіт». – 1987. – № 12.
- * *«Вогняний Вершник»* (1989).
- * *«Пітьма вогнища не розпалює...»* (1993).
- * *«Камертон Дажбога»* (1997).

Про письменника

- * Гречаник І. П. Бердник Олесь Павлович / І. П. Гречаник //

Історія української літератури XX століття : навчальний посібник / За ред. Т. С. Пінчук. – Луганськ : Глобус, 2011. – С.182–225.

** Гречаник І. П., Пінчук Т. С. Українська фантастика : витоки, розвиток, становлення жанрів / І. П. Гречаник, Т. С. Пінчук. – Луганськ : Глобус, 2010.*

** Богдан Логвиненко про Нестора Махна, Шарля де Голля, Олеся Бердника, Джохара Дудаєва, Романа Шухевича. – Київ : Грані-Т, 2010. – 76 с.*

** Шитюк М. М., Горбуров Є. Г., Горбуров К. Є. Слава і гордість Миколаївщини. 75-річчю утворення Миколаївської області присвячується. – Миколаїв : Видавець П. М. Шамрай, 2012. – 276 с.*

8. НТ. Дмитро Кремінь – лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка. Поезії «Седнів. Липа Шевченка», «Над лиманом», «Сінокіс»

ЗТЛ. Дмитро Кремінь – поет, есеїст, перекладач, лауреат Шевченківської премії (збірка поезій «Пектораль»).

Закарпаття – рідний край митця. Випускник філфаку Ужгородського державного університету. Селище Казанка, Миколаїв у житті поета. Автор багатьох поетичних книжок, виданих у Києві, Одесі, Миколаєві, Ужгороді. Творча співпраця з народним художником України Андрієм Антонюком.

Найвідоміші збірки поезій: «Південне сяйво» (1982), «Танок вогню» (1983), «Бурштиновий журавель» (1987), «Шлях по зорях» (1990), «Пектораль» (1997), «Елегія троянського вина» (2001), «Літопис» (2003), «Атлантида під вербою» (2003), «Синопис» (2003), «Полювання на дикого вепра» (2006), «Вибрані твори» (2007), «Літній час» (2007), «Скіфське золото» (2008), «Замурована музика» (2011), «Скрипка з того берега» (2016).

Глибина розкриття інтимних почуттів людини, щирість, витончена форма образів вірша «Над лиманом». «Седнів. Липа Шевченка» – твір про високу місію генія, невмирущість його творості. Незнищенна любов автора до життя, відчуття єдності з природою і світом у поезії «Сінокіс».

ТЛ. Жанри лірики. Художня деталь.

ТЗ. Співзвучність мотивів діяльної любові до світу в поезіях

Креміня і віршах В. Підпалого «Бачиш: між трав зелених...», В. Голобородька «З дитинства: дощ».

КЛ. Спільне видання альбому-антології Антонюка А., Креміня Д. «Лампада над Синюхою».

НЗ. 1. Відео «Дмитро Кремінь. «Лінія життя»: <http://litnik.org/index.php/liniya-zhizni/dmitro-kremin2>.

2. Фотоархів Д. Д. Креміня: <http://litnik.org/index.php/poeziya/dmitro-kremin1>.

Література

* Антонюк А., Кремінь Д. Лампада над Синюхою : альбом-антологія / А. Антонюк, Д. Кремінь. – Миколаїв : Вид-во Атол, 2007. – 216 с.

* Кремінь Дмитро. Літопис. Вибране / Д. Кремінь. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2003. – 452 с.

* Дмитро Кремінь // Література рідного краю : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 1994. – С. 147–150. – (Письменники Миколаївщини).

* Дмитро Кремінь : [Бібліогр. довідка] // Література рідного краю : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 118–191.

* Дмитро Кремінь // Письменники Радянської України : 1917–1987: Бібліогр. словник. – К., 1988. – С. 321–322.

* Кремінь Дмитро Дмитрович // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса : альманах. – Миколаїв, 2006. – С. 45–46.

* Кремінь Дмитро Дмитрович, поет // Літературна Миколаївщина в особах : бібліогр. покажчик. – Миколаїв, 2001. – С. 48–50.

* Кремінь Дмитро Дмитрович // Шевченківські лауреати. 1962–2001 : енцикл. довідник. – К., 2001. – С. 278–279.

* Сизоненко О. Дмитрові Кременю – на вручення Шевченківської премії / О. Сизоненко // Рад. Прибужжя. – 1999. – 3 квіт. – С. 4.

* Шуляр В. Особливості вивчення історіософської лірики Дмитра Кременя в старшій школі / В. Шуляр, Є. Горкуша // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 12. – С. 40–42.

* Шуляр В. Поетичне світовідчуття Дмитра Креміня : Урок аналізу творчого доробку поета / В. Шуляр // Дивослово. – 2000. – № 1. – С. 47–50.

** Январёв Э. Креминь Дмитрий Дмитриевич / Э. Январёв // Николаевцы : Энцикл. словарь. Николаев, 1999. – С. 182.*

Інтернет-ресурси

** Біобібліографічний покажчик : www.reglibrary.mk.ua/arc/kreminukaz.doc*

** Креминь Дмитро Дмитрович – лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка [Електронний ресурс] : Сторінка сайту Комітету з національної премії України ім. Тараса Шевченка. – Режим доступу : <http://knpu.gov.ua/content/kremin-dmitro-dmitro-vich>, вільний. – Загол. з екрану.*

** Креминь Дмитрий Дмитриевич – человек года 1999 [Электронный ресурс] : Страница сайта Nikportal. – Режим доступа : <http://nikportal.net/catalog/4787.html>, свободный. – Загл. с экрана. – Язык рус.*

** Видатні земляки 2005 – Креминь Дмитро Дмитрович [Електронний ресурс]: Видавнича серія Хто є хто на Миколаївщині Української конфедерації журналістів. – Режим доступу : <http://who-is-who.ua/main/page/nikolaev/25/32>, вільний.*

9. НТ. Галина Запорожченко. Поезії «Птахи сумують без людей», «Ми – народ»

ТЗЛ. Розповідь про життєпис мисткині. Поетична збірка «Хай святиться надія», циклічна будова книги. Жанрове різноманіття поетичної творчості. Уміння тонко відчувати природу у вірші «Птахи сумують без людей». Життєствердна громадянська позиція поетеси, упевненість у силі свого народу («Ми – народ»). Висока й логічна пафосність мови вірша.

ТЛ. Пейзажна й громадянська лірика.

ТЗ. Перегук патріотичних мотивів із творчістю В. Бойченка, В. Симоненка.

КЛ. Творчі зв'язки поетеси з поетом і композитором Ярославом Музикою.

НЗ. Відеорепортаж з презентації творчості Галини Запорожченко та Надії Бойко. ТРК «Миколаїв», 16 лютого 2018 р. <https://www.youtube.com/watch?v=Vi42yy0DTuc&fbclid=IwAR0gLQl9eUnAJ8Rh8msMI1zmsNy8BBpXjpVicqJ0dhOHZPRIV1LnAf3kOHs>

ДЧ. Вірші зі збірки «Хай святиться надія».- ВН. Вірші на вибір.

Література

- * Поетична збірка «Крізь роки-літа» (2017)
- * Поетична збірка «СонЦе» (2018)
- * Поетична збірка «Хай святиться надія» (2019)

Публікації, джерела

* «Дві жінки, дві сестри, дві різні долі. У миколаївській бібліотеці» електронна газета «Миколаївська правда», 16 лютого 2018 р.

* Марущак В. П. У Миколаєві відбувся творчий вечір поетеси Галини Запорожченко «Хай святиться надія!»// https://svidok.info/ru/evidence/36205?fbclid=IwAR35My0gG_t0Pe9ddJX4sWLmY9Qk4hI3tSpOrEpvuasaO7025AIMaR0AbC0

* Віктор Гембара «Покохав», слова Галини Запорожченко, муз. Ярослава Музики https://www.youtube.com/watch?v=yof-OaP7ZxE&fbclid=IwAR1_hQXJCzZ8FnBcaVsBpixeCXPkykCUGEkIkr9jgIqDmyvSqeJm14JW98.

* Поезія Галини Запорожченко. Читає автор https://www.youtube.com/watch?v=T_2d3LHzpx0&fbclid=IwAR2ij0Q6AiECepLe_8tJkCD0emdOH5TLMs4WnoWYL1H4CcvOosFxpT-wdSE

* Запрошення подрузі (поетична рантівка) <https://www.youtube.com/watch?v=8UtE5oEdimY&t=1s&fbclid=IwAR2uI4obzgRF18tA-eLR7vyJBMDyrn9jpOAwPLPHqbWcgYoi4KwC5hvWBfw>

* Мельничук Богдан. Дві письменниці з однієї хати, «Сільський господар» – всеукраїнська громадсько-політична газета 49 (133) 11 грудня 2019 року.

* Мельничук Богдан. Галичанка, яка українізовує Південь, «Вільне життя плюс» Тернопільщина – всеукраїнська незалежна громадсько-політична газета, № 6, (16158), 24 січня 2020 року.

* Васирина Вовчанська, Богдан Мельничук, Світлодайний простір вишуканого віршування. Інтернетресурс https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=786079315208648&id=100014197595363

10. НТ. Постать **Миколи Аркаса** – історика, музиканта, етнографа, просвітителя, письменника

ТЗЛ. Розповідь про видатного миколаївця. Короткі біографічні відомості. М. М.Аркас – автор першої виданої українською мовою узагальненої праці з історії України. Опера «Катерина» – твір, що започаткував оперну шевченкіану і став першою українською ліричною народно-побутовою оперою. Засновник і голова товариства "Просвіта" в Миколаєві, який на власні кошти відкрив народну школу з українською мовою навчання.

ТЛ. Біографія митця.

ТЗ. Інтерес Аркаса до творчості Т. Г. Шевченка. Постать Аркаса в українській художній літературі та публіцистиці. Гете в німецькій літературі.

КЛ. Микола Аркас – учень українського композитора Петра Ніщинського. Дружба Аркаса з Миколою Лисенком. Листування з видатними письменниками, діячами української культури, творчі зв'язки з Театром Корифеїв. Діяльність товариства «Просвіта» у Миколаєві. Зв'язок митця з українським кобзарством. Аркасівські місця на Миколаївщині: вулиця Адміральська, яхт-клуб (Миколаїв), с. Христофорівка (Баштанський район), с. Богданівка (Миколаївський район).

НЗ.1. Микола Аркас – пісні, біографія – Українські пісні www.pisni.org.ua/persons/.

2.Т. Березовська. Аркасівські місця на Миколаївщині. Матеріали Миколаївського обласного краєзнавчого музею.

ДЧ. Уривки з книги М.Аркаса «Історія України-Русі».

Література

* *Бібліографічний покажчик Центральної бібліотеки імені М.Л.Кропивницького.*

* *Аркас Микола Миколайович // Хто є хто на Миколаївщині: видатні земляки : довідник / Склад. В. В. Болгов. – К., 2005. – С. 16.*

* *Аркас Микола. Історія України-Русі. – Вінніпег : З. С. Кондратюк, 1976.*

* *Березовська Т. В. Аркасівські місця на Миколаївщині / Т. В. Березовська. – Миколаїв : Атол, 2002. – 12 с.*

* *Бойченко В. Діяльність Миколи Аркаса, його сина й онука / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії*

/ В. П. Бойченко. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2011. – С. 164–168.

* Жадько В. Багословенне святим Миколаєм / В. Жадько. – К. : Департамент, 2000. – 564 с.

* Жадько В. Грек із душою українця : роман-пошук / В. Жадько. – К. : СПД Жадько В. О., 2003. – 348 с.

* Жадько В. О. Микола Аркас: Катерина. Опера: текст і клавір. Рецензії. Листування / за ред. В. П. Андрущенка. – К. : СПД Жадько В. О., 2008. – 854 с. : іл. – Бібліогр. : С. 832–854.

* Жадько В. О. Микола Аркас: роман-пошук / за ред. Віктора Петровича Андрущенка. – К. : СПД Жадько В. О., 2008. – 622 с. : іл.

* Ковалева О. Ф. Аркас Николай Николаевич / О. Ф. Ковалева // Очерки истории культуры Южного Прибужья (от истоков до начала XX века) : В 3-х т. / О. Ф. Ковалева. – Николаев : ТЕТРА, 2002. – Т. 3. – С. 40–48.

* Краєзнавчий альманах : Історія. Археологія. Культура.

* Нові дослідження. До 150-річчя з дня народження М. М. Аркаса / Н. А. Ткаченко, Л. М. Плужникова. – Миколаїв : Атол, 2003. – 110 с. : іл.

* Старовойт Л. В. Микола Аркас / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : Літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство»: навчальний посібник / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2007. – С. 30–37.

* Шкварець В. П. Микола Миколайович Аркас : Життя. Творчість. Діяльність / В. П. Шкварець. – Миколаїв ; Одеса, 2002. – 254 с.

9 КЛАС

1. НТ. Валерій Бойченко. Поезії «Миколаїв», «Вулиця Потьомкінська»

ЗТЛ. Тема рідного міста в поезії В. Бойченка. Участь митця в розвої культури Миколаївщини, вагомий внесок у дослідження історії Побужжя, козацького минулого краю. Створення «Краєзнавчого зошита», хрестоматії «Миколаївщина в історії України». Образ хлібороба-орача-сіяча у вірші «Миколаїв (До

питання про заснування міста)». Підсилення образу пражителя Миколаївщини символічними образами дідівського поля, орала, «свіжої і трудної ріллі». Погляд автора на проблему правдивого зображення історії рідної землі, зміщення історичних значень.

Актуальна характеристика ролі князя Потьомкіна в історії України, правдиве зображення його як представника колонізатора, нищителя козацтва – Російської імперії – в поезії «Вулиця Потьомкінська». Сатирично-гнівне звернення до земляків, які співають оди «малоросійському гуртоправу». Викривальний пафос вірша, відчуття відповідальності автора за долю краю і свого народу. Прагнення пробудити в українців почуття національної гідності – основний мотив поезій «Миколаїв», «Вулиця Потьомкінська».

ТЛ. Громадянська лірика. Пафос.

ТЗ. Образ рідного краю у творчості Д. Креміня, В. Качуріна, Л. Чижової, В. Пучкова, М. Лисянського, Е. Январьова, Л. Матвєєвої.

КЛ. Хрестоматія «Миколаївщина в історії України», обласна газета «Аркасівська вулиця», пам'ятник Потьомкіну скульптора В. Макушина. Руйнівна роль Потьомкіна в історії Запорозької Січі.

НЗ. 1. Презентація «Миколаїв та Миколаївщина в поезіях Валерія Бойченка» <http://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/mikolaiv-ta-mikolaivschina-v-poeziyah-valeriya-boychenko.html>.

2. Картина Євгенії Бондаренко. «Валерій Бойченко. Поет».

Література

* *Живлюща сила ємігії : літературна антологія Миколаївщини / за ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 83–91.*

* *Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса : альманах. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2006. – С. 17.*

* *Николаевцы : энциклопедический словарь. – Николаев : Возможности Киммерии, 1999. – С. 66–67.*

* *Миколаївський оберіг : поетична антологія. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2007. – С. 128–144.*

* *Креминь Т. Год без поэта : [светлой памяти Валерия Бойченко] / Т. Креминь // Южная правда. – 2012. – 24 марта. – С. 4 : фот.*

* *Марцінковський І. Зустрілися у вічності : [у Снігурівці*

з'явилися дві меморіальні дошки – видатному українцю В'ячеславу Черноволу і поету Валерію Бойченку] / І. Марцінковський // Щотижня. – 2015. – № 5(4 лют.). – С. 2.

* Олійников Ю. Валерій Бойченко повертається : відбувся перший конкурс української патріотичної поезії у Миколаєві / Ю. Олійников // Український Південь. – 2011. – № 35 (20 жовт.). – С. 6 : фот.

* Олейников Ю. Памяти николаевского поэта-патриота Валерия Бойченко провели конкурс чтецов / Ю. Олейников // Николаевские новости. – 2011. – № 128 (26 окт.). – С. 5.

* Олейников Ю. С молитвой за Украину : [конкурс чтецов украинской патриотической поэзии В. Бойченко] / Ю. Олейников // Южная правда. – 2013. – № 117 (22 окт.). – С. 3.

2. НТ. М. Божаткін. Роман «Краб» уходит в море»

ЗТЛ. М. І. Божаткін – один із організаторів та відповідальний секретар Миколаївської організації Спілки письменників України, журналіст обласних миколаївських газет, автор більше тридцяти книг. Письменник – учасник бойових дій під час Другої світової війни: служба радистом на торпедному катері, участь у військових операціях з оборони Одеси, Севастополя, Кавказу, у багатьох десантних операціях. Книги, присвячені подіям Другої світової війни.

Фотонарис «Десант героїв» про подвиг десантників-ольшанців та про меморіальний комплекс у Миколаєві в пам'ять про героїв. Документальна повість «Десант приймає бій» (1998 р.), у якій наведені біографії всіх учасників десанту.

Активна участь письменника в підготовці до видання біографічного енциклопедичного словника «Миколаївці».

Історія написання художньо-документального роману «Краб» уходит в море». Зображення процесу побудови підводного човна, участі в бойових діях, його трагічного затоплення. Дві часові площини зображення. Образ будівника першого у світі мінного загороджувача М. П. Нальотова, історія його життя. Тема історії рідного краю в романі.

ТЛ. Часові виміри художнього твору.

ТЗ. Тема кораблебудування в книгах Гладишева В. В. «Город на стыке моря и лимана», романах І. Григурка «Ватерлінія»,

О. Сизоненка «Корабелі», художньо-документальній повісті В. Карпенка «Глибокий фарватер», романі В. Пікуля «Крейсери».

КЛ. Історія кораблебудування в Миколаєві. Суднобудівний завод «Наваль». Велична і трагічна доля адмірала Макарова. Твори краєзнавця Ю. Крючкова про історію корабельного краю.

НЗ. Документальний фільм «Ім'я твоє – Миколаїв» (2009).

Література

ТВОРЧИСТЬ М. І. БОЖАТКІНА

* Божаткин М. И. *Взрыв в бухте Тихой : повести и рассказы* / М. И. Божаткин. – Херсон, 1960. – 275 с.

* Божаткин М. И. *Легенда старого Чеколтана : повести* / М. И. Божаткин. – К. : Рад. письменник, 1965. – 31 с.

* Божаткин М. И. *Взрыв в бухте Караташ : повесть, рассказы* / М. И. Божаткин. – Москва : Воениздат, 1967. – 248 с.

* Божаткин М. И. *Батальон принимает бой : роман* / М. И. Божаткин, В. Карпов. – Одесса : Маяк, 1968. – 360 с.

* Божаткин М. И. *Десант героїв : фотонарис* / М. И. Божаткин. – Одеса : Маяк, 1977. – 52 с.

* Божаткин М. И. *Крепость у моря : роман* / М. И. Божаткин. – Киев : Дніпро, 1980. – 509 с.

* Божаткин М. И. *Кладоискатели : повести* / М. И. Божаткин. – Одесса : Маяк, 1983. – 230 с.

* Божаткин М. И. *«Краб» уходит в море : ист. роман.* – 2-е изд. / М. И. Божаткин. – Киев : Дніпро, 1985. – 558 с.

* Божаткин М. И. *Десант принимает бой : док. повесть* / М. И. Божаткин. – Николаев : МП «Возможности Киммерии», 1998. – 379 с.

З. НТ. Б. Мозолевський. Поезії «Балада про рідну пісню», «Ще б книгу книг створити у безсонні...», «За добро, що робив я на світі...»

ЗТЛ. Борис Мозолевський – поет і археолог-учений. Веселинівський край – мала батьківщина митця.

«Балада про рідну пісню» – ода нескореності людського духу, зрощеного силою любові до рідної землі, Батьківщини. Звеличення образу материнської пісні як символу національної сутності, незнищенності народу. Високохудожнє змалювання

яничарства у творі, проблема національного безпам'ятства.

Мотиви вдячності своїй землі, матері за найкращі миті життя, найдорожчі цінності людського буття, нерозривного зв'язку з народом у віршах «Ще б книгу книг створити у безсонні...», «За добро, що робив я на світі...».

Афористичність висловів поета, неповторне мислення образами.

ТЛ. Літературна балада.

ТЗ. Поема-переспів «Легенда про безсмертник» Л. Чижової. Вірш античного поета Тіртея «Добре вмирати тому...». В. Стус «Як добре те, що смерті не боюсь я...». Особиста дружба з Б. М. Мозолевським у споминах А. В. Харлановича.

КЛ. Покоління «дітей війни» в українській поезії, поети-шістдесятники. Скіфський період в історії України. Золота пектораль у Київському музеї історичних коштовностей України. Праця вченого «Скіфський степ».

Боротьба з татарськими поневолювачами у XV–XVII століттях.

Пісні на слова поета.

НЗ. 1. Фільм «Час Водолія. Золота Скіфська Пектораль» <https://www.youtube.com/watch?v=YdlQlE1K3eY>.

2. Відео «Скарби Нікопольщини. Скіфська Пектораль» <https://www.youtube.com/watch?v=6MXPoa5Obzs>.

Література

Твори

* Мозолевський Б. М. Зарево / Б. М. Мозолевський. – К. : Рад. письменник, 1971. – 96 с.

* Мозолевський Б. Червоне вітрило : поезії / Б. Мозолевський. – К. : Рад. письменник, 1976. – 102 с.

* Мозолевський Б. М. Веретено : поезії / Б. М. Мозолевський. – К. : Молодь, 1980. – 96 с.

* Мозолевський Б. І мить, як вік... : поезії / Б. Мозолевський; передм. В. Забаштанського. – К. : Дніпро, 1986. – 174 с.

* Мозолевський Б. Материнське поле : вірші / Б. Мозолевський // Вітер з лиману : поезії. – Одеса, 1988. – С. 156–158.

* Мозолевський Б. М. Дорогою стріли : поезії / Б.

М. Мозолевський. – К. : Рад. письменник, 1991. – 155 с.

** Мозолевський Б. Поезії / Б. Мозолевський. – К. : Темпора, 2007. – 584 с.*

Про творчість письменника

** Борис Мозолевський : (1936–1993) // Література рідного краю: посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С.105.*

** Борис Мозолевський // Письменники Радянської України. 1917–1987 : бібліогр. довідник. – К., 1988. – С. 415.*

** Мозолевский Борис Николаевич // Николаевцы. 1789–1999: энцикл. словарь. – Николаев, 1999. – С. 231.*

** Мозолевський Борис Миколайович // Короткий довідник з історії України. – К., 1994 – С. 156.*

** Мозолевський Борис Миколайович, поет, археолог // Літературна Миколаївщина в особах : бібліогр. покажчик. – Миколаїв, 2001. – С. 62.*

** Старовойт Л. В. Духовний потенціал творчості Бориса Мозолевського / Л. В. Старовойт // Старовойт Л. В. Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – С.108–116.*

** Харланович А. Золоте відлуння пекторалі : (спогади про Бориса Мозолевського, археолога, поета, друга) / А. Харланович// Краєзнавчий альманах. – 2006. – № 1. – С. 39–43.*

** Шкварець В. Поетична та прозова творчість ученого, історика, археолога Бориса Миколайовича Мозолевського / В. П. Шкварець, Г. П. Шкварець // Краєзнавчий альманах. – 2006. – № 1. – С. 27–35.*

4. НТ. О. Глушко. Роман «Кінбурн»

ЗТЛ. О. Глушко – відомий український прозаїк, автор історичних романів. Кінбурнська коса – праколіска письменника.

Роман «Кінбурн» – розповідь про історичні події в останній чверті XVIII століття на півдні України, багатопланове історичне полотно. Зображення долі українського козацтва. Андрій Чигрин і Петро Бондаренко – головні герої роману, через показ життєвих випробувань яких розкриваються проблеми тогочасного життя. Місце образу Г. Потьомкіна в образній системі роману.

Характеристика російських царедворців, полководця Суворова, опис Кінбурнської баталії. Дух нескореності, волелюбності українського козацтва в романі.

ТЛ. Історичний роман.

ТЗ. Козацтво в художніх творах: народна дума «Буря на Чорному морі», А. Кащенко «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове», В. Чемерис «Фортеця на Борисфені», Ю. Мушкетик «Гетьманський скарб».

КЛ. Російсько-турецькі війни 1768–1775, 1787–1791 років. Кінбурнська битва 1787 року. Участь козацького війська в Кінбурнській баталії. Знищення Запорізької Січі Катериною Другою. Нарис Д. Яворницького «Дніпрові пороги». «Історія України-Русі» М. Аркаса.

Картини О. Сластіона («Проводи на Січ», 1898), Ф. Красицького («Гість із Запоріжжя», 1901), М. Пимоненка («В похід», 1902).

НЗ. Відеофільм «Кінбурнська коса»:
<https://www.youtube.com/watch?v=ZJ6TTAiPudY>

ДЧ. Роман «Стрибок тарпана».

Література

Твори

* Глушко О. К. *Кінбурн : історич. роман* / О. К. Глушко. – К. : Радянський письменник, 1988. – 300 с.

* Глушко О. К. *Стрибок тарпана : історичний роман* / О. Глушко. – К. : КМ Academia, 1998. – 171 с.

* Глушко О. К. *Куди ти йдеш, Україно? : нариси, есе, журналіст. розслідування* / О. К. Глушко. – К. : Університет «Україна», 2012. – 258 с.

* Глушко О. К. *«Лебедина пісня» в ритмі козацького маршу : худож.-докум. повість в есе про людину, що не дає собі зістарітися* / О. К. Глушко. – К. : Університет «Україна», 2013. – 181 с. : фотогр.

Література про життя і творчість

* Глушко О. К. : [біограф. довідка] / О. К. Глушко // *Письменники Радянської України, 1917–1987 : біобібліогр. довідник*. – К., 1988. – С. 139.

* Глушко О. К. : [біограф. довідка] // *Література рідного*

краю: посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 1994. – С. 124–125.

* Зубанич Ф. Глушко Олександр Кіндратович / Ф. Зубанич // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1. – С. 432.

* Колесник А. Нагороди Александра Глушко / А. Колесник // Южная правда. – 2006. – 20 июля. – С. 6.

* Кремінь Д. Далеке світло Кінбурну / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2003. – 16 серп. – С. 4.

* Кремінь Д. Літописець козацького братства / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1998. – 13 серп.

* Лауреат премії імені Андрія Головка : [за роман «Стрибок тарпана»] // Літературна Україна. – 1998. – 31 груд.

* Январёв Э. Глушко Александр Кондратьевич / Э. Январёв // Николаевцы : энцикл. словарь. – Николаев, 1999. – С. 102.

5. НТ. Дмитро Кремінь. «Зоря змієлова», «Повість наших літ». Слово Дмитра Креміня в музиці

ЗТЛ. Етапи життєвого шляху. Голова Миколаївської обласної організації НСПУ(2010–2018). Лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка, всеукраїнських літературних премій імені Василя Чумака, Володимира Свідзінського, Володимира Сосюри, Леоніда Вишеславського «Планета поета», Зореслава (Стефана Сабола), міжнародної премії імені Івана Кошелівця тощо. Нагороджений Грамотою Верховної Ради України, медаллю князя Миколи Гедройця. Автор багатьох поетичних книжок, виданих у Києві, Одесі, Миколаєві, Ужгороді. Переклад віршів поета в Англії, США, Канаді, Китаї.

Спільна риса ліричних книг поета – україноцентристська позиція автора.

Основні мотиви поезії «Зоря змієлова» – плинність життя і вічність рідної землі. Символічні образи вірша.

Проблема «Поет і суспільство» у вірші «Повість наших літ». Досконалість художньої форми поезії.

Слово Дмитра Креміня в музиці. Поезії Д. Креміня на музику Т. Ярової, В. П'ятигорського, О. Нежигая, Є. Долгова та інших композиторів.

Д. Кремінь – співавтор гімну міста Миколаєва.

ТЛ. Історіософська лірика.

ТЗ. Спільність мотивів любові до рідного краю, Мигії,

козацького степу в ліриці Дмитра Креміня і Людмили Чижової, Миколи Вінграновського.

КЛ. Скіфська культура. Відкриття Б. Мозолевським золотої пекторалі. Культура Ольвії.

Творча співпраця з композитором Т. Яровою (близько 300 пісень, більшість яких стала переможцем багатьох всеукраїнських та міжнародних пісенних конкурсів). Альбоми: «Соловейко» (2001), «День і ніч» (2005), «Місто Святого Миколая» (2010).

НЗ.1. Аудіозапис пісні «Україна» (слова Д. Креміня, музика Т. Ярової).

2. Відео «Дмитро Кремінь читає вірш «Повість наших літ»:
<http://litnik.org/index.php/poeziya/dmitro-kremen1>.

3. Авторський вечір Д. Креміня:
<http://litnik.org/index.php/poeziya/dmitro-kremen1>.

ДЧ- ВН. Поезія «Та криниця не всохла ще».

Література

* Ковалів Ю. Літописна історіософія Дмитра Кременя / Ю. Коваль // Кремінь Д. Літопис : вибране / Д. Кремінь. – Миколаїв, 2003. – С. 5–16.

* Кремінь Д. Вірші / Д. Кремінь // Вітер з лиману : поезії / упор. В. П. Бойченко, Є. Г. Мірошніченко, Е. І. Январьов. – Одеса, 1988. – С. 226–231.

* Кремінь Д. Пектораль : нова книга / Д. Кремінь. – Миколаїв : МП «Можливості Кіммерії», 1997. – 119 с.

* Кремінь Д. Літопис : вибране / Д. Кремінь. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2003. – 451 с.

* Кремінь Д. Вірші / Д. Кремінь // Література рідного краю : Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія / ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2003. – С. 192–198.

* Кремінь Д. Скіфське золото : вірші / Д. Кремінь // Миколаївський оберіг. – Миколаїв, 2004. – С. 199–220.

* Кремінь Д. Полювання на дикого вепра : поезії / Д. Кремінь. – К. : Факт, 2006. – 96 с.

* Кремінь Д. Вибрані твори / Д. Кремінь ; вступ. ст. Ю. С. Ковалів. – Одеса : Маяк, 2007. – 632 с. : портр. – (Бібліотека Шевченківського комітету).

* Кремінь Д. Наш Миколаїв : пісня / Д. Кремінь, Т. Ярова //

Місто моє сонячне : пісенник / Ред. В. Д. Чайка, Р. П. Вдовиченко. – Миколаїв, 2009. – С. 19–20.

** Кремінь Д. Замурована музика : лірика, симфонії, поеми / Д. Кремінь. – К. : Ярославів Вал, 2011. – 360 с.*

** Кремінь Т. Степ як метафора у ліриці Дмитра Креміня / Т. Кремінь // Філологічні науки. – Миколаїв, 2009. – Вип. 22. – С. 109–113.*

** Старовойт Л. Специфіка інтерпретації лірики Дмитра Креміня в перекладах Олександра Павлова / Л. Старовойт // Філологічні науки. – Миколаїв, 2009. – Вип. 22. – С. 165–169.*

** Улицька Г. Пісенна палітра поетичних образів Дмитра Креміня у творчому активі вчителів української літератури й музики / Г. Улицька // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 12. – С. 42–44.*

Інтернет-ресурси

** Кремінь Дмитро Дмитрович [Електронний ресурс] : Матеріал мінідовідника «Літературна Миколаївщина» з творчості миколаївських поетів і письменників на сайті Центральної міської бібліотеки для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка. – Режим доступу : http://www.kinder.mksat.net/prepodavatelayam/minispravochnik/pis_kremin/index.html, вільний. – Загол. з екрану.*

** Дмитро Кремінь [Електронний ресурс] : матеріали сайту Український Центр (біографія, твори). – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/395/>, вільний. – Загол. з екрану.*

** Про присудження Державних премій України імені Тараса Шевченка 1999 року [Електронний ресурс] : указ Президента України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/229/99>, вільний. – Загол. з екрану.*

6. НТ. В. Жадько. Біографічна повість «Микола Аркас»

ЗТЛ. В. Жадько – випускник Миколаївського університету, автор понад 100 наукових праць, багатьох художньо-документальних творів, значна кількість яких присвячена Миколаєву.

Життєпис Миколи Аркаса – одна з улюблених тем письменника.

Перший варіант твору про Аркаса – «Благословенне святим Миколаєм» (2000 р.). Роман-пошук «Грек із душею українця» (2003 р.), двотомне видання «Микола Аркас» (2008 р.).

Фрагментарно-мозаїчний принцип побудови сюжету в повісті «Микола Аркас». Опрацювання автором різноманітних документальних, наукових, мемуарних джерел. Історія життя великого миколаївця, побудована на основі використання документальних матеріалів. Зображення в повісті самовідданого служіння М. Аркаса відродженню духовного життя українського народу. Авторський коментар у творі.

ТЛ. Художня біографічна проза.

ТЗ. Запис М. Аркасом близько 400 народних пісень, романси «Я не можу тобі розказати про любов», «Не співай нам тепер, бандуристе» та інші. Література про Миколу Аркаса за кордоном. Вірш В. Бойченка «Дух і честь».

КЛ. Творчий доробок композитора – солоспіви, вокальні ансамблі й обробки народних пісень (близько 80). Опера «Катерина» за поемою Тараса Шевченка (1890 р.). – перша українська лірична народно-побутова опера. Успіх опери в постановці трупи М. Кропивницького в Москві, у Мінську, Вільнюсі, Києві. Книга Миколи Аркаса «Історія України-Русі» – перша історія нашої Батьківщини, видана у 1908 р. у Петербурзі українською мовою. Громадська миколаївська організація «Просвіта» – реалізована мрія М. Аркаса.

НЗ. Презентація «Микола Аркас і «Просвіта» : <http://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/mikola-arkas-i-prosvita.html>.

ДЧ. «Історія України-Русі».

Література

* *Аркас Микола Миколайович* // *Укр. літ. енциклопедія*. – К., 1988. – Т.1. – С. 86–87.

* *Аркас Микола Миколайович* // *Мистецтво України : біогр. довід*. – К., 1997. – С. 26.

* *Аркас Николай Николаевич* // *Николаевцы : энцикл. словарь*. – Николаев, 1999. – С. 44.

* *Дзюба І. Віктор Жадько : одинак, який тягне плуга історії* / І. Дзюба // *Слово Просвіти*. – 2011. – № 13. – С. 9.

* *Жадько Віктор Олексійович : [біограф. довідка]* //

Енциклопедія сучасної України. – К., 2009. – С. 489.

** Жадько Віктор Олексійович : [біограф. довідка] // Лауреати обласної премії імені Миколи Аркаса. – Миколаїв, 2007. – С. 33–34.*

** Жадько Віктор – лауреат премії імені Миколи Аркаса // Літературна Україна. – 2004. – 6 лют. – С. 1.*

** Жадько В. А. Улицы Николаева : справочник / В. А. Жадько. – Одесса : Маяк, 1990. – 191 с.*

** Жадько В. Благословенне святим Миколаєм / В. Жадько. – К. : Департамент, 2000. – 564 с.*

** Жадько В. Грек із душою українця : роман-пошук / В. Жадько. – К. : СПД Жадько В.О., 2003. – 348 с.*

** Узбереги божої ріки. Історичний календар Миколаївщини. 1703–2003 / склад. В. Жадько. – К., 2003. – 748 с.*

** Жадько В. О. Микола Аркас : історичний роман-пошук / В.О. Жадько. – Київ : СПД Жадько В.О., 2008. – 624 с.*

** Жадько В. О. Микола Аркас. Катерина : опера : текст і клавір. рецензії, листування / В. О. Жадько. – Київ : СПД Жадько В. О., 2008. – 856 с. : іл.*

** Старовойт Л. В. Микола Аркас / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : Літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навчальний посібник. – Миколаїв, 2007. – С. 30–37.*

** Шкварець В. П. Аркас Микола Миколайович (1853–1909) : біографія // Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження. IV Миколаївська обласна краєзнавча конференція. – Миколаїв, 2002. – С. 12–13.*

7. НТ. Поетична творчість Л. Золотоноші, С. Іщенко.

ЗТЛ. Лілія Золотоноша – миколаївська поетеса, лауреат літературної премії імені Олександра Олеся, «найкращий український лірик 2014 року» (Михайло Шевченко). Творча співпраця поетки з Г. Крупником, І. Покладом, Г. Татарченком та іншими композиторами. Тема кохання у вірші-пісні «Горобина ніч», присвяченому співачці Оксані Білозір.

Світлана Іщенко – поетеса, акторка Миколаївського українського театру драми та музичної комедії, виконавиця ролі Марусі Чурай, переможець обласних літературних конкурсів

«Нові імена», «Золота арфа».

Лірика С. Іщенко – «пісня земна і небесна» (Дмитро Кремінь). Збірки «Сі-дієз», «Танок Дани дощовий». Проникливість інтимної лірики поетеси. Драматична поема «Журавлиний крик» – увічнення образу останнього гетьмана Запорозької Січі Петра Калнишевського. Творчий доробок мисткині в Канаді – втілення причетності до долі України. Вірш «Колискова».

ТЛ. Драматична поема.

ТЗ. Народні колискові пісні, «Колискова» Лесі Українки. Гарасевич Андрій «Смерть Калнишевського». Роман Ліни Костенко «Маруся Чурай».

КЛ. Пісні сучасних українських композиторів у фонді Українського радіо.

Українська літературна діаспора в Канаді.

Історія життя гетьмана Петра Калнишевського.

НЗ. 1. Запис пісні «Горобина ніч», відео «Поезії Миколаївщини» : <https://www.youtube.com/watch?v=iaNTDZpV4I0>.

2. «VZГЛЯД. За чашечкой кофе! Лилия Золотоноша о своём творчестве...» : <https://www.youtube.com/watch?v=FbCcWK0e6g8>.

3. Презентація «Миколаївщина поетична» : <http://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/mikolaivschina-poetichna.html>.

ВН. «Колискова».

Література за посиланнями

* *Поезії, інтернет-журнал «Миколаїв Літературний»* : <http://litnik.org/index.php/poeziya/svitlana-ishchenko>

* *Поезії на сайті «Буквоїд»* : http://bukvoid.com.ua/library/svitlana-ishchenko/dumki_zaplutani.../1.html

* «Дотик Словом» – *Поезія – Світлана Іщенко «Переспіви Соломона»* : <http://dotyk.in.ua/solomonovo.htm>

* *Дмитро Кремінь про Світлану Іщенко (відео), інтернет-журнал «Миколаїв літературний» випуск 4 – 2012 р.* : <http://litnik.org/index.php/poeziya>

* «Мій особистий уклін Поетові – Дмитру Кременю» *нарис до ювілею поета* : <http://litnik.org/index.php/spetsialnye-vypuski-zhurnala/yuvilej-poeta-dmitra-kreminya>

* «Просвіта Херсонщини» – *Інтерв'ю: Інна Береза «Діалог зі співвітчизницею», «Вісник Таврійської Фундації» випуск 4,*

2007 p.: <http://prosvilib.ipsys.net/visnik-tavriyskoyi-fundaciyi-vipusk-4/inna-bereza-dialog-zi-spivvitchizniceyu>

* Валерій Бойченко. Письменники-миколаївці в Україні і діаспорі // Просвіта Херсонщини : <http://prosvilib.ipsys.net/>

8. НТ. В. Качурін. Поезії «Обида», «Николаевский вальс»

ЗТЛ. В. Качурін – російськомовний поет Миколаївщини, автор близько 20 поетичних збірок, керівник літературного об'єднання «Стапель», поет-бард. Життєвий шлях поета-мандрівника, літературні нагороди.

Щире почуття любові до рідного міста в поезіях про Миколаїв: «Николаевский вальс», «Мой главный причал», «На берегу лимана». Актуальність теми вірша «Обида».

ТЛ. Ліричний герой вірша.

ТЗ. Вірші про Миколаїв М. Лисянського, Е. Январьова, Д. Креміня.

Мотиви поезій Ліни Костенко «Тут обелісків ціла рота...», М. Негоди «Степом, степом йшли у бій солдати...».

КЛ. Історія вулиць Миколаєва.

Дмитро Іоргачев – ілюстратор книги В. Качуріна «Я буду космонавтом». Пісні Т. Ярової, О. Сичова про Миколаїв.

НЗ. Фотогалереї. Центральная городская библиотека им. М. Л. Кропивницкого». IV выставка городских издательств «Николаевская книга – 2006». Творческая встреча с поэтом В. Т. Качуриным : <http://www.familyface.net/nikolaev/photo.php?60646>.

ВН. «Николаевский вальс».

Література

Твори поета

* Качурин В. Т. Стихи / В. Т. Качурин // Від заводського причалу : поезії. – Одеса, 1981. – С. 85–88.

* Качурін В. Т. Вірші / В. Т. Качурін ; пер. з рос. // Крила нашої весни : поезії. – Одеса, 1985. – С. 203–206.

* Качурин В. Т. Ощущение времени : стихи / В. Т. Качурин. – Одесса : Маяк, 1986. – 22 с.

* Качурин В. Т. Пора, капитан : стихи / В. Т. Качурин //

Голоси гір та степів : поезії. – Одеса, 1987. – С. 162–168.

** Качурин В. Т. Микрорайон : стихи / В. Т. Качурин // Вітер з лиману : поезії. – Одеса, 1988. – С. 202–204.*

** Качурин В. Т. Дорога за город : стихи / В. Т. Качурин. – Одесса : Маяк, 1990. – 94 с.*

** Качурин В. Т. Корабельная юность моя : стихи / В. Т. Качурин // На стапелях поэзии. – Николаев, 1999. – С. 10–34.*

** Качурин В. Т. Линия судьбы : стихотворения и авторские песни разных лет / В. Т. Качурин. – Николаев : Атолл, 2002. – 259 с. : ил.*

** Качурин В. Т. Стихи / В. Т. Качурин // Література рідного краю: письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія / ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2003. – С. 173–177.*

** Качурин В. Т. Душа обязана трудиться / В. Т. Качурин // Миколаївський оберіг. – Миколаїв, 2004. – С. 112–115.*

** Качурин В. Т. Главный причал : избранное / В. Т. Качурин. – Миколаїв : Миколаївська обласна друкарня, 2007. – 336 с.*

** Качурин В. Т. – Николаев : Илион, 2009. – 52 с. : ил.*

** Качурин В. Т. Отчетный период : стихи разных лет / В. Т. Качурин. – Николаев : Возможности Киммерии, 2009. – 336 с.*

** Качурин В. Волны Буга : песня / В. Качурин, В. Горбенко // Місто моє сонячне : пісенник / ред. В. Д. Чайка, Р. П. Вдовиченко. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 22–24.*

Пісні про Миколаїв

** Волны Буга [Ноти] : [пісня] / муз. В. Горбенко ; сл. В. Качурин // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 22–24.*

** Город корабелов [Ноти] : [пісня] / муз. Б. Райкова; сл. Л. Воронина // Пісні про рідний край. – Миколаїв, 1967. – С. 19–20.*

** Город мой – Николаев [Ноти] : [пісня] / муз. і сл. В. Вербицького // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 80–81.*

** Корабелы [Ноты] : [пісня] / муз. Долуханяна ; сл. М. Лисянського // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 7–8.*

** Минута памяти [Ноти] : [пісня] / муз. А. Сычѐва; сл. В. Качурин // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини*

Гудим, 2009. – С. 48–49.

* *Місто моє сонячне [Текст] : пісенник / ред. В. Д. Чайка, Р. П. Вдовиченко. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – 92 с.*

* *Моряком надо стать на земле [Ноти] : [пісня] / муз. і сл. В. Качурина // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 62–65.*

* *Наш Миколаїв [Ноти] : [пісня] / муз. Т. Ярової ; сл. Д. Кременя // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 19–20.*

* *Николаевский вальс [Ноти] : [пісня] / муз. Є. Долгова ; сл. В. Качурина // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 67–69.*

* *Я люблю этот город [Ноти] : [пісня] / муз. Є. Долгова ; сл. Е. Голубковой, Е. Январьова // Місто моє сонячне – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2009. – С. 58–61.*

Про творчість

* *Живлюща сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини / за ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 245–253.*

* *История «Стапеля» в событиях и лицах : http://www.up.mk.ua/mainpage/show_item/18993.*

* *Старовойт Л. В. Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2014.*

9. НТ. Образ осені в поетичній творчості Галини Запорожченко

ЗТЛ. Г. Запорожченко – член Національної спілки письменників України (2019). Автор поетичних збірок «Крізь роки-літа» (2017), «СонЦе» (2018), «Хай святиться надія» (2019), ліро-епічної поеми «Мазепа» (2018). Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Пантелеймона Куліша (2019), дипломант Міжнародної літературної премії імені Миколи Гоголя «Тріумф» (2019), нагороджена Міжнародною медаллю Олександра Довженка (2020).

Образ осені в циклі «Моя осенє люба» (збірка «Хай святиться

надія» (2019). Поетичні замальовки осінніх етюдів Південного краю в поезіях «Осінній парк», «Старенька слива», «Коли звучать всі вісім із октав», «Моя осене люба», «Прощальний поцілунок листопада». Ліричні монологи поетеси як засіб щирого й чуттєвого спілкування з читачем. Увага автора до поетичної деталі, естетика краси в пейзажній ліриці.

ТЛ. Художня деталь.

ТЗ. Образ осені у творчості М.Рильського, В.Сосюри. Вірш М.Сингаївського «Батьківське поле».

КЛ. Картини Олега Щербакова, Ігоря Роп'яника, Костянтина Головіна про осінь.

НЗ. Відеорепортаж з презентації творчості Галини Запорожченко та Надії Бойко. ТРК «Миколаїв», 16 лютого 2018 р.
<https://www.youtube.com/watch?v=Vi42yy0DTuc&fbclid=IwAR0gLQl9eUnAJ8Rh8msMI1zmsNy8BBpXjpVicqJ0dhOHZPRIV1LnAf3kOHs>

Література

** Поетична збірка «Хай святиться надія» (2019)*

Публікації, джерела

** «Дві жінки, дві сестри, дві різні долі. У миколаївській бібліотеці» електронна газета «Миколаївська правда», 16 лютого 2018 р. <http://www.nikpravda.com.ua/dvi-zhinki-dvi-sestri-dvi-rizni-doli-u-mikolayivskij-bibliotetsi/>*

** Марущак В.П. У Миколаєві відбувся творчий вечір поетеси Галини Запорожченко «Хай святиться надія!»// https://svidok.info/ru/evidence/36205?fbclid=IwAR35My0gG_t0Pe9ddJX4sWLMY9Qk4hI3tSpOrEpvuasaO7025AIMaR0AbC0*

** Віктор Гембара «Покохав», слова Галини Запорожченко, муз. Ярослава Музики https://www.youtube.com/watch?v=yof-OaP7ZxE&fbclid=IwAR1_hQXJCzZ8FnBcaVsBpixeCXPkykCUGEkIIkr9jgIqDmyvSqeJm14JW98*

** Поезія Галини Запорожченко. Читає автор https://www.youtube.com/watch?v=T_2d3LHzpx0&fbclid=IwAR2ij0Q6AiECepLe_8tJkCD0emdOH5TLMs4WnoWYL1H4CcvOosFxpT-wdSE*

** Запрошення подрузі (поетична рантівка) <https://www.youtube.com/watch?v=8UtE5oEdimY&t=1s&fbclid=IwA>*

R2uI4obzgRF18tA-eLR7vyJBMDyrn9jpOAwPLPHqbWcgYoi4KwC5h
vWBfw

* Мельничук Богдан. Дві письменниці з однієї хати, «Сільський господар» – всеукраїнська громадсько-політична газета 49 (133) 11 грудня 2019 року.

* Мельничук Богдан. Галичанка, яка українізовує Південь, «Вільне життя плюс» Тернопільщина – всеукраїнська незалежна громадсько-політична газета, № 6, (16158), 24 січня 2020 року.

* Васирина Вовчанська, Богдан Мельничук, Світлодайний простір вишуканого віршування. Інтернетресурс https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=786079315208648&id=100014197595363

10 КЛАС

1.НТ. В. Бойченко. Поезії «Ода білим воронам», «Заповідь». Інтимна лірика поета

ЗТЛ. В. Бойченко – перший голова Миколаївського міського товариства української мови, Миколаївського товариства «Просвіта». Перекладач англійської і американської поезії для дітей, лауреат літературних премій.

Хвала особистості, що вміє вистояти в найтяжчих випробуваннях і зберегти красу душі й неповторність свого внутрішнього світу – головний мотив вірша «Ода білим воронам». Продовження теми збереження себе й навколишнього світу у вірші «Заповідь». Засоби творення центральних образів поезії. Фігури поетичного синтаксису.

Концепція буття і любові в ліричній драмі поета «Тільки про тебе». Жінка як найвищий ідеал, глибоке почуття щастя від можливості бути удвох, оспівування чистоти й незнищенності кохання – основні тематичні центри інтимної лірики.

В. Бойченка.

ТЛ. Анафора, тавтологія.

ТЗ. Образ Леся в українській міфології. Лірична драма героя у збірці І. Франка «Зів'яле листя». Поезія В. Симоненка «Вона прийшла», О. Забужко «Відлопотиш дощами за ворота...». Дарина Березіна «...а вони мені: та ну, не сміши людей!». Сонети Шекспіра.

КЛ. Вистава Миколаївського українського театру драми та музичної комедії «Маруся Чурай», картина А. Антонюка «Благословенні чисті серцем», робота «Наречена» скульптора В. Макушина, збірка поезій «Книга пісень» Гейне.

НЗ. 1. Творча робота «Не повториться мить...». Відеоролик Центральної бібліотеки імені М. Л. Кропивницького.
https://www.youtube.com/watch?v=TFTf_uIKtfs.

ВН. Вірш «Заповідь».

Література

Твори В. П. Бойченка

* Бойченко В. П. Птахи над полум'ям : поезії / В. П. Бойченко. – К. : Рад. письменник, 1989. – 108 с.

* Бойченко В. П. Правий берег : лірика / В. П. Бойченко. – К. : Дніпро, 1991. – 256 с.

* Бойченко В. П. Не повториться мить : поезія та переклади / В. П. Бойченко. – Миколаїв : Видавництво МФ НаУКМА, 2001. – 208 с.

* Бойченко В. П. Книга Леля : лірична драма / В. П. Бойченко. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 144 с.

* Бойченко В. П. Хай вам засяє любов : поезії та переклади / В. П. Бойченко ; авт. вступ. слова М. Братан. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2010. – 388 с.

* Бойченко В. П. Три зошита / В. П. Бойченко. – Миколаїв : Можливості Кіммерії. – 2011. – 424 с.

* У мене курочка була : англ. народні дитячі пісеньки / пер. В. Бойченко. – К. : Веселка, 1973. – 16 с.

Про життя і творчість В. П. Бойченка

* Бойченко Валерій Петрович : біограф. справка // Николаевцы 1789–1999 : энциклопедический словарь. – Николаев : «Возможности Киммерии», 1999. – С. 374.

* Бойченко Валерій Петрович // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2006. – С. 17.

* Бойченко Валерій : біограф. довідка // Письменники Радянської України: 1917–1987. – К. : Рад. письменники, 1988. – С. 83.

* Валерій Бойченко – лауреат літературної премії імені Павла Тичини // Южная правда. – 2003. – 20 февр. – С. 5.

* *Кремінь Д. Золота ріка над синім овидом... (роздуми над літами і новою книгою відомого поета) / Д. Кремінь // Бойченко В. Не повториться мить : поезія та переклади. – Миколаїв, 2001. – С. 4–7.*

* *Премія імені Олександра Олеся // Літературна Україна. – 2009. – 28 трав. – С. 2.*

* *Присуждены премии имени Н. Аркаса // Южная правда. – 1997. – 20 дек.*

* *Старовойт Л. В. Мотиви й образи поетичних збірок Валерія Бойченка «Не повториться мить» і «Книга Леля» / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навчальний посібник. – Миколаїв : Іліон, 2007. – С. 85–92.*

2. НТ. Б. Мозолевський. «Герри», «Смерть Івана Сірка»

ЗТЛ. Б. Мозолевський – «найгостріший і найпряміший поет» (Євген Сверстюк), співець степу, видатний археолог, істинний патріот України. 55 наукових досліджень ученого, монографія «Товста Могила», 8 збірок поезій. Дружні творчі зв'язки Мозолевського з поетами-шістдесятниками.

Вірш «Герри» – монолог скіфського царя, звернений до нащадків. Роль риторичних запитань у розкритті ідеї твору. Образ Вітчизни.

Роздуми про історичну долю українців, риси ментальності, національний характер у поезії «Смерть Івана Сірка». Зворушливе звернення отамана до бойових побратимів та майбутніх поколінь свого народу. Актуальність думок поета про сучасну Україну. Художня довершеність образів.

Образ Сірка у триптиху «Дорогою стріли».

ТЛ. Відповідність між змістом і настроєм вірша та його ритмічною своєрідністю.

ТЗ. Скіфія у працях Геродота. Скіфська тема творчості Д. Кременя. Народні перекази про І. Сірка. Роман В. Кулаковського «Іван Сірко». Поет-шістдесятник В. Стус.

КЛ. Дисидентська діяльність В. Чорновола, І. Дзюби, Є. Сверстюка. Історія скіфських курганів в Україні. Фільм «Час Водолія. Золота Скіфська Пектораль».

Скіфське царське поховання під Товстою Могилою на

Дніпропетровщині. Золота пектораль – найвидатніша археологічна знахідка ХХ століття.

Археологічні дослідження Чортомлика, Хоминої, Денисової, Завадських, Реп'яхуватої, Товстої, Жовтокам'янської Товстої, Бабиної, Водяної, Соболевої Могили та інших курганів.

Л. Ревуцький (зб. «Козацькі пісні», обробка нар. мелодій).

НЗ. 1. Фільм «Час Водоля. Золота Скіфська Пектораль» : <https://www.youtube.com/watch?v=YdlQIE1K3eY>

2. Відео «Борис Мозолевський читає свої вірші» : <https://www.youtube.com/watch?v=m-t43Dd7FdY>

ДЧ. Вірш «Простіть мене...»

Література

* Мозолевський Б. Веретено : поезії / Б. М. Мозолевський. – К. : Молодь, 1980. – 96 с.

* Мозолевський Б. Кохання на початку осені : вірші, поеми / Б. Мозолевський. – К. : Радянський письменник, 1985. – 134 с.

* Мозолевський Б. І мить як вік : поезії / Б. Мозолевський ; передм. В. Забаштанського. – К. : Дніпро, 1986. – 173 с.

* Мозолевський Б. Дорогою стріли : поезії / Б. Мозолевський. – К. : Радянський письменник, 1991. – 159 с.

* Мозолевський Б. Поезії / Б. Мозолевський. – К. : Темпора, 2007. – 584 с.

* Мозолевський Б. Червоне вітрило : поезії / Б. Мозолевський. – К. : Радянський письменник, 1976. – 102 с.

* Мозолевський Б. Пектораль / Б. Мозолевський. – Рубанівське : [б. в.], 2011. – 47 с. : кольор.

Про творчість письменника

* Борис Мозолевський : (1936–1993) // Література рідного краю : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С.105.

* Борис Мозолевський // Письменники Радянської України. 1917–1987 : бібліогр. довідник. – К., 1988. – С. 415.

* Гребенников В. Б. Кургани Миколаївщини / В. Б. Гребенников. – Миколаїв : Іліон, 2014. – 84 с.

* Галина Запорожченко «Його любили Боги Скіфії», газета освітян Миколаївщини «Відкритий урок» № 7–8 (500–501), 04 березня 2016 року.

* Коляда І. А. Отаман Іван Сірко / І. А. Коляда, Є. В. Биба ;

худож.-оформлювач О. Г. Жуков. – Харків : Фоліо, 2012. – 121 с.

* Мозолевський Борис Николаевич // Николаевцы. 1789–1999 : энцикл. словарь. – Николаев, 1999. – С. 231.

* Мозолевський Борис Миколайович // Короткий довідник з історії України. – К., 1994. – С. 156.

* Мозолевський Борис Миколайович, поет, археолог // Літературна Миколаївщина в особах : бібліогр. покажчик. – Миколаїв, 2001. – С. 62.

* Старовойт Л. В. Духовний потенціал творчості Бориса Мозолевського / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – С.108–116.

* Шкварець В. Поетична та прозова творчість ученого, історика, археолога Бориса Миколайовича Мозолевського / В. П. Шкварець, Г. П. Шкварець // Краєзнавчий альманах. – 2006. – № 1. – С. 27–35.

3. НТ. Спиридон Черкасенко. Роман «Пригоди молодого лицаря»

ЗТЛ. Спиридон Черкасенко – український прозаїк, драматург, педагог, ім'я якого було заборонено на території України від 1920-х років до 1990-их. Дві революції (1905 та 1917 років), дві світові війни (Перша світова і Друга світова) в житті письменника. Новобужжя, учителювання на Донеччині, Російська імперія, Українська Народна Республіка, Австрія, Чехословаччина, Чехія – географія життя Черкасенка. Активна участь у національно-визвольному русі українців, суспільному й культурному житті початку ХХ століття. Дружні зв'язки письменника з М. Садовським, М. Грушевським, С. Єфремовим, Марійкою Підгірянкою та іншими культурними діячами. С. Черкасенко – автор гімну закарпатських пластунів.

Роман із козацьких часів «Пригоди молодого лицаря». Гострий сюжет пригодницького роману на побутово-історичному тлі. Характеристика образу головного героя Павла Похиленка через його дії та вчинки. Любовна лінія твору. Тема зради. Продовження пригод Жбурля в ненадрукованому романі «Блиснем шаблями, як сонце в хмарі».

ТЛ. Пригодницький роман.

ТЗ. Образи козаків у повісті «Тарас Бульба» М. Гоголя, романі А. Чайковського «Сагайдачний», романі П. Куліша «Чорна рада», тетралогії В. Малика «Таємний посол».

КЛ. Постать козацького гетьмана П. Сагайдачного в історії України. П. Ніщинський (хор «Закувала та сива зозуля», обробки нар. пісень «Байда», «Козак Софрон», «Ой гук, мати гук»), симфонічна поема М. Вериківського «Петро Конашевич-Сагайдачний».

Картини С. Васильківського («Козаки в степу», 1890–1900, «Похід козаків», 1917).

НЗ. Дорога на Січ (1994) [Екранізація роману С. Черкасенка] – YouTube https://www.youtube.com/watch?v=goS4wWk_vzg

ДЧ. «Про що тирса шелестіла».

Література

Навчально-пізнавальна література від Спиридона Черкасенка

* «Буквар» – (навчальний посібник, упорядкував та видав у часи УНР 1917–1919 років).

* «Початок» – (навчальний посібник, упорядкував та видав у часи УНР 1917–1919 років).

* «Читанка» – (навчальний посібник, упорядкував та видав у часи УНР 1917–1919 років).

* «Граматика» – (навчальний посібник, упорядкував та видав у часи УНР 1917–1919 років).

* «Найповніші правила правопису» – (навчальний посібник, упорядкував та видав у часи УНР 1917–1919 років).

* «Короткий курс правопису з додатком до самостійного писання» – (навчальний посібник, упорядкував та видав у Відні 1922 року).

Про письменника:

Посилання

* С. Ф. Черкасенко на сайті «Николаев литературный».

* Новобузький районний благодійний фонд імені С. Ф. Черкасенка.

* Довідка на сайті Миколаївської обласної дитячої бібліотеки.

* Cherkasenko Spyrydon – книги С. Черкасенка в інтернет-архіві.

* Вибрані твори Спиридона Черкасенка.

4. НТ. Поезія Дарини Березіної, Наталі Білецької (на вибір учителя)

ЗТЛ. Дарина Березіна – автор книг поезії та прози «Автор схову», «Мимо жанру», соціально-психологічного роману «Факультет». Лауреат конкурсів «Гранослов», «Золота арфа», «Витоки», «Смолоскип», член Національної Спілки письменників України з 2006 року.

Оригінальність стилістики твору «Маленький ворожбит», проблематика соціально-психологічного роману «Факультет».

Наталя Білецька – член Національної спілки письменників України. Збірка поезій «Друга ріка». Збірка поезій «З літопису лимарської зорі». Поезія «Енгармонійне».

ТЛ. Жанри модерністської поезії.

ТЗ. Поети Миколаївщини ХХІ століття.

Література

* Березіна Д. [Вірші] / Д. Березіна // *Живлюча сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини* / ред. В. І. Шуляр. – Миколаїв : Іліон, 2014. – С. 45.

* Березіна Д. На зап'ястках уривки рим : [вірші] / Д. Березіна // *Соборная улица*. – 2014. – № 2. – С. 44–48.

* Березіна Д. [Вірші] / Д. Березіна // *Літературна Україна*. – 2015. – № 11. – С. 8.

* Березіна Д. *Вуе-bye, baby, або риба в натюрморті : п'єса* // *Соборная улица*. – 2016. – № 1/2. – С. 84–96.

* Березіна Д. *Замах на вбивство : трагікомедія без антракту* / Д. Березіна // *Мотанка : антологія української жіночої драматургії* / упорядник Я. Верещак. – Київ : Світ Знань, 2016. – С. 39–54.

* Березіна Д. *Факультет : соціально-психологічний роман* / Д. Березіна. – Київ : Смолоскип, 2017. – 240 с. – (Серія «Лауреати «Смолоскипа»»).

5. НТ. Творчість братів Капранових (загальний огляд)

ЗТЛ. Дитинство Капранових в Очакові. Перший книжковий проєкт Капранових – каталог книжок поштою «Книгоноша». Перший конкурс української гостросюжетної літератури – «Золотий Бабай». (Переможець конкурсу –

роман Василя Шкляра «Ключ»). Видавництво Капранових «Зелений пес». Літературна газета «Друг читача». Книги «Зоряний Вуйко», «Мальована історія незалежності України», книга «Веселих свят». Роман «Забудь-річ». Оповідання «Люб'язна Солоха». Брати Капранови – «автори цікавих, популярних зразків масової літератури» (Л. Старовойт).

ТЛ. Постмодернізм.

КЛ. Художник Владислав Єрко.

НЗ. 1. Брати Капранови спрогнозували майбутнє України | Етер радіо Holos.fm | 20.11.2013 (ВІДЕО).

2. Нова творчість братів Капранових.
<https://www.youtube.com/watch?v=kBLRxitLuBM>

Література

* *Брати Капранови. Забудь-річка.* – Київ : Нора-друк, 2016.

* *Брати Капранови. Щоденник моєї секретарки.* – Київ : Гамазин, 2011. – 400 с.

* *Брати Капранови. Кобзар 2000 + Нові розділи + Найновіші розділи.* – Київ : Зелений пес, 2010. – 479 с.

* *Брати Капранови. Зоряний вуйко.* – Київ : Зелений пес, 2009. – 392 с.

* *Брати Капранови. Нові розділи до Кобзаря 2000.* – Київ : Зелений пес, 2008.

* *Брати Капранови. Закон Братів Капранових.* – Київ : Зелений пес, 2007. – 240 с.

* *Брати Капранови. Приворотне зілля.* – Київ : Зелений пес, 2004. – 285 с.

* *Брати Капранови. Кобзар 2000.* – Київ : Джерела М, 2001. – 424 с.

Посилання

Сайт Братів Капранових. www.kobzar.com.ua/about/

Брати Капранови у соціальній мережі «фейсбук».

Віталій Капранов про національну свідомість, мовну політику та українську державність | Етер радіо Holos.fm | 08.04.16 (ВІДЕО).

Брати Капранови на фестивалі «Голосіївська криївка» 02.10.2016 (ВІДЕО).

Брати Капранови: Письменників і видавців краще не чіпати.

Брати Капранови: Коли нас називають «відмороженими націоналістами», ми розуміємо, за що.

Брати Капранови про літературний процес в Україні.

Ми – Брати Капранови. Ви – наш улюблений читач [Електронний ресурс] // Сайт Братів Капранових : [веб-сайт]. – Режим доступу : <https://www.kobzar.com.ua/>, вільний. – Дата останнього доступу : 10.05.2017. – Загол. з екрана.

Брати Капранови : «Біографія письменника – це його книжки» [Електронний ресурс] // UA Modna : [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://www.uamodna.com/articles/kafranov-brothers-writers-books-are-his-biography/>, вільний. – Дата останнього доступу : 10.05.2017. – Загол. з екрана.

6. НТ. Творчість В. Марущак

ЗТЛ. Віра Марущак – лауреат культурологічної премії імені Миколи Аркаса, дипломант конкурсу «Золоте перо», переможець 7 міжнародного літературного конкурсу в категорії для дітей та юнацтва «Корнійчуковська премія» в номінації «Сценарій дитячого фільму, / драматургія для дітей та юнацтва / автори з України», переможець VII обласного конкурсу «Краща Миколаївська книга» (2012) та XIII обласного конкурсу «Краща Миколаївська книга» в номінації «Краще видання для дітей та юнацтва» (2019).. Книги казок для дітей. Улюблені жанри письменниці – оповідання, казка, новела. Тема воєнного лихоліття («Чушка-партизан», «Чужі»), голодомору («Сумна робота», «Сухарик»). Проблеми сучасних підлітків у збірці «Гомін білого інею». Книга «Ярмарок сміху».

ТЛ. Жанри малої прози.

ТЗ. Малі прозові жанри у творчості Марії Матіос, казки Зірки Мензатюк.

КЛ. Миколаївська обласна організація Національної спілки письменників України. Перші члени спілки: Леонід Куліченко, Михайло Божаткін, Іван Григурко, Василь Козаченко, Олександр Сизоненко, Еміль Январьов та інші.

НЗ. 1. Відео «Ярмарок сміху Вари Марущак»:

<http://unbib.mk.ua/index.php/2009-06-02-17-23-57/34-2009-06-02-17-14-16/1297-2015-04-17-13-26-44.html>.

2. Дивовижний світ казок Віри Марущак:

<https://delibfive.wordpress.com/2014/11/14/>

3. Голова обласної організації спілки письменників України:
<http://www.nikpravda.com.ua/u-mikolayevi-obrano-novogo-golovu-oblasnoyi-organizatsiyi-natsionalnoyi-spilki-pismennikov-ukrayini/>

Література

Книги

- * «Вікнами до сонця» : «Атол». – 2002.
- * «Батько з Португалії» : «Атол». – 2005.
- * «Цезар, Галка і Новий рік» : «Шамрай». – 2008.
- * «Пригоди Нюмочки» : «Шамрай». – 2009.
- * «Джмелик-мандрівник» : «Шамрай». – 2011.
- * «Зайчєня» : «Шамрай». – 2011.
- * «Гомін білого інею» : «Шамрай». – 2013.
- * «Ярмарок сміху» : «Шамрай». – 2014.
- * «Як збуваються мрії» : «Іліон». – 2015.
- * «Скарбничка казок»: «Нова Книга» (Вінниця). – 2016.

Навчальні посібники

- * «Школа журналіста» : «Мандрівець». – 2010.
- * «Основи радіожурналістики» : «Українська мова та література». – 2009. – № 29–30.
- * «Радіо в медіапросторі»: «Іліон». – 2014.

7. НТ. Поет-пісняр А. Поперечний

ЗТЛ. А. Поперечний – український поет, лауреат багатьох конкурсів, автор 22 збірок поем і віршів. 1938 рік – переїзд родини Поперечних із Нової Одеси до Миколаєва. Військове дитинство на Уралі. Листи батька з фронту, книги в житті поета. Служба юнгою на есмінці «Кмітливий», праця на суднобудівному заводі в Миколаєві. Морська тематика у творчості поета. Тема Миколаївщини у творах «Родовід», «Земля», «Август», «За лиманом», «Полудень», «Серпневе поле», «Варварівський міст», поемах «Ядро», «Гарячий цех» і багатьох інших.

Особливе місце пісні у творчості А. Поперечного. Співавторство з композиторами М. Богословським, Ю. Саульським, В. Шаїнським, І. Крутим, О. Морозовим та іншими. Вплив пісень поета на народження найсвітліших почуттів.

ТЗ. Пісенна творчість А. Малишка, Д. Павличка, І. Драча.

КЛ. Сучасні популярні українські музичні гурти. Пісенна творчість І. Крутого, О. Сєрова, братів Меладзе, сестер Тельнюк.

ТЛ. Особливості індивідуального стилю поета-пісняря.

НЗ. Фотоархів Н. Поперечного: <http://litnik.org/index.php/fotoarkhiv/2012-09-07-08-53-16/2012-09-07-08-53-16>

Література

* *Поперечний А. Г. : [Кор. біогр. довідка] / А. Г. Поперечний // Коротка літературна енциклопедія. – М., 1978. – Т. 9. – С. 635.*

* *Поперечний А. Г. : [Кор. біограф. довідка] / А. Г. Поперечний // Письменники Москвы : бібліографічн. довідник. – М., 1987. – С. 368.*

Посилання

* http://ua-referat.com/Поперечний_Анатолій_Григорович

* *Сторінка А. Г. Поперечного на сайті «Миколаїв літературний».*

8. НТ. Ігор Марцінковський – видатний діяч українознавчої Миколаївщини

ЗТЛ. Ігор Богданович Марцінковський – голова громадської організації «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини», кандидат медичних наук, учений. Івано-Франківський край – мала батьківщина ученого.

Автор, упорядник та співавтор більше 500 методичних рекомендацій, посібників, монографій, історико-краєзнавчих видань, близько 250 наукових публікацій з клінічної медицини, історії медицини, шевченкознавства, літературного краєзнавства. Дослідник хвороби і причини смерті Т. Шевченка, його медичного оточення, автор статей до Шевченківської енциклопедії.

З 2010 р. – член Національної спілки журналістів України (2012).

Лауреат Всеукраїнської премії імені Бориса Грінченка (2016), Миколаївської обласної культурологічної премії ім. Миколи Аркаса (2014).

Створення «Шевченківського енциклопедичного словника Миколаївщини» – видатне досягнення краєзнавця.

Шевченківський словник – оригінальне енциклопедичне

видання з шевченкознавства, у якому на прикладі шевченкознавчих студій висвітлено нерозривний різноплановий історико-культурний зв'язок Миколаївщини зі всією Україною.

Участь Валерія Бойченка в укладанні словника «Сторінки шевченкіани Миколаївщини: есе, статті, поезії».

Основна концепція «ШЕСМ» – показ в іменах, подіях і фактах найрізноманітніших виявів багатогранних зв'язків Т. Шевченка та його друзів, соратників із Миколаївщиною.

Участь у зборі матеріалів і написанні статей словника відомих краєзнавців, просвітян: Інни Берези (член редколегії), Тетяни Березовської (член редколегії), Світлани Бойчук, Юрія Вишневського, Поліни Водяної, Юрія Діденка, Леоніда Дудюка (заступник голови редколегії), Миколи Євтушенка, Юрія Зайцева, Тараса Кременя, Миколи, Оксани та Олега Матіюк, Владлени Руссової (член редколегії), Людмили Старовойт (заступник голови редколегії), Омеляна Шпачинського, Василя Шуляра.

ТЛ. Літературний словник, літературна енциклопедія.

ТЗ. Два критерії укладання словника: зв'язок із Т. Шевченком і з Миколаївщиною, зокрема інформація про персон з українофобськими переконаннями чи антишевченківські матеріали з місцевої преси періоду Російської імперії, що відповідало історичній правді.

КЛ. «Словничок Шевченкової мови» (упорядник Н. Малеча, виданий у Миколаєві в 1916 р., перевиданий у 2013 р.) – перший в українському мовознавстві словопоказчик мови окремого письменника – Тараса Шевченка.

Збереження у приватній колекції миколаївських родин унікального рукописного збірника поезії Т. Шевченка з другої половини ХІХ ст. (у 2013 р. перевиданий фототипічно як «Миколаївський список забороненої поезії Тараса Шевченка»), Шевченкового «Кобзар» за ред. В. Доманицького (1907) з автографом В. Біднова на титульній сторінці, варшавський архів якого пропав після Другої світової війни.

Історія і топоніміка Миколаївщини у зв'язках із творчістю поета-художника, зокрема й згадані ним Миколаїв, Вознесенськ, Миколаївська обсерваторія (уперше вказав Ю. Івакін), Інгул, Лиман тощо.

Знайомство флотського лікаря К. Новицького з Т. Шевченком.

Література

- * Бойченко В. *Сторінки шевченкіани Миколаївщини : есе, статті, поезії* / В. Бойченко. – Миколаїв : ОІППО. – 2010. – 228 с.
- * Марцінковський І. Б. *Дециця до шевченкіани Миколаївщини* / І. Б. Марцінковський. – Миколаїв : НУК. – 2013. – 348 с.
- * Марцінковський І. Б. *Суднобудівні, судноплавні та корабельні терміни у творчій спадщині Т. Шевченка* / Літ. ред. та передм. В. Бойченка. – Миколаїв : НУК. – 2011. – 56 с.
- * *Оренбургская шевченковская энциклопедия* Л. Большакова (1997).
- * П. Ротач *Полтавська шевченкіана : спроба обласної (крайової) Шевченківської енциклопедії* / П. Ротач (2005–2009, кн. 1–2).
- * Подолінний. *Тарас Шевченко і Вінниччина : іменний словник* / Подолінний (2012).
- * *Тарас Шевченко і Крим : енциклопедичний довідник за упорядкуванням Г. Рудницького* (2001).
- * *Шевченківська енциклопедія : у 6 т.* / НАН України ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. Гол. ред. М. Г. Жулинський. – К., 2012–2015.
- * *Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини* / Ред. кол. : І. Б. Марцінковський (гол.), І. Ю. Береза, Т. В. Березовська, Л. П. Дудюк, В. М. Руссова, Л. В. Старовойт. – Миколаїв : НУК. – 2014. – 564 с.
- * *Шевченківський словник Сумщини* / укладач В. Голубченко (1993).
- * *Шевченківський словник : у 2 т.* / Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка АН Укр. РСР. Гол. ред. Є. Кирилюк. – К.: УРЕ. – 1978.

9.НТ. Громадянська лірика Галини Запорожченко

ТЗЛ. Галина Запорожченко – співавтор поетичних альманахів «Я дякую тобі» (2017), «Думки романтика» (2018), «Колиска роду» (2018), «Поетична топоніміка» (2018), «Крила» (2018), «З Україною в серці» (2018), «Гармонія» (2018), «Так ніхто не кохав» (2019), «Оберіг» (2019), «Ковток життя» (II випуски – «Зима» і «Весна») (2019); книг «Абетковий словограй: тавтограми, монофони» (2018), «Живлюща сила Ємигії» – «Літературна антологія Миколаївщини» (2019).

Дипломант Усеукраїнського літературного конкурсу ім. Леся Мартовича (2018). Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Пантелеймона Куліша (2019), дипломант Міжнародної літературної премії імені Миколи Гоголя «Тріумф» (2019), нагороджена Міжнародною медаллю Олександра Довженка (2020).

Проблема готовності українського суспільства бути українським у поезіях «Сором і ганьба», «Пробачте». Образ недоукраїнця у вірші

«Сором і ганьба», своєрідність використання тропів для підсилення ідеї вірша. Поезія «Пробачте» - присвята українським воїнам, що загинули у війні з Росією на Сході України в 2014–2020 роках. Звеличення діянь Ярослава Мудрого в поезії «Слово про Ярослава». Філософське осмислення ролі державника Ярослава в становленні майбутньої Української держави. Публіцистичність вірша, роль історизмів.

ТЛ. Синакличні фігури, алегорія, історизми.

ТЗ. Вірш Б.Мозолевського «Простіть мене...».

Книга «Миттєвості війни» - шість блоків, чотири розділи, що містять біографічні нариси про військовослужбовців, які загинули під час виконання бойових завдань в зоні проведення антитерористичної операції, спогади воїнів Миколаївщини та нариси про бойовий шлях військових підрозділів, вона присвячена участі жителів Миколаївської області в боротьбі за незалежність та територіальну цілісність України під час проведення антитерористичної операції на Сході нашої держави.

Образ Ярослава Мудрого в романі П.Загребельного «Диво», однойменній драмі І.Кочерги.

КЛ. Ярослав Мудрий. 1000 років початку князювання

https://www.youtube.com/watch?v=PZgEXS_PG_w

НЗ. 10 найсильніших пісень про захисників України: https://espresso.tv/article/2016/10/14/10_naysylnishykh_pisen_pro_zakhysnykiv_ukrayiny

ДЧ. Книга «Миттєвості війни».

ВН. Вірш «Пробачте».

Література

* «Дві жінки, дві сестри, дві різні долі. У миколаївській бібліотеці» електронна газета «Миколаївська правда», 16 лютого 2018 р. <http://www.nikpravda.com.ua/dvi-zhinki-dvi-sestri-dvi-rizni->

doli-u-mikolayivskij-bibliotetsi/

* Марущак В.П. У Миколаєві відбувся творчий вечір поетеси Галини Запорожченко «Хай святиться надія!»// https://svidok.info/ru/evidence/36205?fbclid=IwAR35My0gG_t0Pe9ddJX4sWLmY9Qk4hI3tSpOrEpvuasaO7025AIMaR0AbC0

* Поезія Галини Запорожченко. Читає автор https://www.youtube.com/watch?v=T_2d3LHzpx0&fbclid=IwAR2ij0Q6AiECepLe_8tJkCD0emdOH5TLMs4WnoWYL1H4CcvOosFxpT-wdSE

* Запрошення подрузі (поетична рпгтівка) <https://www.youtube.com/watch?v=8UtE5oEdimY&t=1s&fbclid=IwAR2uI4obzgRF18tA-eLR7vyJBMDyrn9jpOAwPLPHqbWcgYoi4KwC5hvWBfw>

* Мельничук Богдан. Дві письменниці з однієї хати. «Сільський господар» – всеукраїнська громадсько-політична газета 49 (133) 11 грудня 2019 року.

* Мельничук Богдан. Галичанка, яка українізовує Південь. «Вільне життя плюс» Тернопільщина – всеукраїнська незалежна громадсько-політична газета, № 6, (16158), 24 січня 2020 року.

* Васирина Вовчанська, Богдан Мельничук. Світлодайний простір вишуканого віршування. Інтернетресурс https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=786079315208648&id=100014197595363

11 КЛАС

1.НТ. М. Вінграновський

«Ні! Цей народ із крові і землі я не віддам нікому і нізащо!»

ТЗЛ. М. Вінграновський – український поет, прозаїк, сценарист, кінорежисер, кіноактор, представник когорти шістдесятників. Лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Шевченка (1984), премії Фундації Антоновичів (1993), літературної премії «Благовіст», премій ім. В. Вернадського (2002) та О. Довженка. Заслужений діяч мистецтв України (1997), президент Українського ПЕН-клубу (1989).

Перша поетична збірка – «Атомні прелюди». Феноменальна емоційність творчості Миколи Вінграновського і його вплив на душу читача, на формування поетів 60–70-х років.

«Сама назва вибухнула могутнім земним акордом: «Атомні прелюди». Зі сторінок книжки дихав чорний космос, вставляли палаючі на далекому круговиді хмари, а в жагучій любовній ліриці раптом зринало обличчя Дніпра й степу, і кохана жінка набирала рис рідної України» (Валерій Бойченко).

Збірки: «Сто поезій» (1967), «Поезії» (1971), «На срібнім березі» (1978), «Цю жінку я люблю» (1990).

Вірш «Ні! Цей народ із крові і землі я не віддам нікому і нізащо!» – відповідь поета на цинічні звинувачення з боку партійних органів радянської влади. Своєрідність творення образу українського народу у вірші, культура глибинного поетичного образу ліричного героя. Багатогранна характеристика обох образів. Ідея поезії – злиття сутності поетового єства й слова з багатовіковим духовним досвідом народу. Форми зображення єдності ліричного героя і народу. Свіжість образів, багатство тропів і синтаксичних фігур.

ТЛ. Синаксистичні фігури, алегорія, метафора.

ТЗ. Поети-шістдесятники. Образ України в поезіях В. Симоненка «Задивляюсь у твої зіниці...», «Україні», вірш Грицька Чубая «Україні». Ліна Костенко «Усе моє, все зветься Україна...». Творчість Ф.Тютчева.

КЛ. Україна в піснях сучасних українських виконавців. Картина А. Антонюка «Богопольські дзвони». Сковородинські теми у творах М. Вінграновського.

НЗ. 1. Микола Вінграновський: з любов'ю до людей і слова. Блог Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки імені О. Гмиря: http://booknazy.blogspot.com/2016/11/blog-post_5.html.

2. Найкращі пісні про Україну : <http://www.starbrothers.com.ua/ukraine/>

3. Фільм «Він! Микола Вінграновський 2004» : <https://www.youtube.com/watch?v=XK0VrGY3wj0>

Література

Методика викладання творчості

* Бур'ян Л. Рідне слово – коріння людське : вивчення творчого доробку М. С. Вінграновського на уроках літератури / Л. Бур'ян // Бузький літопис : краєзнавчий альманах. – 2003. – Січень. – С. 78–83.

* Грекало Т. Микола Вінграновський : цикл уроків із вивчення творчості письменника / Т. Грекало // Українська мова та література. – 2015. – С. 10–14.

* Дига Н. Сузір'я яскравих зірок митців-шістдесятників : усний журнал : [про творчість українських письменників-шістдесятників, у т. ч. М. С. Вінграновського] / Н. Дига, Л. Сушко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2010. – № 9. – С. 43–46.

* Довгань В. Доступно про поезику : урок за творчістю Федора Тютчева та Миколи Вінграновського / В. Довгань, В. Сікорська // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2010. – № 2. – С. 37–38.

* Жуковець З. Сім струн душі : урок-відкриття «Світ поезії Миколи Вінграновського». 11 клас / З. Жуковець // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 10. – С. 19–20.

* Кім Д. Багатогранний талант : [про життя і творчість М. С. Вінграновського] / Д. Кім // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 7. – С. 51–53.

* Козаченко А. П. Поетична палітра Миколи Вінграновського : урок в 11 класі / А. П. Козаченко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2005. – № 9 – С. 16–18.

* Купцова В. Системний підхід до вивчення мистецької спадщини Миколи Вінграновського / В. Купцова // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 35–36.

* Лазарук Я. Микола Вінграновський : Степовий Сварог : Есе про незабутні мандри Україною з Миколою Вінграновським / Я. Лазарук. – Харків : Фоліо, 2009. – 185 с.

* Назаренко Л. Проектно-конструкторська модель уроку літератури з використанням інформаційних технологій. 11 клас : [урок за творчістю М. Вінграновського] / Л. Назаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 40–44.

* Салига Т. Народоствердне слово поета : до вивчення творчості Миколи Вінграновського / Т. Салига // Урок української. – 2007. – № 1. – С. 49–51.

* Чеховська Л. Зрозуміти поезію : урок лінгвістичного аналізу поетичного тексту. 11 клас : [поезія М. Вінграновського] / Л. Чеховська // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2006. – № 2. – С. 23–27.

* Шуляр В. Компетентнісний підхід у діяльності вчителя літератури та учня-читача : [за творчістю М. Вінграновського] / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 12. – С. 10–13.

* Шуляр В. Урок вивчення життєпису письменника (за матеріалами біографії Миколи Вінграновського) / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 30–35.

2. НТ. Поезія Еміля Январьова

ТЗЛ. Миколаївські дороги Еміля Ізраїльовича Штемберга – невід’ємна частина історії рідного краю. Вірші про рідне місто. Основні мотиви збірок «Подлинник», «Избранное». Роздуми про сенс життя, конкретних людей і життєві ситуації у віршах поета. Відвертість, щирість, віртуозне володіння технікою віршування. Публіцистичні статті, есе, рецензії, робота на телебаченні. Еміль Январьов – почесний громадянин міста Миколаєва.

ТЛ. Телевізійні літературні студії.

ТЗ. Творчі зв’язки Еміля Январьова з поетами В. Качуріним, Д. Кременем, В. Бойченком, К. Голубковою. Драма «Це було в Миколаєві», написана у співдружності з поетом М. Владимовим.

КЛ. Присудження Всеукраїнської літературної премії імені М. Ушакова (1999) за збірку «Документ». Ведучий популярної телевізійної передачі «Поле зору», що пропагувала культурні цінності рідного краю, досягнення українського і світового мистецтва. Співавтор сценаріїв документальних фільмів «До свідання, кораблі» та «Незримый пассажир» (про письменника і педагога А. М. Топорова).

НЗ. 1. Відео «Еміль Январьов і Наталя Кухар-Онишко (сайт «Літературний Миколаїв»).

2. Пісня «Трамвайчик» Слова Е. Январьова, К. Голубкової, музика Є. Долгова.

Твори

* Владимов М. Це було в Миколаєві : історична драма / М. Владимов, Е. Январьов. – Київ : Держлітвидав, 1960. – 89 с.

* Январёв Э. Переправа : стихи / Э. Январёв. – Москва : Сов. писатель, 1967. – 87 с.

* Январёв Э. Настоящее время : стихи / Э. Январёв. – Одесса : Маяк, 1971. – 112 с.

* Январёв Э. Действующие лица : стихи / Э. Январёв. – Одесса : Маяк, 1972. – 62 с.

* Январёв Э. Открытый урок : стихи / Э. Январёв. – Одесса : Маяк, 1975. – 104 с.

* Январёв Э. Корабельная сторона : стихи / Э. Январёв. – Одесса : Маяк, 1977. – 55 с.

* Январёв Э. Школа взрослых : стихи / Э. Январёв. – Одесса : Маяк, 1979. – 55 с.

* Январёв Э. Почерк : стихи / Э. Январёв. – Одесса, 1981. – 87 с.

* Январёв Э. Мера сил : стихи / Э. Январёв. – Одесса : Маяк, 1984. – 80 с.

* Январёв Э. Новый адрес : стихи / Э. Январёв. – Київ : Рад. письменник, 1989. – 95 с.

* Январёв Э. Ольвийский причал : стихи / Э. Январёв. – Київ : Дніпро, 1991. – 247 с.

* Январёв Э. Документ : книга стихотворений / Э. Январёв. – Николаев : МП «Возможности Киммерии», 1997. – 240 с.

* Январёв Э. Стихи мои младше меня : новая книга / Э. Январёв. – Николаев : МП «Возможности Киммерии», 2000. – 103 с.

* Январёв Э. Стечение обстоятельств : новая книга / Э. Январёв. – Николаев : МП «Возможности Киммерии», 2001. – 114 с.

* Январёв Э. Подлинник : последние стихи / Э. Январёв. – Николаев : Гудым, 2006. – 87 с.

* Январёв Э. И. Избранное / Э. И. Январёв ; авт. вступ. сл. В. Ю. Пучков. – Николаев : Возможности Киммерии, 2009. – 436 с. – (Николаевские поэты).

* Январёв Э. Журнальный столик : избранные эссе и документальные рассказы / Э. Январёв. – Николаев : Возможности Киммерии, 2010. – 472 с.

Публікації про Январьова

* Єжелов Г. Всього 45 років... / Г. Єжелов // Літературна Україна. – 1999. – 9 верес.

* Коллар В. «Документ» Емиля Январьова / В. Коллар // Время вперед. – 1998. – 9 липня. – С. 2.

* Коллар В. «Я еще стихи слагаю» // Южная правда. – 2001. – 20 січня – С. 3.

* *Кремінь Д. Молодість патріарха / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1997. – 14 серпня.*

* *Кремінь Д. Поле бою – не для мародерів / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1999. – 4 грудня – С. 4.*

* *Кремінь Д. Последний рапсод империи / Д. Кремінь // Николаевские новости. – 1996. – 25 січня.*

3. НТ. Володимир Пучков – український російськомовний поет. Поезії «Пахнут ночи дымом и черешней», «Последний десантник»

ТЗЛ. В. Пучков – журналіст, публіцист, перекладач, лауреат міжнародних літературних премій. Тематичне різноманіття творчості. Конкретні адресати віршів поета. Образ ліричного оповідача в поемі «Мост». Лірично-пейзажні картини рідного міста у вірші «Пахнут ночи дымом и черешней». Поезія «Десантник» – щемно-тривожна розповідь про останніх героїв легендарного десанту К. Ольшанського. Характерні риси творчості поета: новизна римування, асоціативність, точні несподівані епітети.

ТЛ. Види й жанри ліричних творів.

ТЗ. Пучков – перекладач російською мовою творів Д. Павличка, Д. Кременя, Л. Голоти, С. Йовенко. Визнаний «Королем поетів» на Всеукраїнському турнірі російськомовних поетів України «Пушкинская осень в Одессе – 2009». Нагороджений золотою медаллю американського Фонду «Андерсон Хаус» за найкращу поетичну книгу 2009 року.

КЛ. Пісенна творчість В. Пучкова. Засновник першої в Миколаєві дитячої газети «Мальок», один із співавторів гімну Миколаєва.

НЗ. Відеофрагменти «Вишиванка», «Вечеринка с гитарой» (сайт «Літературний Миколаїв»).

ДЧ. Поема «Мост».

Література

Книги поета

* *Два береги = Два берега. Скіфське бароко = Скифское барокко = Scythian baroque: вірші / Д. Кремінь ; пер. з укр. Пучков В. Спасенное слово = Спасенне слово = The word rescued : стихи / В. Пучков ; пер. з рос. Кремінь Д. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2008. – 391 с.*

* Пучков В. Парусный цех : стихи и поэмы / В. Пучков. – Одеса: Маяк, 1988. – 72 с.

* Пучков В. Вечерний чай : стихи и поэмы / В. Пучков. – Николаев: Возможности Киммерии, 1998. – 119 с.

* Пучков В. Штрафная роца : стихи / В. Ю. Пучков. – Николаев: ЧП «Гудым», 2005. – 88 с.

* Пучков В. На стыке моря и лимана : стихи, поэмы, переводы / В. Ю. Пучков. – Николаев : Возможности Киммерии, 2008. – 260 с.

* Пучков В. Ю. Год Бычка : стихи разных лет / В. Ю. Пучков. – Николаев : Издательство Ирины Гудым, 2015. – 64 с. : портр.

Література про життя і творчість

* Владимир Пучков : [Краткая биография] // Южная правда. – 2004. – 30 сент. – С. 5. – (Поэтическая антология «Южной правды»).

* Володимир Пучков : [Біогр. довідка] // Література рідного краю : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 178–179.

* Володимир Пучков // Письменники Радянської України, 1917–1987 : бібліогр. довідник. – К., 1988. – С. 699.

* Володимир Пучков // Письменники України : довідник. – Дніпропетровськ, 1996. – С. 247.

* Поэт Владимир Пучков : [биогра. справка] // В. Пучков. Вечерний чай : стихи и поэмы. – Николаев, 1998. – С.117.

* Пучков Владимир Юрьевич // Николаевский литератор – 2008 : справочник. – Николаев, 2008. – С. 23–24.

* Пучков Володимир Юрійович, поет, перекладач // Літературна Миколаївщина в особах : бібліогр. покажчик. – Миколаїв, 2001. – С. 68–69.

* Пучков Володимир Юрійович // Хто є хто на Миколаївщині : видатні земляки : довідник. – К., 2005. – С.119.

* Январёв Э. И. Пучков Владимир Юрьевич // Николаевцы : энцикл. словарь. – Николаев, 1999. – С. 278.

4. НТ. О. Сизоненко. Трилогія «Степ» або оповідання «Ти не перша, Таню...»

ТЗЛ. Дитинство в степовому Баштанському краї. Фронтний шлях сержанта-мінометника в роки Великої Вітчизняної війни,

бойові нагороди. Праця на Чорноморському суднобудівному заводі.

Перша збірка оповідань «Рідні вогні». Творча діяльність у Києві, твори, присвячені Миколаївщині. Автобіографічний характер роману «Не поле перейти» (2004 р).

О. Сизоненко – автор більше 40 художніх та публіцистичних книг, лауреат Шевченківської премії.

Трилогія «Степ». Книги «Степ», «Була осінь», «Мета»

Біографічні сторінки творів. Тема Другої світової війни. Поетичне й філософсько-соціальне наповнення образу степу в трилогії. Мотив невіддільності людини й степу. Образ Дмитра Івановича Сіраша та його родини. Прототипи образу Романова та інших героїв. Історичні особи у творі.

Епічність твору, відзначення Шевченківською премією (1984 р.).

Оповідання «Ти не перша, Таню...»

Тема нещасливого справжнього кохання. Чистота і щирість почуттів Тані й Сергія в складній життєвій ситуації. Композиція твору.

ТЛ. Трилогія як жанр великого епічного твору. Символи краси в епічному творі. Засоби творення образів та пейзажних картин.

ТЗ. Традиційність пафосу творів О. Сизоненка про степ в українській прозі ХХ століття. «Його вихідні джерела – в оповіданнях і романах Головка, Панча, Яновського, Довженка, у творах Стельмаха, Гончара, Збанацького» (Юрій Бурляй). Особливе місце у творчості письменника книги «Не вбиваймо своїх пророків!» (2003).

КЛ. Київська кіностудія імені О. П. Довженка. Автор сценаріїв фільмів «Білі хмари», «Кайдашева сім'я» (1993), редактор фільмів «Тіні забутих предків» (1964), «Новели Красного Дону», «Загибель ескадри» (1965), «Та, що входить у море», «Криниця для спраглих» (1987) тощо.

НЗ. Документальний фільм про О. Сизоненка «Білі хмари на золотому фоні...»: «Николаев литературный». Литературно-художественный интернет-журнал: <http://litnik.org/>.

Література

Основні твори

- * *Білі хмари* : роман. – К. : Рад. письменник, 1965. – 303 с.
- * *Була осінь* : роман. – К. : Ватра, 1995. – 414 с.
- * *Для чого живеш на світі* : оповідання і повість. – К. : Рад. письменник, 1961. – 248 с.
- * *Доки й живу* : Оповідання, етюди, есе. – К. : Рад. письменник, 1989. – 357 с.
- * *Зорі падають в серпні* : повість. – К.: «Молодь», 1957. – 237 с.
- * *Мета* : роман. – К. : Рад. письменник, 1983. – 551 с.
- * *Не вбиваймо своїх пророків!* : книга Талантів. – К. : КП «Редакція журналу «Дніпро», 2003. – 896 с.
- * *Степ* : роман. – К. : Рад. письменник, 1976. – 560 с.
- * *Хто твій друг* : роман. – К. : Дніпро, 1971. – 208 с.
- * *Відкритий лист поетові Д. Креміню від прозаїка О. Сизоненка* / О. Сизоненко // *Вечерний Николаев*. – 2010. – № 13–14 (4 февр.). – С. 4.
- * *Ти не перша, Таню...*: оповідання // *Література рідного краю* : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 65–73.

Про життя і творчість

- * *Жадько В. Літературне сопрано Олександра Сизоненка* / В. Жадько // *А степ як море. Нариси. Інтерв'ю*. – К., 2003. – С. 281–282.
- * *Олександр Сизоненко* // *Письменники Радянської України. 1917–1987 : біограф. довідник*. – К., 1988. – С. 538.
- * *Олександр Сизоненко (нар. 1923 р.)* // *Література рідного краю* : посібник-хрестоматія. – Миколаїв, 2003. – С. 63–64.
- * *Сизоненко Олександр Олександрович* // *УРЕС*. – 2-е вид. – К., 1987. – Т. 3. – С. 203.
- * *Сизоненко Олександр Олександрович* // *Шевченківські лауреати 1962–2001 : енцикл. довідник*. – К., 2001. – С. 480–482.
- * *Сизоненко Олександр Олександрович* // *Письменники Радянської України : біобібліогр. довідник*. – К., 1981. – С. 242.
- * *Сизоненко Олександр Олександрович, прозаїк* // *Літературна Миколаївщина в особах : бібліогр. покажчик*. – Миколаїв. – 2001. – С. 71–73.
- * *Старовойт Л. В. Олександр Сизоненко* / Л. В. Старовойт

// Письменники Миколаївщини : літературно-критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» / навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – С. 38–43.

** Январёв Э. Сизоненко Александр Александрович / Э. Январёв // Николаевцы: энцикл. словарь. – Николаев, 1999. – С. 304.*

5.НТ. Д. Кремінь. Уривки з поеми «Сад»

ЗТН. Голова Миколаївської обласної організації НСПУ (2010–2018). Лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка, всеукраїнських літературних премій імені Василя Чумака, Володимира Свідзінського, Володимира Сосюри, Леоніда Вишеславського «Планета поета», Зореслава (Стефана Сабола), міжнародної премії імені Івана Кошелівця.

Упорядник багатьох хрестоматійних видань: «Миколаївський оберіг» (поетична антологія Миколаївщини), кілька редакцій альманахів «Золота арфа», «Борвій» тощо.

Дмитро Кремінь – хроніст ХХІ століття. Перший варіант поеми-симфонії «Сад» (1974). Збірка «Замурована музика». Маркування розділів музичними термінами. Трактатування дослідниками творчості Кременя образу саду. Сад – це модель гармонійного світу, що протистоїть хаосу. Складність композиції твору, геометрично підкреслена архітектоніка, стилістика постмодернізму. Історіософські мотиви поеми.

ТЛ. Симфонія як жанр поезії. Екзистенційні мотиви. Історіософські традиції. Синкретичний ідіостиль.

ТЗ. Поема П. Тичини «Сковорода», І. Драч «Леонардо да Вінчі». Суголосся поеми «Сад» із романом О. Гончара «Собор».

Яскраві мистецькі портрети сучасників – А. Антонюка, В. Бахтова, І. Булавицького, В. Бурдика, А. Завгороднього, О. Ігнат'єва, М. Ряснянського, П. Скунця, І. Чендея, М. Берсона, В. Качуріна, Е. Январьова, В. Пучкова, А. Качана, С. Сенкевич та інших митців Миколаївщини, створені Д. Кременем і опубліковані на сторінках журналів: «Вітчизна», «Київ», «Сучасність», «Кур'єр Кривбасу», «Україна», «Дзвін», «Музейний провулок», «Ukraine», «Вежа», «Море», «Дружба народів», «London Magazine», «Prism», «Hayden Ferry Review» тощо.

КЛ. Шевченківська промова Д. Кременя. Вірші, присвячені поетові.

Книга листів Віталія Коротича до Д. Кременя «Цілком особисто». Листи О. Сизоненка, М. Вінграновського, А. Дімарова, А. Качана, В. Карпенка, А. Дементьєва, В. Яворівського до Д. Кременя.

Д. Кремінь – автор багатьох пісень на музику В. П'ятигорського, О. Іванова, Є. Долгова, О. Сичова.

«Еллада, Рим, Єгипет, Карфаген, Троя, Скіфія, Спарта, Ольвія, Вавилон, Понт Евксінський, Шовковий Шлях, Дике Поле, Ітака, Гомер, Гесіод, Геродот, цезарі, центуріони, легіонери, імператорські когорти, посилення на грецьку та римську міфологію, біблійні персонажі – без цього його не уявити» (Володимир Базилевський).

НЗ. Гість програми «Новий день» – поет Дмитро Кремінь : <https://www.youtube.com/watch?v=6NFYoz7ua7o>

Література

* Баран Є. Дмитро Кремінь : «Не я пишу – це мною пише Бог» / Євген Баран // Хортиця. – 2008. – № 4. – С. 92–94.

* Жадько В. Розпалив серед степу багаття / В. Жадько // Культура і життя.

* Кремінь Д. Д. Замурована музика : лірика, симфонії, поеми / Дмитро Кремінь; передм. В. Базилевського. – К. : Ярославів Вал, 2011. – 360 с.

* Старовойт Л. В. «На розпутьті великих доріг» : образ України у збірці Дмитра Кременя «Полювання на дикого вепра» / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : навч. посібник / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2007. – С. 78–84.

* Старовойт Л. «Українства зоряного коду вам зламати просто не дано!» / Людмила Старовойт (Рец. на кн. : Кремінь Д. Д. Замурована музика : лірика, симфонії, поеми – К. : Ярославів Вал, 2011. – 360 с. // Літературна Україна. – 2011. – № 48 (15 грудня). – С. 14.

* Шуляр В. І. Історіософська лірика Дмитра Кременя : методика вивчення : навч.-метод. посібник / В. І. Шуляр. – Миколаїв : Іліон, 2008. – 134 с. : фото.

Інтернет-ресурси

* Бойченко В. Бенефіс на Голготі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://maysterni.com/userreview.php?id=8554.>,

вільний. – Загол. з екрана.

* Дзюба Іван, Дмитро Кремінь : розмова з добою на краю прірви. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.poetryclub.com.ua/metrsp.rp>.

* Кремінь Дмитро Дмитрович. [Електронний ресурс] : стаття з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/%C4%80%E5%B3%ED%FC%84%E8>, вільний. – Загол. з екрана.

* Кремінь Дмитро Дмитрович. [Електронний ресурс] : інформація з сайту Клуб Поезії (творчість, біографія, критика).

* Дмитро Кремінь. [Електронний ресурс] : сторінка поета на сайті «Поетичні майстерні» (вірші, критика, рецензії). – Режим доступу : <http://maysterni.com/user.php?id=483>, вільний. – Загол. з екрана.

* Кремінь Дмитро Дмитрович. [Електронний ресурс] : матеріали розділу «Літературна карта Миколаївщини» на сайті Центральної міської бібліотеки для дорослих ім. М. Л. Кропивницького. – Режим доступу : <http://www.niklib.com/resource/karta.ua?id=40>, вільний. – Загол. з екрана.

* Ржепецький Л. Завжди поезія жива. [Електронний ресурс] / Л. Ржепецький // Вечерний Николаев. – 2007. – 28 серпня. – Режим доступу : <http://www.vn.mk.ua/stories.php?id=1316>, вільний. – Загол. з екрану.

6. НТ. М. Вінграновський. Роман «Северин Наливайко»

ЗТЛ. Видання майже 50 книг Вінграновського різними мовами світу. Багаторічна робота письменника над романом протягом 1986–1992 років.

Роман «Северин Наливайко» як художнє дослідження ментальності індивіда наприкінці XVI століття, його мислення як вияв глибинного рівня колективної підсвідомості української нації. Роман – новаторське явище в сучасній історичній романтиці: «химерна» історична проза. Події у творі – це шлях історичної долі України. Образ козацького лідера в романі. І. Дзюба про Вінграновського – майстра батальних сцен. «Це роман про буття, яке навіть найбільші соціальні потрясіння майже не змінюють, про життя і смерть, це стихійне і трагічне плетиво подій, у якому на наших очах твориться українська історія, визначаючи людські

долі» (Іван Дзюба). Композиція роману.

ТЛ. Історичний роман. Письменник-баталіст.

ТЗ. Вірш Вінграновського «Остання сповідь Северина Наливайка». Велич і краса лицарської звитяги в романі М. Вінграновського «Северин Наливайко» та В. Скотта «Айвенго». Риси романтичного героя в поемі Джорджа Байрона «Мазепа».

Т. Шевченко «Тарасова ніч» – згадка про Наливайка.

КЛ. Історична постать – Северин Наливайко. Селянсько-козацьке повстання під приводом Северина Наливайка, значення для історії. Картина «Взяття Луцького замку» Карабуліна В. М., портрет Наливайка Наталі Павлусенко.

НЗ. 1. Фото пам'ятника Северинові Наливайку в Гусятині : <https://myukraine.org.ua/severyn-nalyvajko/>.

2. Презентація «Козацькі ватажки» : <http://www.myshared.ru/slide/1141779/>

3. Фільм Ролана Сергієнка «Микола Вінграновський у синьому небі».

Література

* Береза І. *Іпостасі образу Миколи Вінграновського (на матеріалі спогадів, есеїв, нарисів, поезій)* / І. Береза // *Українська література в загальноосвітній школі.* – 2011. – № 10. – С. 4–7.

* Вінграновський М. С. *Вибрані твори* / М. Вінграновський; передмова Л. М. Талалая. – К. : Дніпро, 2004. – 832 с.

* Гаврилова Г. *Вивчення народознавчих компонентів роману М. Вінграновського «Северин Наливайко»* / Г. Гаврилова // *Українська література в загальноосвітній школі.* – 2003. – № 8. – С. 25–30.

* Гаврилова Г. *Роман М. Вінграновського «Северин Наливайко» [Текст]* / Г. Гаврилова // *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* – 2007. – № 3. – С. 22–27.

* Дзюба І. *Історичний міф Миколи Вінграновського* / І. Дзюба // *Вінграновський М. С. Вибрані твори : в 3 т.* – Тернопіль : Богдан, 2004. – Т. 2. – С. 5–10.

* Жила С. *Вивчення історичного роману Миколи Вінграновського «Северин Наливайко» в школі* / С. Жила // *Українська література в загальноосвітній школі.* – 2011. – № 10. – С. 23–29. – Бібліогр. : 11 назв.

* Козаченко А. П. *Урок історичної правди : образ Северина*

Наливайка за романом Миколи Вінграновського / А. П. Козаченко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2005. – № 36. – С. 23–25.

** Пастух Т. Ліричне осягнення історії / Т. Пастух // Дзвін. – 1999. – № 10–12. – С. 145–149.*

** Ромащенко Л. Жанрово-стильовий розвиток сучасної української історичної прози. Основні напрями художнього руху : монографія / Л. Ромащенко. – Черкаси : вид-во Черкаського державного університету імені Богдана Хмельницького, 2003. – 388 с.*

** Саєнко В. Поетика композиції історичного роману Миколи Вінграновського «Северин Наливайко» / В. Соєнко, Н. Димитрова // Проблеми сучасного літературознавства: зб. наук. праць. – Одеса : Маяк, 1999. – Вип. 3. – С. 218–248.*

** Северин Наливайко : роман. Микола Вінграновський; передм. І. М. Дзюби; худож. оформл. А. Т. Добролежї. – Київ : Веселка, 1996. – 366 с. іл. (Золоті ворота).*

** Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті : у 5 томах. – Т. 3. – К. : Наукова думка, 1988. – С. 404–451.*

** Шуляр В. Компетентнісний підхід у діяльності вчителя літератури та учня читача : [за творчістю М. Вінграновського] / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 12. – С. 10–13.*

** Шуляр В. Урок вивчення життєпису письменника (за матеріалами біографії Миколи Вінграновського) / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 30–35.*

7. НТ. Микола Вінграновський – актор, режисер і кіносценарист. Книга есе «Чотирнадцять столиць України»

ЗТЛ. Учень Олександра Довженка: життєвий шлях дружби і творчої співпраці двох талановитих українських митців.

Закінчення Всесоюзного інституту кінематографії (1961), роль Івана Орлюка у фільмі О. Довженка «Повість полум'яних літ» (золота медаль кінофестивалю в Лос-Анджелесі за найкраще виконання чоловічої ролі).

Праця на Київській кіностудії режисером. «Дочка

Стратіона» (1964), «Ескадра повертає на захід» (1966), «Берег надії» (1967) – роль Вацлава Купки, «Дума про Британку» (1970) – роль Несвятипаски, «Тихі береги» (1973), «Климко» (1984), документальні фільми «Слово про Андрія Малишка» (1983), «Щоденники О. П. Довженка» (у співавторстві з Леонідом Осикою), «Щоденник. Довженко. 1941–1945» (1993), «Чигирин – столиця гетьмана Богдана Хмельницького» (1993), «Батурин – столиця гетьмана Івана Мазепи» (1994), «Галич – столиця князя Данила Галицького» (1995), «Гетьман Сагайдачний» (1999). Зйомка порогів для фільму «Сагайдачний» між Грушівкою та Мигією на Первомайщині.

Створення серії документальних фільмів «Чотирнадцять столиць України» на основі есе, екранізація коротких нарисів. Зміст книги есе:

На початку цивілізації

ТРИПІЛЛЯ – столиця Пра-України Землі, води й міста східних слов'ян Україна як назва землі й держави;

КИЇВ – столиця України-Руси;

КИЇВ – столиця князя Олега;

КИЇВ – столиця князя Ігоря;

КИЇВ – столиця княгині Ольги;

КИЇВ – столиця князя Святослава;

КИЇВ – столиця князя Володимира Великого;

КИЇВ – столиця князя Ярослава Мудрого;

КИЇВ – столиця князя Володимира Мономаха;

КИЇВ – столиця князя Мстислава-Федора-Гаральда;

КИЇВ – столиця князя Юрія Довгорукого;

ГАЛИЧ – столиця князя Романа;

ГАЛИЧ, ХОЛМ – столиці князя Данила Галицького;

Острів ХОРТИЦЯ – столиця Запорізької Січі. Князь Дмитро Вишневецький-Байда;

ЗАПОРІЗЬКА СІЧ – столиця гетьманів Христофора Косинського, Григорія Лободи, Матвія Шаули. Гетьман Северин Наливайка;

КИЇВ – столиця гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного;

ЗАПОРІЗЬКА СІЧ – столиця гетьманів Марка Жмайла, Тараса Трясила, Івана Сулими, Павла Павлюка, Якова Острияниці, Дмитра Гуні, Карпа Скидана;

ЧИГИРИН – столиця гетьмана Богдана Хмельницького;

ЧИГИРИН – столиця гетьмана Івана Виговського;
 ЧИГИРИН – столиця гетьмана Павла Тетері;
 ГАДЯЧ – столиця гетьмана Лівобережної України Івана Брюховецького;
 ЧИГИРИН – столиця гетьмана Петра Дорошенка;
 НЕМИРІВ – столиця гетьмана Юрія Хмельницького;
 БАТУРИН – столиця гетьмана Дем'яна Многогрішного;
 БАТУРИН – столиця гетьмана Івана Самойловича;
 БАТУРИН – столиця гетьмана Івана Мазепи;
 БЕНДЕРИ – столиця гетьмана Пилипа Орлика на еміграції;
 ГЛУХІВ – столиця гетьмана Івана Скоропадського;
 ГЛУХІВ – столиця наказного гетьмана Павла Полуботка;
 ГЛУХІВ – столиця гетьмана Данила Апостола;
 ГЛУХІВ – столиця гетьмана Кирила Розумовського;
 КИЇВ – столиця Центральної Ради. Президент Михайло Грушевський;
 КИЇВ – столиця гетьмана Павла Скоропадського;
 КИЇВ – столиця Директорії;
 ЛЬВІВ – столиця Західноукраїнської Народної Республіки. Президент Євген Петрушевич;
 ХАРКІВ – столиця більшовицької України;
 КИЇВ – столиця більшовицької України;
 ХУСТ – столиця Республіки Карпато-України. Президент Августин Волошин;
 ЛЬВІВ – столиця Української Незалежної держави;
 КИЇВ – столиця вільної України.
ТЛ. Есе, кінонарис, кіноповість.
ТЗ. Кремінь Д. Д. «Кінематографічна складова у поетичній творчості М. Вінграновського».
КЛ. Кіностудія імені Олександра Довженка в Києві. Історичні столиці України.
НЗ. 1. Повість полум'яних літ : [Кінофільм] / реж. Ю. Солнцева, авт. сценарію О. Довженко; у ролях : М. Вінграновський, Б. Андрєєв, З. Кірієнко; Мосфільм // Довженко, О. Творча спадщина. [Електронний ресурс]. № 9. / О. Довженко. – Електрон. дан. – К. : ТОВ «Інформаційні бізнесові системи і телекомунікації», 2006. – 1 ел. опт. диск (DVD-ROM) : зв. – (Класика українського кінематографа; № 9). – Фільм вийшов на екрани в 1960 р.

2. Міні-столиці України : історично-туристична мандрівка :
https://24tv.ua/ministolitsi_ukrayini_istorichnoturistichna_mandrivka_n732249.

Посилання

* Авторська сторінка та поетичні твори Миколи Вінграновського в електронному архіві «Поезія та авторська пісня України».

* В. П. Моренець. Вінграновський Микола Степанович // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. – К., 2003–2016.

* Вінграновський Микола Степанович на сайті All Movie Guide (англ.).

* Вінграновський Микола Степанович на сайті KINO-КОЛО.

* Вінграновський Микола Степанович на сайті Kinopoisk.

* Сторінка Вінграновського на сайті «Николаев литературный» з великою ФОТОгалереєю.

* Фільмографія (kino-teatr.ru) (рос.)

Література

* Вінграновський Микола. *Чотирнадцять столиць України. Короткі нариси з її історії / Микола Вінграновський.*

* Віч-на-віч з епохою... [Текст] // У дзеркалі слова : Есеї про сучасну українську літературу / вступ. сл.: В. Лизанчука. – Львів, 2005. – С. 396–406.

* Кремінь Т. Небо взяв за зорі. До 70-річчя Миколи Вінграновського [Текст] / Т. Кремінь // Літературна Україна. – 2006. – № 43. – С. 1–2.

* Кремінь Д. Д. Кінематографічна складова у поетичній творчості М. Вінграновського // Науковий вісник Миколаївського держуніверситету. Філологічні науки. – Миколаїв, 2007. – Вип. 14. – С. 41.

* Кремінь Т. «Микола був найталановитішим із нас» : концепція творчості Миколи Вінграновського в оцінках Віталія Коротича [Текст] / Т. Кремінь // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 20–22.

* Кульчицький А. Він мріяв про фільм за своїм романом [Текст] / А. Кульчицький // Літературна Україна. – 2007. – № 47. – С. 4.

* Купцова В. Системний підхід до вивчення мистецької спадщини Миколи Вінграновського [Текст] / В. Купцова // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 35–36.

* Логвиненко О. «Я вас люблю...» промовляє до нас із небес Поет [Текст] / О. Логвиненко // Літературна Україна. – 2004. – № 39. – С. 6.

* Назаренко Л. Проектно-конструкторська модель уроку літератури з використанням інформаційних технологій. 11 клас [Текст] / Л. Назаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 40–44.

* Павлюк І. Уроки волі. Один день вічності з Миколою Вінграновським [Текст] / І. Павлюк // Дніпро. – 2007. – № 9–10. – С. 125–130.

* Шуляр В. Компетентнісний підхід у діяльності вчителя літератури та учня-читача : [за творчістю М. Вінграновського] / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 12. – С. 10–13.

* Шуляр В. Урок вивчення життєпису письменника (за матеріалами біографії Миколи Вінграновського) / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 30–35.

8. Галина Запорожченко. Поема «Мазепа»

ЗТЛ. Історія створення ліро-епічної поеми. Зображення Мазепи як державника, мудрого політика й дипломата, воїна, сильної особистості. Історично-філософський погляд на постать гетьмана Мазепи засобами поезики. Лейтмотив, особливості композиції твору. Авторські презентації поеми «Мазепа» в Національному музеї гетьманства, під час урочистого відкриття Музею Івана Мазепи в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври, у Національному музеї літератури України.

Нагородження Г. Запорожченко особливою відзнакою «Історична пам'ять» за участь у конкурсі поетичної майстерності «Лиш боротись – значить жити» (2018). Дипломант Усеукраїнського літературного конкурсу ім. Леся Мартовича (2018). Відзначена нагородами: «Медаль Гетьмана Івана Мазепи», пам'ятна медаль «За Доброчинність». Переможець XIII обласного

конкурсу «Краща Миколаївська книга» у номінації «Краща поетична збірка» (2019).

Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Пантелеймона Куліша (2019), дипломант Міжнародної літературної премії імені Миколи Гоголя «Тріумф» (2019), нагороджена Міжнародною медаллю Олександра Довженка (2020).

ТЛ. Поема як ліро-епічний твір.

ТЗ. Художні твори української літератури про гетьмана: поема В. Сосюри «Мазепа»; «Розіп'ятий Мазепа» – п'єса Івана Огієнка, «Іван Мазепа» – драма Л. Старицької-Черняхівської; роман М. Старицького «Молодість Мазепи», трилогія Богдана Лепкого «Мазепа».

КЛ. Образ Мазепи у світовій літературі: поеми Байрона «Мазепа», Рилєєва «Войнаровский», Гюго «Мазепа».

«Мазепа» – симфонічна поема Ференца Ліста (за Гюго, 1851).

Історичні відомості про перебування І. Мазепи на Миколаївщині.

Наково-популярний фільм «Гетьман Іван Мазепа» – режисер О. Скрипник, наукові консультанти В. Чуб, Г. Ярова (1992);

Література

* Марущак, Віра. «Іван Мазепа у поетичному слові Галини Запорожченко» // газета «Южная правда» № 47, 25–27 червня 2019; незалежна громадсько-політична газета Миколаївської області № 203, 22 листопада 2018 р.

* В. Марущак, голова МОО НСПУ. Велич і слава великого гетьмана | 30.09.19 12:01:52

* Бібліотека ім. М. Л. Кропивницького: <https://cultura.mkrada.gov.ua/pismennitsya-galina-zaporozhchenko-prezentovala-liro-epichnu-poemu-mazepa/>

* Музей Гетьманства України <http://www.mazepa.name/dnnya-narodzhennya-ivana-mazepu-2/>

* Музей Гетьманства України <https://guide.kyivcity.gov.ua/events/den-narodzenna-getmana-ivana-mazepi>

* Національний музей літератури України <https://www.facebook.com/109860279184256/posts/1020260148144260/>

* НСПУ Велич і слава великого гетьмана <https://nspu.com.ua/novini/velich-i-slava-velikogo-getmana/>

* Інтернетсайт: <https://zolotapektoral.te.ua/%D0%B2%D0%>

В5%D0%BB%D0%B8%D1%87-%D1%96-%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0-%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%B3%D0%B5%D1%82%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0/

9. НТ. Миколаївська обласна організація Національної спілки письменників України

ЗТЛ. Миколаївська обласна організація СП (СРСР, УРСР, України). Рік заснування – 1974.

Письменники Миколаївщини – лауреати Національної премії ім. Т. Г. Шевченка (О. Сизоненко, М. Вінграновський, Д. Кремінь, Л. Вишеславський).

Культурологічні премії Миколаївської області.

Лауреати обласного літературного конкурсу «Золота арфа»: творчість молодих митців Миколаївщини. Альманахи «Золота арфа», «Борвій», «Витражи».

ТЛ. Літературні часописи. Літературні премії.

ТЗ. Голови Миколаївської обласної спілки

1. Марущак Віра Іванівна – із січня 2018.
2. Кремінь Дмитро Дмитрович – 2010–2018.
3. Качурін В'ячеслав Тимофійович – 2000–2010.
4. Миронов Юрій Олександрович – 1992–2000.
5. Бойченко Валерій Петрович – 1989–1992.

Відповідальні секретарі

1. Божаткін Михайло Іванович – 1978–1989.
2. Куліченко Леонід Васильович – 1974–1978.

Члени спілки письменників

1. Агафонова Надія Олександрівна.
2. Білецька Наталія Олександрівна.
3. Березіна Дарина Юріївна.
4. Бондаренко Лілія Петрівна.
5. Голубкова Катерина Олександрівна.
6. Гордей Олег Анатолійович (псевд. Дорош Олег).
7. Євзікова Оксана Андріївна (псевд. Коваленко Ксана).
8. Іщенко Світлана Вікторівна.
9. Запорожченко (Галушак) Галина Михайлівна.
10. Качурін В'ячеслав Тимофійович.
11. Король (Бабич) Ганна Іванівна.

12. Маляров Анатолій Андрійович.
13. Марущак Віра Іванівна.
14. Матвєєва Лариса Віталіївна.
15. Рогожа Віталій Дмитрович.
16. Свірська Тетяна Дмитрівна.
17. Сквірська Ольга Євгенівна.
18. Суров Аркадій Геннадійович.
19. Червякова Ольга Ярославівна (псевд. Славна Ольга).
20. Чорноброва Вікторія Григорівна.
21. Чижова Людмила Яківна.
22. Щетініна Людмила Миколаївна.

Вибули:

1. Божаткін Михайло Іванович, з 04.05.1962–22.02.2010.
2. Бойченко Валерій Петрович, з 11.11.1976–25.03.2011
3. Кремінь Дмитро Дмитрович з 22.01.1979–25.05.2019
4. Поманська Олена Анатоліївна (17.09.1942–27.01.2014)
5. Пучков Володимир Юрійович з 15.04.1987–27.07.2019
6. Харланович Анатолій Васильович, з 21.03.1995–08.02.2008.

КЛ. Обласна премія імені Миколи Аркаса – премія, заснована Миколаївською обласною державною адміністрацією у 1996 р. Присуджується за видатний внесок у розвиток та збереження української національної культури. Носить ім'я видатного українського композитора Миколи Аркаса.

Лауреати премії:

1994 р. – Кремінь Дмитро Дмитрович – поет, член Спілки письменників України, лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка.

1997–1998 роки – Бойченко Валерій Петрович – поет.

2000 р. – Харланович Анатолій Васильович – член спілки письменників України (м. Вознесеньск).

1. Чижова Людмила Яківна – член спілки письменників України.

2. 2002 р. – Жадько Віктор Олексійович – шеф-редактор Київського журналу «Департамент» та газети «Київський ринок», член національної спілки журналістів України.

Марущак Віра Іванівна – заступник керівника літературного об'єднання «Стапель» Державної холдингової компанії «Чорноморський суднобудівний завод».

2004 р. Ліщинська Таїса Анатоліївна – поетеса, член літоб'єднання «Зоря», засновник і редактор громадського видавництва «Юпітер».

2014 р. – Марцінковський Ігор Богданович – кандидат медичних наук, доцент, голова Миколаївського відділення Всеукраїнського товариства «Просвіта», автор понад 500 статей із клінічної медицини, історії медицини, історико-краєзнавчих публікацій у фахових виданнях, періодичній пресі, збірниках як в Україні, так і за її межами.

Література

* *Борвій – III : альманах творчості молодих / Упорядник Т. Д. Кремінь / Т. Д. Кремінь/. – Миколаїв : Іліон, 2007. – 172 с.*

* *Дзюба І. До концепції розвитку української культури/ І. Дзюба // З криниці літ : тритомник. – К. : Обереги : Гелікон, 2001. – 848 с.*

* *Золота арфа : творчість молодих митців Миколаївщини. Випуск VII. – Миколаїв, 2007. – 476 с.*

* *Тарас Кремінь. Концептуальні особливості творчості миколаївських поетів. – Режим доступу : поетичні майстерні <http://maysterni.com/publication>.*

* *Шевченківські лауреати, 1962–2000 : енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Г. Лабінський; вступ. ст. І. М. Дзюби. – Київ : Криниця, 2001. – 696 с. : портр.*

* *Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка присвячується / упоряд. та ред. І. Б. Марцінковського. – Миколаїв : НУК, 2014. – 562 с. – (Шевченкіана Миколаївщини).*

* *Шитюк М. М. та ін. Слава і гордість Миколаївщини : [навч. посіб.] / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. – Миколаїв : Шамрай П. Н., 2012. – 276 с. – (75-річчю утворення Миколаїв. обл. присвяч.).*

* *Шкварець В. П. Миколаївці : визначні історики і краєзнавці минулого : підручник / В. П. Шкварець. – 2-е вид., випр. і допов. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 148 с.*

* *Шкварець В. Хронологія та бібліографія Миколаївщини : іст.-краєзн. дослідж. / В. Шкварець, Ю. Гузенко. – Миколаїв : Вид-во МННІ ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2009. – 137 с.*

КОРОТКІ БІОГРАФІЇ ПИСЬМЕННИКІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЯ НСПУ)

АГАФОНОВА НАДІЯ

Агафоновна Надія Олександрівна нар. 1 лютого 1978 в Миколаєві. Закінчила з відзнакою Миколаївський нац. пед. ун-т (2000, спеціальність «Укр. мова і літ-ра, зарубіжна літ-ра»), здобула вищу юридичну освіту у Міжрегіональній академії управління персоналом (2004), закінчила магістратуру Чорноморського нац. ун-ту ім. Петра Могили зі спеціальності «Державне управління» (2017).

Поетеса, прозаїк. Авторка зб. поезій «Пой дождю осанну» (2010), співавторка науково-публіцистичного видання «Господарське судочинство на теренах Миколаївщини: від Ольвії до сьогодення» (2011), понад 50 публікацій у періодиці та літ.-художніх збірниках. Чл. редколегії поетич. антології «Украина. Русская поэзия. XX век» (2008).

Лауреат всеукр. поетич. літ. фестивалів «Підкова Пегаса» (Вінниця, 2007), «Ватерлінія» (Миколаїв, 2011).

Чл. НСПУ з 2015.

БЕРЕЗІНА ДАРИНА

Березіна Дарина Юріївна нар. 19 червня 1982 в Миколаєві. Закінчила ф-т іноземної філології Чорноморського нац. ун-ту ім. Петра Могили (Миколаїв, 2004). Працювала викладачкою англійської мови (2004–2010). Наразі співпрацює з видавництвами як перекладачка художньої літ-ри.

Письменниця, драматургиня, перекладачка, поетеса. Авторка зб. поезій і прози «Камера схову» (2004), зб. поезій «Всього лише серпень» (2007), зб. новел «Мимо жанру» (2010), роману

«Факультет» (2017); п'єс «Паперові фрегати», «Замах на вбивство», «Та, яка поруч»; публікацій у періодиці й літ.-художніх збірниках.

Переклала з англійської романи «Оксамитові пальчики» С. Вотерс, «Міст у Терабітію» К. Патерсон, «Запит на дружбу» Л. Маршал, «Риба на дереві» Л. М. Гант, «Крижані близнята» С. К. Тремейна, «Сад метеликів» Д. Гатчісон, «Я віддам тобі сонце» Дж. Нельсон, «За зачиненими дверима» Б. Е. Періс, дитячої фантастичної діалогії про єдиноріжку Перлінку С. Одгера для видавництва «Vivat», «Особлива форма жорстокості» А. Голл і «Таємна кімната». Д.С. Мітчел для видавництва «Клуб Сімейного Дозвілля». Номінант на перекладацьку премію ім. М. Рильського 2018 за переклад роману «Я віддам тобі сонце» Дж. Нельсон. Авторка наукових статей із питань літературознавства.

Окремі оповідання перекладені англійською та рос. мовами, вірші – рос. мовою.

Лауреат Міжнародної укр.-німецької літ.премії ім. О. Гончара (2002), Міжнародного конкурсу найкращих творів молодих літераторів «Гранослов» (2003), літ.премії ім. Б.–І. Антонича «Привітання життя», конкурсу Острозької академії «Витоки» (обидва – 2006), конкурсу видавництва «Смолоскип» (2008 – III премія, 2017 – II премія).

Чл. НСПУ з 2006.

БІЛЕЦЬКА НАТАЛЯ

Білецька Наталя Олександрівна нар. 24 грудня 1981 в Миколаєві. Закінчила Миколаївський держ. ун-тім. В. Сухомлинського (2004), здобувши ступінь магістра пед. освіти (викладач укр. мови та літ-ри), навчалася 2004–2008 в аспірантурі цього ун-ту (спеціалізація «укр. літ-ра»), 2016 отримала ступінь магістра з міжнародного маркетингу в Міжрегіональній академії управління персоналом (кваліфікація «магістр з міжнародного маркетингу та рекламної діяльності»). З 2014 працює в сфері фармацевтичного маркетингу.

Поетеса. Авторка поетич. зб. «З літопису лиманської зорі» (2003), «Друга ріка» (2005), бл. 30 публікацій в літ.-художніх та наукових виданнях.

Дипломант Міжнародного літ. конкурсу «Гранослов» (2001, 2002).

Чл. НСПУ з 2004.

БОНДАРЕНКО ЛІЛІЯ

Бондаренко Лілія Петрівна нар. 13 червня 1976 в Миколаєві. У 1998 закінчила ф-т укр. філології Миколаївського держ. пед. ін-ту. Працювала у загальноосвітніх школах № 31 та № 28, у 2001–2010 викладала в Миколаївському навчально-науковому центрі Одеського ун-ту ім. В. Мечникова.

Письменниця. Авторка романів «Тринадцята жінка Фрейда» (2010), «Вендета в форматі 3D» (2018).

Чл. НСПУ з 2018.

ГОЛУБКОВА КАТЕРИНА

Голубкова Катерина Олександрівна нар. 05 листопада 1946 в смт Пам'яті 13 борців Ємельяновського р-ну Красноярського краю (РФ). З 1953 мешкає у Миколаєві. Закінчила психологічний ф-т Ленінградського держ. ун-ту (нині С.-Петербург). Працювала старшою піонервожатою в школі, матросом управління «Спецтранс» у Ленінграді, малярем-оформлювачем на суднобуд. заводі ім. 61 комунара, інженером у Науковому центрі по роботі з кадрами Мінсудпрому, соціологом у Центрі з вивчення громадської думки «Наваль-Експерт». На пенсії.

Поетеса. Пише рос. мовою. Авторка поетич. зб. «Акварели» (1973), «Звездный корабль» (1980), «По праву любви» (1984),

«День летящий» (1987), «Звезда в колодце» (2006). Окремі поезії покладені на музику.

Нагороджена медаллю «Почесна відзнака» НСПУ (2016).

Чл. НСПУ з 1979.

ГОРДЕЙ ОЛЕГ (псевд. ДОРОШ ОЛЕГ)

Гордей Олег Анатолійович (псевд. Дорош Олег) нар. 20 листопада 1988 в Миколаєві. Закінчив Миколаївський нац. ун-т ім. В. Сухомлинського, Укр. академію друкарства (Львів). Блогер, організатор літ.-музичних вечорів, «квартирників». Організатор Миколаївського поетич. слему. Працював кореспондентом на місцевому телеканалі. З 2016 – редактор інтернет-видання «СВІДОК.info». Друкується з 2000 в періодичних виданнях та на інтернет-порталах.

Поет, прозаїк, публіцист. Автор поетич. зб. «Сьогодні і завжди» (2018).

Переможець конкурсу молодих літераторів краю «Південне сузір'я» (2009), лауреат «Золотої арфи» (2010), лауреат Миколаївського поетич. фестивалю «Монітор», переможець конкурсу «Бумажное дерево» (обидва – 2011). II місце Всеукр. фестивалю поезії «Ватерлінія» (2014).

Чл. НСПУ з 2014.

ЄВЗІКОВА ОКСАНА (псевд. КОВАЛЕНКО КСАНА)

Євзікова Оксана Андріївна (псевд. Коваленко Ксана) нар. 17 жовтня 1978 в Миколаєві. У 2000 закінчила ф-т укр. філології Миколаївського нац. ун-ту ім. В. Сухомлинського. Відтоді працювала у ньому викладачем англійської мови. З 2012 – викладач англійської мови у лінгвістичному центрі «Hot Spot English».

Поетеса, перекладачка. Авторка

поетич. зб. «Синие-яблоки-черные» (2008), «Книга ангелов и стрекоз» (2016).

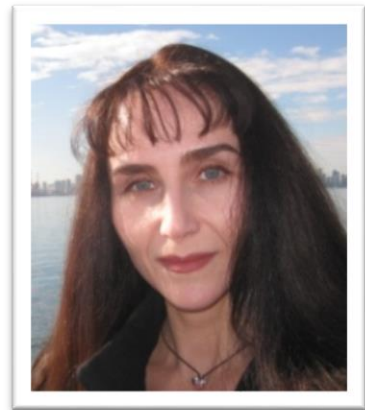
Лауреатка і дипломантка всеукр. поетич. фестивалів та конкурсів перекладачів: фінської поезії «С Севера на Восток» (Гельсинки, 2018), перекладів видавництва «Макондо» (К., 2019).

Чл. НСПУ з 2016.

ИЩЕНКО СВИТЛАНА

Ищенко Світлана Вікторівна

нар. 30 липня 1969 в Миколаєві. Закінчила Миколаївське держ. училище культури за фахом «майстерність актора і режисера» (1988), Миколаївську філію Київського держ. ун-ту культури і мистецтв за фахом «соціальний педагог» (1998). У 1988–2001 – актриса Миколаївського укр. театру драми та музичної комедії. 2001 емігрувала до Канади, де живе у Північному Ванкувері (провінція Британська Колумбія). З 2001 – викладач творчих програм для дітей з візуального мистецтва, танцю і музичного театру у спортивно-мистецьких центрах Північного Ванкувера.

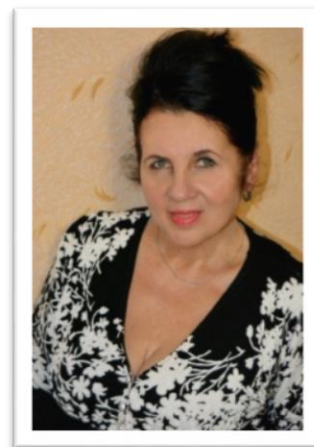
Поетеса, перекладачка, актриса, художниця. Авторка поетич. зб. «Хорали неба і землі» (1995), «Сі-дієз» (1998), «Переспіви Соломона» (2001), «In the Mornings I Find a Crane's Feathers in My Damp Braids» (2005), «Танок Дани дощовий» (2006); співавторка перекладів англійською мовою поезій лауреата Нац. літ. премії ім. Т. Шевченка Д. Кременя – «Poems From The Scythian Wild Field: poetry of Dmytro Kremin translated by Svetlana Ischenko and Russell Thornton» (2016).

Переможниця літ. конкурсів: в Україні – «Нові імена України» та «Золота арфа» (1995), в Канаді – поетич. конкурсу «Burnaby Writers' Society Poetry Contest» (2003). Нагороджена Міжнародною літ. премією ім. Івана Кошелівця від часопису «Соборність» (Ізраїль, 2013), «Дерева злетіли парами» (2019).

Чл. НСПУ з 1998.

ЗАПОРОЖЧЕНКО (ГАЛУЩАК) ГАЛИНА

Запорожченко (Галушак) Галина Михайлівна нар. 08 лютого 1958 в с. Лиса Бережанського (нині Підгаєцького) р-ну Тернопільської обл. Закінчила філологічний ф-т Тернопільського пед. ун-ту ім. В. Гнатюка (1983). Із 1983 року проживає на Півдні України – в Миколаєві. Завідувач навчального кабінету «Освіта Миколаївщини» Миколаївського обласного ін-ту післядипломної пед. освіти.

Поетеса, краєзнавець. Авторка поетич. зб. «Крізь роки-літа» (2017), «СонЦе» (2018), «Хай святиться надія» (2019), ліро-епічної поеми «Мазепа» (2018). Співавторка поетич. альманахів «Я дякую тобі» (2017), «Думки романтика», «Колиска роду», «Поетична топоніміка», «Крила», «З Україною в серці», «Гармонія» (усі – 2018), «Так ніхто не кохав», «Оберіг», «Ковток життя» (2 вип. – «Зима» і «Весна»; усі – 2019); книг «Абетковий словограй: тавтограми, монофони» (2018), літ. антологія Миколаївщини «Живлюща сила Ємигії».

Дипломант Всеукр. літ. конкурсу ім. Леся Мартовича (2018). Нагороджена відзнакою «Історична пам'ять» за участь у конкурсі поетич. майстерності «Лиш боротись – значить жить» (2018); медалями «Гетьман І. Мазепи», «За добродійність» Міжнародного фонду «Укр.хата» (обидві – 2019). Лауреат Міжнародної літ.-мистецької премії ім. П. Куліша (2019). Дипломант Міжнародної літ. премії ім. М. Гоголя «Тріумф». Переможець XIII обласного конкурсу «Краща Миколаївська книга» у номінації «Краща поетична збірка» (2019).

Автор статей із питань краєзнавства в періодиці та краєзнавчих альманахах і збірках.

Чл. НСПУ з 2019.

КАЧУРІН В'ЯЧЕСЛАВ

Качурін В'ячеслав Тимофійович

нар. 20 січня 1942 в с. Олексіївка Аркадацького р-ну Саратовської обл. (РФ). Закінчив фізикоматем. ф-т Миколаївського держ. пед. ін-ту ім. В. Белінського. Працював учителем у школах Миколаєва та області; директор вечірньої школи на арктичній китобійній флотилії «Рад. Україна», на промисловій базі «Восток». Очолював ЛІТО «Стапель». Голова Миколаївської обл. орг-ції НСПУ (2000–10). Нині – керівник ЛІТО «Пегас» при Міському Будинку учителя. Гол. ред. Інтернет-журналу «litnik.org».

Поет. Пише рос. мовою. Автор поетич. зб. «Утверждение», «Берег волны» (1974), «Признание» (1978), «Открытый океан» (1979), «Берег Вселенной» (1982), «Адрес надежды» (1983), «Ощущение времени» (1986), «Дорога за город» (1990), «Ходовые испытания» (2000), «Линия судьбы» (2002), «Сегодняшняя молитва» (2007), «Главный причал» (2008), «Отчетный период» (2009), «Океан впадает в небо» (2014); книжок для дітей «Там, где полюс недалёк» (1977), «Перо альбатроса» (1981), «Учебная тревога» (1984), «Волшебные рельсы» (1987), «Главный праздник» (1988), «Я буду космонавтом» (2005), «На грани яви и мечты» (2009), «Экология души» (2018), «Обстоятельства времени» (2018); багатьох авторських пісень.

Лауреат обл. премії ім. М. Аркаса, Всеукр. літ. премії ім. М. Ушакова, премії ім. М. Гумільова (РФ). Має почесні нагороди НСПУ та міськради.

Заслужений працівник культури України (2011).

Чл. НСПУ з 1974.

КОРОЛЬ ГАННА

Король (Бабич) Ганна Іванівна
нар. 12 грудня 1954 в с. Біловежі Перші Бахмацького р-ну Чернігівської обл. Закінчила Прилуцьке пед. училище, вищу освіту здобула в Миколаївському пед.ін-ті на ф-ті укр. філології (1995).

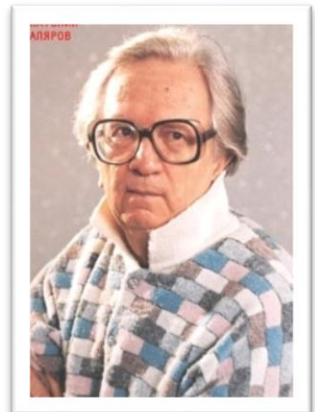

Поетеса, прозаїк, журналістка. Авторка поетич. зб. «З любові» (2002), «Намалюю щастя /Нарисую счастье» (2007), «Чорнобривці» (2009), «Сповідь білих троянд» (2011), «Любов із присмаком ожин» (2013), «Вір мені» (2014), «Осінній блюз» (2015), «На ранковій зорі» (2016), «Сонце в долонях» (2019).

Чл. НСПУ з 2016, НСЖУ з 2001.

МАЛЯРОВ АНАТОЛІЙ

Маляров Анатолій Андрійович
нар. 21 квітня 1933 в с. ім.Тараса Шевченка Березівського р-ну Одеської обл. Закінчив Київський театральний ін-т ім.І. Карпенка-Карого. Працював режисером-постановником у театрах України, тривалий час – гол. режисером Миколаївської телерадіостудії.

Прозаїк і драматург, театральний і телережисер. Першу одноактну п'єсу «Самотня баржа на лимані» відзначено І премією на Всеукр. конкурсі одноактівок, успіхом користувалася його п'єса «Степан Руданський» (поч.1980-х рр.). Популярними стали радіоп'єси «Гра в минуле», «Ціпок з карбами», «Треугольный ковпак», «Подмастерье Яношик». Проте широке визнання принесли книги романів, оповідань і повістей, написаних рос. мовою: «Зеленые и серые дороги» (1978), «Стояло лето» (1982), «Уроки впрок» (1986), «Воспоминание о Кондрате» (1988), «Записки по-живому» (2002), «Карьера» (2005; укр. – 2007), «Николаевский роман», «Love-love» (обидві – 2006), «Время шизо» (2007), «Завет Эпикура», «Akunamatata» (обидві – 2008), «Гастроли», «Этасеренькая жизнь» (обидві – 2009), «Рассказы в одну сигарету»

(співавт.), «Мишура» (обидві – 2010), «Запах провинции» (2015). Автор інсценізованих п'єс, поставлених на сценах академічних миколаївських театрів: «Кримінальний масаж», «Страсти по Іисусу» і «Росс непобедимый».

Чл. НСПУ з 1979.

МАРУЩАК ВІРА

Марушак Віра Іванівна нар. 21 листопада 1949 в смт Арбузинка, Миколаївської обл. Закінчила бібліотечний ф-т Миколаївського вищого училища культури (1976), ф-т журналістики Київського держ. ун-ту ім.Т. Шевченка (1982). Працювала в молодіжній г. «Ленінське плем'я», в радіостудії «Чорноморець» на Чорноморському суднобуд. заводі, в Миколаївській обласній бібліотеці для юнацтва. Нині працює в Першій укр. гімназії ім. М. Аркаса. З 2018 – голова Миколаївської обласної орг-ції НСПУ.

Прозаїк, журналістка. Авторка книг «Вікнами до сонця» (2002), «Батько з Португалії» (2005), «Цезар, Галка і Новий рік» (2008), казок «Пригоди Нюмочки» (2009), «Зайчення» (2011), «Джмелик-мандрівник» (2012), оповідань та новел «Гомін білого інею» (2013), «Ярмарок сміху» (2014), «Як збуваються мрії» (2015, співавтор Р. Чаленко), «Скарбничка казок» (2016), «В'язочка казок» (2018), «Веселятко» (2019).

Лауреат Миколаївської обласної культурологічної премії ім. М. Аркаса (2002), міжнародного літературного конкурсу «Корнійчуковська премія». Нагороджена почесною відзнакою «За єднання українців у світі» (2011), медаллю «Почесна відзнака» НСПУ (2019), медаллю «Святий Миколай Чудотворець» III ступеню Миколаївської облдержадміністрації (2019), відзнакою I ступеню «За заслуги перед Миколаївщиною» Миколаївської обласної ради. Переможець VII (2012) та XIII (2019) обласного конкурсу «Краща Миколаївська книга». (2019), Державними нагородами – орденом Рівноапостольної княгині Ольги III ступеня (2014), грамотою Верховної Ради України (2015).

Чл. НСПУ з 2006, НСЖУ з 1981.

МАТВЄЄВА ЛАРИСА

Матвєєва Лариса Віталіївна
нар. 09 травня 1969 в Миколаєві. У 1992 закінчила ф-т історії і права Миколаївського держ. пед.ін-ту. З 1993 працює на Миколаївському усуднобуд. заводі у відділі комп'ютеризації й інформаційних систем управління, з 2007 – заступник начальника відділу.

Поетеса, прозаїк. Авторка поетич.зб. «Мотив судьбы» (1994), «Осколки» (1996), «Полнолуние» (2000), «Душа» (2016), «Мозаика стихов» (2018); драматичної поеми «Светлейший» (1996) і повісті «Непозволительная роскошь» (2002).

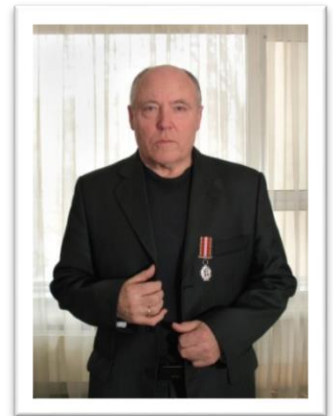
Чл. НСПУ з 1998, СПРФ з 2011.

РОГОЖА ВІТАЛІЙ

Рогожа Віталій Дмитрович
нар. 26 жовтня 1947 в с. Мурахівка Березнегуватського р-ну Миколаївської обл. Закінчив Одеський інженерно-буд.ін-т. Працював помічником ректора Миколаївського нац. аграр. ун-ту.

Письменник. Видав кілька філософських та історіософських праць. Автор істор. трилогії «Запороги», перший роман якої «Петро Сагайдачний» в 2015 відзначено президентською премією «Українська книга року»; роману «Отава» (2017), «На зламі імперій» (2019).

Чл. НСПУ з 2015.

СВІРСЬКА ТЕТЯНА

Свірська Тетяна Дмитрівна

нар. 08 березня 1966 в с. Щербанівське Вознесенського р-ну Миколаївської обл. Закінчила культосвітній ф-т Рівненського ін-ту культури (1989). Працювала керівником народної агітбригади Щербанівського Будинку культури (1989), керівником літ.-музичного клубу (Івано-Франківськ, 1990), методистом палацу культури «Березіль» (Тернопіль, 1991).

Поетеса, прозаїк. Авторка книг «Політ на волю» (2008), «Із вічністю наодинці» (2014), «Сонячний зайчик» (2015), «Подорож у Дивне, або Нова казка» (2018).

Чл. НСПУ з 2018.

СКВІРСЬКА ОЛЬГА

Сквірська Ольга Євгенівна нар. 14 квітня 1978 в Миколаєві. Закінчила ф-т політичних наук Миколаївської філії Нац. ун-ту «Києво-Могилянська академія» (2002). Працювала 2004–2008 журналістом у миколаївських ЗМІ.

Поетеса, прозаїк. Пише рос. мовою. Авторка поетич. зб. «Васильковые бусы» (2010), книжки поезій та есе «Три жёлтых сна» (2015).

Чл. НСЖУ з 2015.

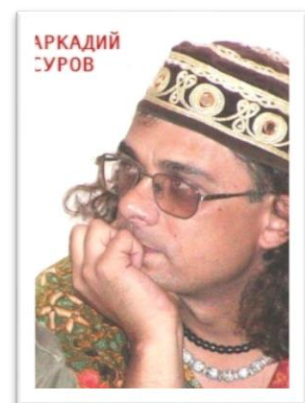
СУРОВ АРКАДІЙ

Суров Аркадій Геннадійович

нар. 16 квітня 1964 в м. Перм (РФ). У 2002 закінчив ф-т зарубіжної літ-ри Миколаївського нац.ун-ту ім.В. Сухомлинського.

Поет. Автор поетич. зб. «Производитель впечатлений» (1996) «Ближнее плавание» (1998), «Голоса над морем» (2000), «Стихи» (2002), «Книга на четверых» (2003, співавт.), «Внутреннее пространство» (2008), «Колесо Футарка» (2011), «Николаев. Николаев. Николаев» (2018).

Чл. НСЖУ з 2014.

ЧЕРВЯКОВА ОЛЬГА (псевд. СЛАВНА ОЛЬГА)

Червякова Ольга Ярославівна (псевд. **Славна Ольга**) нар. 06 лютого 1959 в с. Григорівка Вознесенського р-ну Миколаївської обл. Закінчила режисерське відділення ф-ту культурно-освітньої роботи Київського держ. ін-ту культури ім. О. Корнійчука (1985). Працювала за фахом у закладах культури Миколаївської та Кіровоградської обл. (1975–93), у фінансовій сфері в Миколаївській обл. (1993–2013).

Поетеса, прозаїк, драматург. Авторка зб. Віршів та оповідань «Послухай музику життя» (2004), «Лірика засніженого літа» (2012), поетич. Замальовки для дітей «Я малюю просто небо» (2005), оповідок для малят «Шлях додому» (2012), казок «Казочки на санчатах» (2013), «Пригоди Ярика, або Чарівна Мушля» (2014) та пригодницької повісті «Замовити Боса» (2015), «Хорали Прибузького краю» ((2019).

Чл. НСПУ з 2016.

ЧИЖОВА ЛЮДМИЛА

Чижова Людмила Яківна нар. 22 серпня 1939 в с. Піщаний Брід Добровеличківського р-ну Кіровоградської обл. Закінчила Київський держ. ін-т ім. О. Корнійчука (1975, фах режисера). Працювала 1959–95 в сільських, районних та обласних закладах культури Миколаївщини.

Поетеса, прозаїк. Авторка поетич. зб. «Барви літа», «Бабусина казка», «Води живої джерело» (усі – 1994), «День пророка Наума» (1995), «Окраса життя» (1996), «Ода матері» (1997), «Ємигя» (1999), «Казка на канікулах» (2001), «Новорічна казка» (2002), «Із глибини народної криниці» (2003), циклу із 4-х книг «Ми малюємо осінь» (2004), «А вже Весна» (2005), «Світе, мій світе» (2006), «Світле свято Миколая» (2007), «Гороскопи й зодіаки – року кожного ознаки»

(2008), «Скрина казок» (2009), «Сонце на столі» (2011), «Пісня тополина» (2012), «Покрова – козацьке свято», «Веселі новини гарної днини» (обидві – 2016), «Купальська містерія зеленого свята» (2017). Авторка прозових книжок «Степова птаха» (2001), «Віддзеркалення долі» (2009), «Казкові історії» (2012), «Феномен Рябошапки» (співавт.), «Життя триває» (обидві – 2014), «Споришеві стежки дитинства» (2015), «Зворотний відлік» (2016), «Покрова – козацьке свято» (2016), «Веселі новини гарної днини» (2016), «Купальська містерія зеленого свята» (2019), «Зварю тобі борщику» (2019). Публікувалася в часописах, альманахах, антологіях, хрестоматіях, навчальних посібниках.

Лауреат обласної премії ім. М. Аркаса (2000). Нагороджена медаллю «Почесна відзнака» НСПУ (2014), грамотою Верховної Ради України (2019).

Чл. НСПУ з 1997.

ЧОРНОБРОВА ВІКТОРІЯ

Чорноброва Вікторія Григорівна нар. 22 лютого 1970 в с. Романова Балка Первомайського р-ну Миколаївської обл. Інвалід з дитинства. Вступила на філ. ф-т Київ. ун-ту ім. Т. Шевченка, проте навчанню завадила хвороба (майже втратила слух), закінчила Ін-т театр.мистецтва Московського народного заочного ун-ту мистецтва.

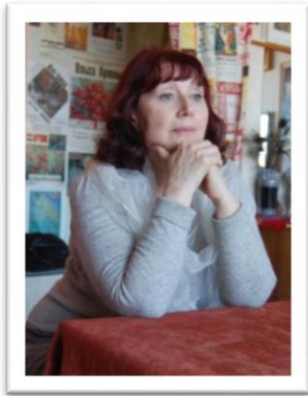

Письменниця. Літ. премія ім. Б.-І. Антонича (1995) за рукопис поетич. зб. «Плач українки» (укр. діаспора Європи підтримала видання цієї книжки 1999 у Німеччині). Авторка зб. «Калинова книга», «Собор українців-бужан у моїх сльозах...» (обидві – 2001), численних добірок у місцевій та діаспорній періодиці, зокрема ж. «Основа», зб. «Боян-97», «Привітання життя-25».

Переможець обласного конкурсу молодих літераторів «Золота арфа», Міжнародного конкурсу молодих укр. літераторів «Гранослов» (обидва – 1999).

Чл. НСПУ з 2000.

ЩЕТИНІНА ЛЮДМИЛА (псевдонім АЛЕНА РУССКАЯ)

Щетініна Людмила Миколаївна (псевд. Алёна Русская) нар. 06 червня 1951 в Миколаєві. Закінчила Миколаївський нац. ун-т кораблебудування (1974) та філ. ф-т Миколаївського нац. ун-ту ім.В. Сухомлинського (1990). К. філолог. н. (1993). Працювала в школах та Миколаївському обласному ін-ті післядипломної пед. освіти (1993–2000).

Поетеса, критик, літературознавець.

Авторка поетич. книг «Путь к себе», «Рождественский триптих» (обидві 2005), «Млечный путь» (2009), «Я –баба» (2017) та літературознавчої «Завещание Мастера: роман М.А.Булгакова «Мастер и Маргарита» (2017); статей з питань літ-ри та мистецтва в періодиці та літ.-художніх збірниках.

Чл. НСПУ з 2015, НСЖУ з 2008.

МЕДІАРЕСУРС ДО КУРСУ «ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ»

ПЕРЕЛІК БІБЛІОТЕК ТА ЇХНІХ СИГЛ

МОУНБ – Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека

м. Миколаїв, вул. Московська, 9;
тел. (0512) 37 34 20;
сайт: <http://www.reglibrary.mk.ua>, e-mail: vyzer@ukr.net

МОБД ім. В. О. Лягіна – Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна

м. Миколаїв, вул. Спаська, 66;
тел. (0512) 35 05 74; факс (0512) 35 05 74;
сайт: <http://laginlib.org.ua>, e-mail: lagina@list.ru

МОБЮ – Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва

м. Миколаїв, вул. В. Морська, 92;
тел./факс (0512) 37 62 33;
сайт: <http://unbib.mk.ua>, e-mail: mk.unbib@yandex.ua

НПБ м. Миколаєва – Науково-педагогічна бібліотека м. Миколаєва

м. Миколаїв, вул. Адміральська, 31;
тел. (0512) 76 56 01; факс (0512) 76 69 54;
сайт: <http://library.mk.ua>, e-mail: info@library.mk.ua

ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького – Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького Централізованої бібліотечної системи для дорослих м. Миколаєва

м. Миколаїв, вул. Потьомкінська, 143-А;

тел. (0512) 24 40 41, 24 70 28;

факс (0512) 57 53 43;

сайт: <http://www.niklib.com>, e-mail: clib@gorlib.mksat.net

ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера та В. Хоменка – Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера та В. Хоменка

м. Миколаїв, пр. Леніна, 173;

тел. (0512) 55 29 28;

сайт: <http://www.kinder.mksat.net>

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського – Наукова бібліотека Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24;

тел. (0512) 37 88 10; факс (0512) 37 88 15

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ: ХРЕСТОМАТІЇ ТА МЕДІА-ТЕКСТИ

Література рідного краю : Посібник-хрестоматія // За ред. проф. О. С. Кухара-Онишка, доц. Л. В. Старовойт, доц. А. Л. Ситченка. – Миколаїв, 1994. – 184 с.

Живлюща сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини / гол. ред. В. І. Шуляр ; укл. І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. – Миколаїв : Іліон, 2015. – 412 с.

Режим доступу: <http://litnik.org/index.php/knigoizdatelstvo/nikolaevskaya-kniga>

Живлюща сила ємигії : Літературна антологія Миколаївщини : Для дошкільнят / гол. ред. В. І. Шуляр ; укл. В. Шуляр, Д. Лукьяненко. – Миколаїв : Іліон, 2019. – 110 с.

Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=pZqY3cEwDm8>

Живлюща сила ємигії : Літературна антологія Миколаївщини : Для початкової школи / гол. ред. В. І. Шуляр ; укл. В. Шуляр, Д. Лукьяненко. – Миколаїв : Іліон, 2019. – 312 с.

Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=HIMSvE5UbiI>

Живлюща сила ємигії : Літературна антологія Миколаївщини : Для старшокласників / гол. ред. В. І. Шуляр ; укл. В. Шуляр, Д. Лукьяненко. – Миколаїв : Іліон, 2019. – 356 с.

Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=HIMSvE5UbiI>

#ЄтекстМиколаївщини : антологія літературно-художніх творів // упоряд. Василь Шуляр, Костянтин Картузов. – Миколаїв : Іліон, 2020. – 246 с.

Марущак В. Антологія «Живлюща сила Ємигії» або Бережи своє рідне, бережи...

Режим доступу: <https://nspu.com.ua/novini/antologiya-zhivlyushcha-sila-emigiji-abo-berezhi-svoe-ridne-berezhi/>

Твори Єлизавети Безушко, студентки спеціальності «Журналістика» ЧНУ імені Петра Могили, увійшли до літературної антології Миколаївщини «Живлюща сила Ємигії: Для старшокласників»

Режим доступу: <https://chmnu.edu.ua/novelistudentki-chnu-imeni-petra-mogili-uvijshli-do-literaturnoyi-antologiyi-mikolayivshhini-zhivlyushha-sila-yemigiyi-dlya-starshoklasnikiv/>

Студентка Інституту права, психології та інноваційної освіти Анна Шередько – талановита поетка

Режим доступу: <https://lpnu.ua/news/2020/studentka-instytutu-prava-psyhologiyi-ta-innovatsiynoyi-osvity-anna-sheredko-talanovyyta>

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЦЯ ВЧИТЕЛЯ

I

1. Шуляр В. І. Компетентний випускник-читач : модель, система компетенцій, критерії оцінювання (літературний компонент освітньої галузі «Мови і літератури» Державного стандарту базової і повної освіти) : посіб. / В. І. Шуляр. – Миколаїв : вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 64 с.

2. Шуляр В. І. Літературна освіта школярів : сучасний стан і перспективи / В. І. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 12. – С. 10–13.

3. Шуляр В. І. Методична лоція : бібліографічний путівник учителя літератури / В. І. Шуляр. – Миколаїв, 2008. – 336 с.

4. Шуляр В. І. Програма майстер-класу. Моделювання сучасного уроку літератури / В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОППО, 2012. – 10 с.

5. Шуляр В. І. Стратегії літературної освіти школярів у системі профільного навчання : монографія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 348 с.

6. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури : наук.-метод. посіб. / В. І. Шуляр. – Х. : Основа, 2009. – 121 с. – (Бібліотека журналу «Вивчаємо українську мову та літературу»).

7. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури : теорія, методика, технологія : монографія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 876 с.

8. Шуляр В. І. Урок літератури в умовах 12-річної школи : 5–9 класи : метод. посіб. / В. І. Шуляр. – 2-ге вид. – Миколаїв : Іліон, 2008. – 284 с.

9. Шуляр В. І. Учень-читач і вчитель-фасилітатор в умовах 12-річної школи : наук.-метод. посіб. / В. І. Шуляр, Н. М. Огренич. – Миколаїв : Видавець Ганна Гінкул, 2006. – 208 с.

10. Шуляр В. Інтеграція у процесі вивчення літератури : наук.-метод. посіб. / В. Шуляр, Г. Пономаренко. – Миколаїв : ОППО, 2005. – 72 с.

11. Шуляр В. Партнерство в ім'я майбутнього : про співпрацю гімназії з кафедрою ВНЗ м. Миколаєва / В. Шуляр, О. Чернявська, Н. Яценко. – Миколаїв, 2010. – 174 с.

12. Шуляр В. Планування літературної освіти школярів : технологічна концепція : практико-орієнтована монографія / В. Шуляр ; за ред. чл.-кор. АПН України, д-ра пед. наук, проф. Н. Й. Волошиної. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2006. – 96 с.

II

1. Шуляр В. І. І цвістиме його сад упродовж століть! : (Слово про поетичне світовідчуття і світосприймання Дмитра Кременя) / В. І. Шуляр // Вересень. – 1999. – № 1. – С. 31–35.

2. Шуляр В. І. Література рідного краю : С. Черкасенко / В. І. Шуляр // Вересень. – 2000. – № 2. – С. 62–65.

3. Шуляр В. І. Поетичне світовідчуття Дмитра Кременя: урок аналізу творчого доробку поета / В. І. Шуляр // Дивослово. – 2000. – № 2. – С. 47–50.

4. Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади уроків літератури рідного краю / В. І. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 7. – С. 21–24.

5. Горкуша Є. Історіософська лірика Дмитра Кременя в системі літературної освіти школярів і студентів / Є. Горкуша, В. Шуляр // Науковий вісник Миколаївського державного університету: збірник наукових праць. Випуск 19: Педагогічні науки. – Миколаїв: МДУ, 2007. – С. 238–242.

6. Шуляр В. І. Компетентність як основа успіху вчителя літератури та учня-читача : (на прикладі вивчення творчості Миколи Вінграновського) / В. І. Шуляр // Творчість Миколи

Вінграновського в літературному контексті ХХ століття : матеріали міжвузівської студентської наукової конференції. – Миколаїв: МДУ імені В. О. Сухомлинського, 2007. – 122 с. – С. 30–38.

7. Горкуша Є. Історіософська лірика Дмитра Кременя: методика вивчення : навчально-методичний посібник / Є. Горкуша. В. Шуляр. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2008. – 134 с.

8. Горкуша Є. Особливості вивчення історіософської лірики Дмитра Кременя в старшій школі / Є. Горкуша. В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 12 – С. 40–42.

9. Шуляр В. І. До краєзнавчих джерел (замість передмови) / В. І. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 2.

10. Шуляр В. І. Урок вивчення життєпису письменника (на матеріалі біографії Миколи Вінграновського) / В. І. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 30–35.

11. Шуляр В. І. Вивчення епістолярію Дмитра Кременя під час лабораторного заняття у старшій профільній школі / В. І. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 9. – С. 15–19.

12. Шуляр В. І. Оповідання «Ти не перша, Таню» Олександра Сизоненка в системі літературної освіти школярів. 10 клас/ В. І. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 10. – С. 19–23.

13. Живлюща сила ємигії : Літературна антологія Миколаївщини / гол. ред. В. І. Шуляр; укл. І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. – Миколаїв : Іліон, 2014. – 412 с.

14. Шуляр В. І. Краєзнавство й уроки літератури рідного краю: від стратегії розуміння до тактики дій / В. І. Шуляр //

Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. – 2014. – № 3. – С. 93–100.

15. Шуляр В. І. Кремінь у позачасі ... / В. І. Шуляр // Глаголь добро : суспільно-гуманітарний краєзнавчий альманах науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва. – Миколаїв, 2014. – № 2. – 349 с. – С. 283–287.

16. Шуляр В. І. Уроки літератури рідного краю в середніх загальноосвітніх навчальних закладах різного типу: методичні та технологічні аспекти [Електронний ресурс] : [мультимедійна презентація] : комп'ют. бібл.-інформ. сист. «Шк. електрон. б-ка «ШБІЦ-інфо» : нові надходження. – Електрон. текстові дані. – 2014. – № 3. – 1 CD-ROM. – *Електрон. дан. – Фото-, аудіо- та відеопоказ, картинки. – [Систем. вимоги: Windows 2000 та вище ; pdf-формат]*.

17. Живлюща сила ємигії : Літературна антологія Миколаївщини / гол. ред. В. І. Шуляр; укл. І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. – Миколаїв : Іліон, 2015. – 412 с.

18. Шуляр В. І. Її життя – «величкая ріка» : передмова // Г. Король. Осінній блюз : поезії. Вибране. – Миколаїв, 2015. – 140 с. – С. 3–6.

19. Шуляр В. І. Технологія уроку літератури рідного краю : урок-спілкування за оповіданням С. Черкасенка «Соловейко» / В. Шуляр, С. Островна // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 4. – С. 41-44.

20. Від батьківщини до Батьківщини // Літературна Ємигія в особах : Бібліографічний покажчик. Ч. 1 / Упоряд. Г. М. Гич [та ін.] – Миколаїв, ОППО, 2016. – 344 с. – С. 9–10.

21. Шуляр В. І. Епістемологія літературного краєзнавства : методичний контекст / В. І. Шуляр // Літературний дивосвіт краян-ювілярів : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22–23 вересня 2016 року м. Миколаїв. – Миколаїв : ОППО, 2016. – 100 с. – С. 84–90.

22. Шуляр В. І. Кремінь допомагає «Світ по-новому відкривати» : (за М. Рильським) : (есеї про Дмитра Кременя з продовженням) / В. І. Шуляр – Миколаїв : ОППО, 2018. – 36 с.

23. Шуляр В. І. Кремінь у позачасі ... (післямова: словом читача) // Науково-публіцистичне видання : есеї про Дмитра Кременя (з продовженням) / В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОППО, 2018. – 40 с. – С. 30–38.

24. Живлюща сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини : для дошкільнят / гол. ред. В. Шуляр ; укл. В. Шуляр, Д. Лукьяненко. – Миколаїв : Іліон, 2019. – 110 с.

25. Живлюща сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини : для початкової школи / гол. ред. В. Шуляр ; укл. В. Шуляр, Д. Лукьяненко. – Миколаїв : Іліон, 2019. – 312 с.

26. Живлюща сила ємигії : літературна антологія Миколаївщини : для старшокласників / гол. ред. В. Шуляр ; укл. В. Шуляр, Д. Лукьяненко. – Миколаїв : Іліон, 2019. – 356 с.

27. Шуляр В. І. Література рідного краю : програма для закладів загальної середньої освіти (5-11 класи) / В. І. Шуляр, В. В. Купцова. – Миколаїв : ОППО, 2019. – 128 с.

ДЛЯ НОТАТОК

Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Василь ШУЛЯР
Валентина КУПЦОВА

Література рідного краю:

***програма для закладів
загальної середньої освіти
(5–11 класи)***

Літературні редактори: М. А. Ландер, С. Г. Білошапка
Технічна верстка: Г. В. Кінах

Папір офсетний. Друк на різнографі
Формат 60х84/16
Умовно-друкованих арк. – 9,75
Обліково-видавничих арк. – 9,1
Гарнітура шкільна
Тираж – 100
Замовлення № 15

Адреса редакції:
вул. Адміральська, 4-а,
м. Миколаїв, 54001
Тел./факс 37 85 89
<http://www.moippro.mk.ua>,
e-mail: moippro@moippro.mk.ua